

14080

REBARA ZYBERT

informacja edukacja

MIĘDZYNARODOWA
I NARODOWA
DZIAŁALNOŚĆ
INFORMACYJNA
W ZAKRESIE EDUKACJI

ELŻBIETA BARBARA ZYBERT

**MIĘDZYNARODOWA I NARODOWA
DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNA
W ZAKRESIE EDUKACJI**

WARSZAWA 1991

Recenzenci:

prof. dr hab. RADOSŁAW CYBULSKI
dr hab. MARCIN DRZEWIECKI

Opracowanie graficzne okładki:
DOBROCHNA BADORA-ZAWADZKA

Redakcja techniczna i korekta:
JADWIGA KRAWCZYK

CIP — Biblioteka Narodowa

Zybert Elżbieta Barbara
Międzynarodowa i narodowa działalność
informacyjna w zakresie edukacji/
Elżbieta Barbara Zybert. — Warszawa:
Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich,
1991

ISBN 83-900042-7-5

Copyright by Elżbieta Barbara Zybert

Praca wydana nakładem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy finansowym wsparciu Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej Uniwersytetu Warszawskiego w ramach tematu BW 408 — „Działalność informacyjna w dziedzinie edukacji”.

Wydanie I. Nakład 2000 egz. Ark. wyd. 9,5. Skład, druk i oprawa
Zakłady Graficzne „Tamka”. Zam. 0315

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
1. System informacji edukacyjnej	8
1.1. Edukacja — rozważania terminologiczne	8
1.2. Informacja edukacyjna	13
2. Organizacje międzynarodowe	17
2.1. Międzynarodowe Biuro Oświaty	18
2.1.1. Światowa sieć informacji w zakresie oświaty i wychowania	20
2.1.2. Międzynarodowa Służba Informująca w dziedzinie oświaty	20
2.2. Organizacja Narodów Zjednoczonych	22
2.2.1. Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty Nauki i Kultury (UNESCO)	22
2.2.1.1. Międzynarodowy Instytut Planowania Oświaty	25
2.2.1.2. Instytut UNESCO ds. Oświaty	25
2.2.1.3. Regionalne centra zajmujące się działalnością oświatową	26
2.2.1.4. Współpraca w zakresie działalności informacyjnej w dziedzinie oświaty	26
2.3. Rada Europy	29
2.3.1. Europejski System Dokumentacji i Informacji w dziedzinie Oświaty — EUDISED	30
2.4. Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej	32
2.5. Europejska Wspólnota Gospodarcza	34
2.5.1. Sieć informacji w zakresie polityki oświatowej	34
2.5.2. Programy edukacyjne EWG	36
2.5.2.1. ARION	36
2.5.2.2. ERÁSMUS	36
2.5.2.3. COMETT	36
2.5.2.4. LINGUA	36
2.5.2.5. Wymiana Młodych	37
2.5.2.6. PETRA	37
2.5.2.7. EUROTECNET	37
2.5.2.8. IRIS	38
2.5.2.9. CEDEFOP	38
2.5.2.10. TEMPUS/PHARE	38
2.5.3. Inne systemy i sieci informacyjne państw członkowskich EWG	38
2.5.3.1. EURONET-DIANE — Europejska Sieć Informacyjna	39
2.5.3.2. SIGLE — System Informacji o Literaturze trudnodostępnej	39
2.6. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju	39
2.6.1. DEVSIS — Międzynarodowy System Informacji w Zakresie Rozwoju Społecznego i Gospodarczego	40
3. Narodowe ośrodki informacji edukacyjnej	41
3.1. Muzea i ośrodki dokumentacji pedagogicznej	41
3.2. Modele organizacyjne narodowych systemów informacji edukacyjnej	42
3.3. Omówienie wybranych narodowych systemów informacji w dziedzinie edukacji	44
3.3.1. Systemy informacji o strukturze odpowiadającej modelowi 1	44
3.3.1.1. Austriacki system informacji	44

3.3.1.2. Bułgarski system informacji	45
3.3.1.3. Czechosłowacki system informacji	46
3.3.1.4. Francuski system informacji	47
3.3.1.5. Kubański system informacji	49
3.3.1.6. System informacji w byłej Niemieckiej Republice Demokratycznej	50
3.3.1.7. Węgierski system informacji	51
3.3.1.8. Radziecki system informacji	52
3.3.2. Systemy informacji o strukturze odpowiadającej modelowi 2	54
3.3.2. Holenderski system informacji	54
3.3.3. Systemy informacji o strukturze odpowiadającej modelowi 3	55
3.3.3.1. Szwajcarski system informacji	55
3.3.3.2. Brytyjski system informacji	56
3.3.4. Systemy informacji o strukturze odpowiadającej modelowi 4	57
3.3.4.1. Północnoamerykański system informacji — ERIC	57
Indeks nazw instytucji organizacji wydawnictw występujących w tekście	62
Bibliografia	74

WSTĘP

Problematyka działalności informacyjnej w dziedzinie i dla potrzeb edukacji nie do czekała się jeszcze całościowego opracowania. Prezentowana praca, stanowi próbę zebrania informacji na temat działań prowadzonych w tym zakresie przez organizacje międzynarodowe i centra narodowe. Ogromny wzrost znaczenia edukacji w życiu każdego społeczeństwa, wiążące się z tym przeobrażenia w zakresie wykorzystania nowych technik i metod nauczania oraz reforma procesu kształcenia spowodowały zwiększenie zapotrzebowania na relewantną informację dokumentującą dokonujące się przemiany, upowszechniającą doświadczenia pionierskich bądź wiodących ośrodków. Jednocześnie nieodzowny okazał się dostęp do literatury w której omawiana jest ta problematyka. 1

Ośrodkami predystynowanymi do gromadzenia i upowszechniania informacji dla potrzeb nauczycieli i wychowawców, baccacy i twórców polityki oświatowej są ośrodki i centra informacji tworzące, zależnie od potrzeb danego kraju, mniej lub bardziej rozbudowany system informacji edukacyjnej o zakresach i formach prowadzonej działalności o stworzonych przez nie tradycyjnych i zautomatyzowanych bazach danych i możliwościach korzystania z nich. Budowa systemów informacyjnych oraz projektowanie poszczególnych faz rozwoju zinstytucjonalizowanej działalności informacyjnej wymaga analizy dotychczasowych rozwiązań, stanu wiedzy i potrzeb w tym zakresie przeprowadzonych przy wykorzystaniu różnorodnych metod badawczych. Możliwość poznania i porównania rozwiązań strukturalno-organizacyjnych stosowanych w innych krajach jest ważna również z tego względu, że po latach wyczekiwań należy także w Polsce przystąpić do zorganizowania systemu informacji edukacyjnej.

Prezentowana praca składa się z trzech części podzielonych na rozdziały. Pierwsza z nich określona jako „Systemy informacji edukacyjnej” ma charakter wprowadzającą do dalszych części. Składa się z dwóch podstawowych podrozdziałów dotyczących terminologii w zakresie edukacji (1.1) oraz nazewnictwa i zakresu pojęciowego systemu informacyjnego w tej dziedzinie (1.2).

Rozdział 1.1. stanowi próbę wyjaśnienia istniejącej terminologii. Przedstawiony w tej części materiał ma charakter jedynie przykładowy. Autorka nie próbuje odpowiedzieć, które ze stosowanych polskich odpowiedników dla nazw obcojęzycznych są najwłaściwsze. Postuluje natomiast konieczność jednoznacznego i konsekwentnego stosowania przyjętego nazewnictwa. Rozdział 1.2. zawiera sugie. tę wprowadzenia nowej nazwy na określenie działalności informacyjnej w omawianej dziedzinie. Zamiana nazwy „system informacji pedagogicznej”, stosowanej do tej pory w piśmiennictwie polskojęzycznym, na „system informacji edukacyjnej” nie ma charakteru jedynie zmian leksykalnych, ale również dotyczy zmian jakościowych i powoduje rozszerzenie zakresu uwzględnianych zjawisk. Propozycja wprowadzenia nowej nazwy wynika z kilku powodów:

— W związku z tendencją zmierzającą do urzeczywistnienia koncepcji kształcenia generatywnego w procesie tym biorą udział niemal wszystkie instytucje pośrednio związane z kształceniem jak np. różnego rodzaju biblioteki, muzea, ośrodki kultury itp. Groma-

dzona i udostępniana przez te placówki informacja służy szeroko rozumianej edukacji, a same te ośrodki tworzą sieć placówek wspierających edukację.

— Zgodnie ze światowymi tendencjami działalność informacyjna w dziedzinie edukacji nie obejmuje jedynie informacji profesjonalnych z zakresu pedagogiki czy polityki oświatowej, ale także dostarcza wiadomości poszerzających, wzbogacających i doskonalących proces kształcenia i rozwijających zainteresowania wyrosłe z programów szkolnych. Tak więc informacja wchodziła w skład systemów informacji edukacyjnej obejmując, oprócz informacji dla pedagogów (badaczy i nauczycieli), polityków oświatowych, osób zainteresowanych organizacją i zarządzaniem szkołami oraz dla rodziców, także informację dla uczniów, którą mogą uzyskać w bibliotece szkolnej, bądź w każdej innej odpowiedniej bibliotece. Biorąc pod uwagę różnorodność tej grupy użytkowników konieczne jest wyróżnienie podsystemów o wyraźnie określonych zakresach tematycznych np. podsystem informacji pedagogicznej, podsystem polityki oświatowej, itp. (wchodzących w skład informacji o edukacji) oraz podsystem informacji dla edukacji, obejmujący także informację dla uczniów.

Istniejące dotychczas polskie nazewnictwo „system informacji pedagogicznej” określało działalność przeznaczoną dla ściśle określonego kręgu i zawierało dokładnie ograniczone pola zainteresowań. W związku z tendencją utworzenia podsystemów w zakresie np. polityki oświatowej czy działalności legislacyjnej nie mieściły się one w tych ramach.

Podobna jak w Polsce sytuacja miała miejsce w byłych krajach tzw. socjalistycznych, gdzie także stosowano nazwę system informacji pedagogicznej dla podobnego jak w Polsce zakresu pojęciowego. Ponieważ dotyczą one jednego wycinka w informacji edukacyjnej, dlatego też przedstawiając w dalszych częściach narodowe systemy z dawnych państw socjalistycznych używana była nazwa „system informacji pedagogicznej”, co jest zgodne z przyjętą w pracy koncepcją informacji edukacyjnej.

— Trzeci istotny powód wprowadzenia nowej nazwy wiąże się ściśle z przeobrażeniami w naszym kraju. W miejsce dotychczasowych Ministerstw Oświaty i Wychowania oraz Nauki i Szkolnictwa Wyższego utworzono jedno Ministerstwo Edukacji Narodowej, które obejmuje różne typy instytucji kształcących i wspierających edukację.

Przy rozważaniach dotyczących pojęcia informacji edukacyjnej autorka posłużyła się przykładem polskim jako bardziej czytelnym dla polskich odbiorców.

Część druga pracy (2.) dotyczy międzynarodowej działalności informacyjnej w zakresie edukacji. Autorka omawia tutaj prace realizowane przez podstawowe dla edukacji organizacje takie jak Międzynarodowe Biuro Oświaty czy UNESCO. Wskazuje na organizacje pośrednio zajmujące się zagadnieniami kształcenia np. Rada Europy czy Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju.

W tej części zawarte są także informacje o Radzie Wzajemnej Pomocy Gospodarczej — organizacji, która w minionym okresie była inicjatorem działań w tym zakresie w byłych krajach socjalistycznych. Model organizacyjno-funkcyjny przyjęty w krajowych, socjalistycznych systemach informacji był zgodny z koncepcjami RWPG.

Część trzecią stanowi omówienie wybranych, narodowych systemów informacji w dziedzinie edukacji. Ich przegląd dokonany jest zgodnie z modelami wyodrębnionymi w wyniku badań Międzynarodowego Biura Oświaty. Przedstawiono tu 12 przykładowych, krajowych systemów. Najliczniej są tu reprezentowane dawne kraje demokracji ludowej, co wynikało z relatywnie najłatwiej dostępnego piśmiennictwa.

W części 3 autorka świadomie zrezygnowała z przedstawienia systemu informacji edukacyjnej w Polsce, gdyż nie istnieje u nas zorganizowany system informacyjny w tej dziedzinie, a przedstawienie koncepcji modelowych i propozycji przyszłego systemu będzie stanowiło temat odrębnej pracy przygotowywanej przez autorkę.

W tej części (3.3.1.6.) zamieszczony jest także opis systemu informacji w byłej Niemieckiej Republice Demokratycznej. Uwzględnienie tego systemu wynikało z dwóch podstawowych przyczyn:

— był to klasyczny niemal przykład rozwiązań organizacyjnych i jednocześnie jeden z lepiej funkcjonujących systemów informacji pedagogicznej w byłych krajach socjalistycznych;

— ponadto, mimo zjednoczenia pewne struktury i koncepcje organizacyjne będą trwać jeszcze przez jakiś czas.

Zarówno w części 2 jak i 3 autorka starała się podać tytuły wydawnictw publikowanych przez międzynarodowe organizacje i narodowe ośrodki informacji w dziedzinie edukacji. Nie jest to pełna prezentacja tych materiałów, a i zawarte elementy opisu nie zawsze są kompletne, co wynikało z trudności w dotarciu do źródeł.

Prezentowana praca oparta jest na analizie piśmiennictwa krajowego i zagranicznego. Wykorzystane zostały również materiały nie publikowane. Piśmiennictwo na temat systemów informacji edukacyjnej jest skromne. Zarówno w polskiej jak i obcej literaturze brak jest całościowych opracowań tego zagadnienia. Nieliczne, zamieszczone w polskiej prasie artykuły dotyczą działań w zakresie informacji jedynie w niektórych byłych krajach socjalistycznych. Większość informacji została zebrana na podstawie piśmiennictwa obcego. Informacje „starsze”, pochodzące z materiałów publikowanych w ramach EDICO 1,2,3,4, były uzupełniane, często fragmentarycznymi, danymi zamieszczanymi w raportach Rady Europy czy brytyjskiej Narodowej Fundacji Badań Oświatowych.

Autorka ma świadomość, że nie wyczerpała wszystkich problemów związanych z działalnością międzynarodowych i narodowych systemów informacji edukacyjnej, co w wielu przypadkach było spowodowane niemożnością dotarcia do materiałów źródłowych. Mimo tego autorka ma nadzieję, że praca ta przyczyni się do wzbogacenia wiedzy o działalności informacyjnej w dziedzinie edukacji na świecie i wyznaczenia kierunków działań praktycznych dla polskiego systemu informacji edukacyjnej.

Autorka pragnie podziękować prof. dr hab. R. Cybulskiemu i dr hab. M. Drzewieckiemu za cenne uwagi, które przyczyniły się do udoskonalenia tej pracy.

Elżbieta Barbara Zybort

1. SYSTEM INFORMACJI EDUKACYJNEJ

1.1. EDUKACJA — ROZWAŻANIA TERMINOLOGICZNE

W literaturze polskiej panuje różnorodność terminologiczna określająca wszelką działalność w zakresie systemu edukacji. Jest to odczuwalne zwłaszcza w przypadku podawania polskich odpowiedników dla terminów obcojęzycznych określających oświatę, wychowanie, edukację i pedagogikę. Różnorodne tłumaczenie tych nazw w konsekwencji powoduje, że nazwy różnych instytucji i organizacji występują w odmiennych wersjach, a istniejące terminy „informacja pedagogiczna”, „oświatowa” czy „edukacyjna” są stosowane zamiennie, aczkolwiek ich pola semantyczne nie pokrywają się. Wskazane byłoby wprowadzenie jednoznacznych i jednolitych określeń.

Przeprowadzona analiza terminów: edukacja, oświata, wychowanie i pedagogika w kilku przykładowo wybranych słownikach może stanowić pewną wskazówkę i pomoc w uporządkowaniu terminologii.

W słownikach anglojęzycznych tłumaczenia wymienionych nazw podawane są następująco:

Edukacja	— education, instruction, schooling
Oświata	— 1) także jako education 2) learning (jako znajomość nauki, wykształcenie)
Pedagogika	— pedagogics, education
Wychowanie	— education (jako całościowy proces kształtowania osobowości) — upbringing (jako kształtowanie zachowań).

W słownikach francuskojęzycznych:

Edukacja	— education
Oświata	— instruction
Pedagogika	— pedagogie
Wychowanie	— education.

W słownikach niemieckojęzycznych:

Edukacja	— Erziehung, Edukation, Bildung
Oświata	— Bildung, Unterricht
Pedagogika	— Pedagogik
Wychowanie	— Erziehung.

W słownikach rosyjskojęzycznych:

Edukacja	— obrazowanie, vospitanie
Oświata	— просвещение
Pedagogika	— педагогика
Wychowanie	— vospitanie.

Na podstawie tych czterech języków można stwierdzić, że pojęciem o najszerszym zakresie znaczeniowym jest „edukacja”, która obejmuje w języku angielskim oświatę,

wychowanie, wyk-ztałcenie, a także pedagogikę; w języku niemieckim na to pojęcie składa się oświata i wychowanie, w języku francuskim edukacja jest utożsamiana z wychowaniem podobnie jak w języku rosyjskim.

Wydawać by się mogło, że konsekwentne przestrzeganie tych odpowiedników może rozwiązać wiele problemów związanych z nazwami różnych instytucji czy systemów. Sprawa nie jest jednak tak oczywista. Kolejna analiza tłumaczeń nazw obcojęzycznych potwierdza istniejący w tym zakresie chaos. Przykładem mogą być:

- International Bureau of Education (BIE), którego nazwa jest bardzo różnorodnie tłumaczona jako:
 - Międzynarodowe Biuro Oświaty (W. Okoń: Słownik pedagogiczny W-wa 1987 s. 37)
 - Międzynarodowe Biuro Wychowania (J.L. Paner: Problemy informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w pracy pedagogicznej. W-wa 1975 s. 118)
 - Międzynarodowe Biuro do spraw Oświaty (J.L. Paner op. cit. s. 130)
 - Międzynarodowe Biuro Wychowania (G. Kupisiewicz, Wstęp W: J. Thomas: Edukacyjne problemy współczesnego świata, W-wa 1980 s. 6)
 - Międzynarodowe Biuro Oświaty (M. Drzewiecki: Biblioteki szkolne i pedagogiczne w Polsce. Rola w procesie dydaktycznym i miejsce w krajowej sieci biblioteczno-informacyjnej, W-wa 1990 s. 198)
 - Mezđunarodnoe Biuro Prosvěšćenja, a więc Międzynarodowe Biuro Oświaty (Sbornik iz obšćevropejskogo kollokvijuma EDIKO-4. Bratislava 1983 s. 71)
- Institut de l'UNESCO pour l'Education jako:
 - Naukowy Instytut Pedagogiczny (W. Okoń: op. cit. s. 105)
 - Instytut Oświaty (J. Thomas: Edukacyjne problemy współczesnego świata, W-wa, 1980 s. 125)
 - Instytut Oświaty (M. Drzewiecki: op. cit. s. 200)
- National Education Association jako
- Narodowe Stowarzyszenie Oświaty (J.L. Paner: op. cit. s. 125)
- National Institute of Education jako:
 - Narodowy Instytut Edukacji (M. Drzewiecki: op. cit. s. 197)
- Lexikon der Pädagogik jako:
 - Encyklopedia Wychowania (J.L. Paner: op. cit. s. 110).

Na podstawie powyższych, kilku zaledwie, przykładów można wywnioskować, że tłumaczenia dokonywane są niemal mechanicznie i sugerowałoby to, że przez oświatę, pedagogikę czy wychowanie rozumie się to samo. Np. w *Słowniku pedagogicznym* „education” tłumaczy się czasem jako pedagogika. Jedynie w pracach Thomas'a¹⁾ i Faure'a²⁾ „education” tłumaczone jest jako edukacja i ma ono szersze, nadrzędne znaczenie.

Nie zaw. ze różnice terminologiczne, a nawet rzadko tak jest, wypływają z różnic zakresowych między pojęciami i z charakteru prowadzonych form oświatowości. Analiza haseł w wybranych encyklopediach i słownikach terminologicznych pozwoliła na wyznaczenie zakresów wspomnianych wcześniej haseł: oświata, pedagogika, wychowanie i edukacja.

OŚWIATA

W XVIII wieku mówiono o oświacie jako promieniowaniu nauki, a dla wyrażenia jej treści posługiwano się takimi pojęciami jak „oświecenie” (Kołłataj), „edukacja” (Staszic), „instrukcja” (Śniadecki). W XIX wieku zaczęło się ustalać swoiste rozumienie pojęcia oświata i nie ma ono ścisłych odpowiedników w innych językach, które nie kontynuowały tradycji oświeceniowych i na określenie tego co w polskim oznacza „oświatę” używają terminów wychowanie, nauczanie, kształcenie.

W okresie romantyzmu i pozytywizmu rozgraniczono oświatę od działalności szkolnej i wiązano ją z zadaniami wyzwolenia społecznego i walki rewolucyjnej. Po uzyskaniu niepodległości (1918) zaniechano przeciwstawiania oświacie szkoły, chociaż tradycja rozu-

¹⁾ J. Thomas: *Edukacyjne problemy współczesnego świata*. W-wa 1980 s. 219.

²⁾ E. Faure: *Uczyć się aby być*, W-wa 1975 s. 543.

mienia oświaty jako działalności pozaszkolnej utrzymywała się, zwłaszcza w dziedzinie oświaty dorosłych. II ustracą tego stanu rzeczy mogą być poglądy Heleny Radlińskiej, która oświatę pozaszkolną i oświatę dorosłych sytuowała w pracy oświatowej. Najkrócej koncepcję H. Radlińskiej¹⁾ można przedstawić następująco:

pedagogika społeczna	{ praca oświatowa praca społeczna	{ oświata pozaszkolna (to praca oświatowa i kulturalna realizowana poza systemem szkolnym dla wszystkich grup wiekowych) oświata dorosłych (łączenie pracy, nauki, wypoczynku)

W innej z prac dotyczących tego okresu, w *Podręcznej Encyklopedii Pedagogicznej* pod red. F. Kierskiego²⁾, brak jest hasła oświata. Natomiast w hasle „Oświata i wychowanie w programach polskich stronnictw politycznych” przez to pojęcie rozumie się nauczanie, szkolnictwo wszystkich stopni, a także oświatę pozaszkolną (instytucje kultury, biblioteki, teatry, muzea i in.).

Po 1945 roku funkcjonowały wytworzone w historycznym rozwoju niektóre treści tego pojęcia, przez które rozumie się dziś upowszechnianie wykształcenia ogólnego i zawodowego, osiągnane zarówno przez działalność szkolnictwa jak i wielu różnych instytucji nieszkolnych. Wykształcenie to stanowi, wg B. Suchodolskiego³⁾, kulturalną więź narodu opartą na jego historii i świadomym dążeniu w przyszłość wyrażającą się w racjonalnym poglądzie na świat i trwałym rozbudzeniu i zaspokajaniu zainteresowań poznawczych i potrzeb emocjonalnych.

Według definicji zawartych w *Słowniku pedagogicznym*⁴⁾ oświata to działalność polegająca na upowszechnianiu wykształcenia ogólnego i zawodowego oraz realizowaniu określonych celów wychowawczych dla zapewnienia jednostkom wszechstronnego rozwoju i pomyślnej egzystencji, a społeczeństwu więzi kulturalnych łączących jego przeszłość historyczną z teraźniejszością i budową pomyślnej przyszłości. W pojęciu oświaty mieści się całość tej działalności. Jest ona realizowana przez system wychowania w rodzinie, system szkolnictwa, kształcenia równoległego i kształcenia ustawicznego.

PEDAGOGIKA

Według *Encyklopedii Wychowawczej*⁵⁾ zadaniem pedagogiki jest badanie ogólnej natury ludzkiej i wykrycie jej praw. Pedagogika rozważa bezwzględna wartość życia ludzkiego i cele do których ma ono dążyć. Na podstawie znajomości natury i mając te cele na oku szuka odpowiednich środków ku nim wiodących. Jest to zatem rozważanie całkiem ogólne obejmujące całość wszystkiego co się do wychowania odnosi, ale tylko w głównych liniach wytycznych.

Zgodnie z tą koncepcją pedagogika występuje jako jeden z czynników wychowania i współdziała z nim jako jeden ze środków, który ma człowiekiem kierować. Autorzy tego opracowania, traktując pedagogikę jako element wychowania, przy omawianiu jej celów i zadań określają nadrzędne w stosunku do niej cele wychowania i kształcenia.

W innej pracy (*Podręczna Encyklopedia Pedagogiczna* pod red. F. Kierskiego⁶⁾) pedagogika to nauka o celach wychowawczych i środkach zmierzających do urzeczywistnienia tych celów. Nauka ta odpowiada na pytanie do czego należy dążyć w wychowaniu i jak się należy zabrać do realizowania ideału wychowawczego. Z tego powodu była pojmowana jako nauka normatywna. Jej zadaniem jest wykazanie najogólniejszych ideałów wychowawczych, które powinny być wcielone w czyn.

¹⁾ U. Theiss: *Helena Radlińska*, W-wa 1984 s. 92—100.

²⁾ *Podręczna Encyklopedia Pedagogiczna*. Red. F. Kierski T. II Lwów 1925 s. 347—351.

³⁾ B. Suchodolski: W: *Wielka Encyklopedia Powszechna* T. VIII W-wa 1965 s. 354.

⁴⁾ W. Okoń: *Słownik pedagogiczny* W-wa 1987 s. 217.

⁵⁾ *Encyklopedia Wychowawcza*. Red. T. Lubomirski Warszawa 1988— t. VIII s. 207.

⁶⁾ *Podręczna Encyklopedia Pedagogiczna*. Red. F. Kierski Lwów 1925 t. II s. 369.

Według Reina¹⁾, zwolennika i kontynuatora poglądów Herbart, pedagogika jest dyscypliną, o dwoistym charakterze: historycznym i systematycznym. Pedagogika „systematyczna dzieli się na: 1) praktyczną i 2) teoretyczną. Pierwsza z nich obejmuje teleologię (etykę), metodologię (naukę o środkach wychowania), w której skład wchodzi nauka o nauczaniu i nauka o kierowaniu. Pedagogika praktyczna zajmuje się formami wychowania (wychowaniem jednostkowym i masowym) i administracją szkolną (organizacją, administracją szkolną, kształceniem i doksztalcaniem nauczycieli).

We współczesnym polskim podręczniku „*Pedagogika*”²⁾ pod red. M. Godlewskiego, S. Krawcewicza i T. Wujka pojęcie to jest rozważane jako nauka o wychowaniu człowieka. Obecnie, gdy nastąpił rozwój praktyki wychowawczej pojawiły się nowe kierunki działalności wychowawczej, a wraz z nimi utworzyły się nowe dziedziny pedagogiki: pedagogika przedszkolna, lecznicza, społeczna itp. Do zainteresowań pedagogiki należą też zagadnienia funkcjonowania systemu szkolnego. Pedagogika, zdaniem tych autorów, nie tylko opisuje fakty, ale je objaśnia i poszukuje odpowiedzi na pytania jak i dlaczego przebiegają takie czy inne procesy wychowawcze oraz jak powinny być one organizowane. Pedagogika jako nauka ma ujęcie przede wszystkim teoretyczne i ogólne.

W ujęciu W. Okonia³⁾ pedagogika to nauka o wychowaniu, której przedmiotem jest działalność wychowawcza mająca na celu wyposażenie całego społeczeństwa w wiedzę, sprawności ogólne i zawodowe, zainteresowania, systemy wartości, postawy i przekonania. W XX wieku przedmiot pedagogiki — wychowanie jest pojmowany bardzo szeroko i obejmuje również samowychowanie i samokształcenie, a przy tym świadome i zamierzone oddziaływanie takich czynników jak wszelkie organizacje, zwłaszcza młodzieżowe środki masowej komunikacji, zakłady pracy, kluby czy teatry.

W tych przykładowo zacytowanych definicjach charakterystyczne jest dwojakie ujęcie pedagogiki. Według pierwszego pedagogika składa się z teorii i praktyki wychowania.

pedagogika	}	teoria wychowania
	}	praktyka wychowania

Według drugiego pedagogika jako nauka, teoria wychowania jest, obok praktyki wychowania, jednym z elementów składowych wychowania.

wychowanie	}	teoria, nauka o wychowaniu (pedagogika)
	}	praktyka wychowania

WYCHOWANIE

W *Podręcznej Encyklopedii Pedagogicznej*⁴⁾ pod hasłem wychowanie zamieszczono definicję Kerschensteiner. Według niego wychowanie to kulturalna akcja społeczeństwa, które w ten sposób zaznajamia wychowanka z wytworami społeczeństwa (religią, moralnością, prawem, nauką, zwyczajami itp.), aby te wytwory wyzwoliły w nim maksimum energii w dążeniu do osiągnięcia celu społecznego na jakie się może zdobyć według swego uzdolnienia. Wychowanie jest pojmowane jako czynność, działanie i wykształcenie jest wynikiem tej czynności.

Ponieważ wychowanie i kształcenie są pojęciami dynamicznymi, to według Kerschensteiner⁵⁾, różnica ta nie jest zasadnicza.

Według *Heleny Radlińskiej*⁶⁾ wychowanie to pielegnowanie rozwoju psychofizycznego, chronienie procesu wstania w środowisko społeczne i przyrodnicze oraz wprowadzanie w świat wartości kultury. Jest ono wolne od dogmatów i przymusu. Wychowanie to łączenie różnych punktów widzenia indywidualistycznego, społecznego i kulturowego. Zakres wychowania wyznaczają procesy:

¹⁾ *Podręczna Encyklopedia Pedagogiczna*. Op. cit. s. 370.

²⁾ *Pedagogika*. Pod red. M. Godlewskiego, S. Krawcewicza, T. Wujka W-wa 1974

³⁾ W. Okoń: *Słownik pedagogiczny* op. cit. s. 222.

⁴⁾ *Podręczna Encyklopedia Pedagogiczna* op. cit. s. 628—630.

⁵⁾ *Encyklopedia Wychowania*. Red. St. Łempicki W-wa 1933 t. III s. 4.

⁶⁾ W. Theiss: *Helena Radlińska*. op. cit. s. 138—140.

wzrostu — rozwoju psychofizycznego,
wrastania — w społeczeństwo, chłonięcie wpływów ludzi, kultury i przyrody,
wprowadzania — uprzystępnianie, wiczy, kształtowanie zachowań, uzyskanie zawodu i samodzielności.

Do wychowania należy wszystko co wspomaga te 3 procesy. Składa się na to ogół wpływów ze strony środowiska z uwzględnieniem działalności pozaszkolnej prowadzonej przez biblioteki i w ramach kursów oświatowych.

W ujęciu Radlińskiej wychowanie zawiera oświatę szkolną i pozaszkolną.

Według W. Okonia¹⁾ wychowanie to świadomie organizowana działalność społeczna, której celem jest wywoływanie zamierzonych zmian w osobowości człowieka. Zmiany te obejmują zarówno stronę poznawczo-instrumentalną, związaną z poznaniem rzeczywistości i umiejętnością oddziaływania na nią jak i stronę aksjologiczną, która polega na kształtowaniu stosunku człowieka do świata i ludzi, jego przekonań, postaw, układu wartości i celu życia.

Podstawowe składniki wychowania to wychowanie umysłowe, moralne, obywatelskie (społeczne) i wychowanie estetyczne. Filozofia marksistowska włączała jeszcze kształcenie polityczne.

Podobne jest rozumienie wychowania wyrażone w podręczniku *Pedagogika*²⁾. Przez to pojęcie autorzy rozumieją całość wpływów i oddziaływań kształtujących rozwój człowieka oraz przygotowujących go do życia w społeczeństwie.

W tych przykładowo przytoczonych definicjach wychowanie jest pojęciem szerokim i obejmuje oprócz oddziaływań o charakterze psychicznym także elementy oświaty (szkolnej, pozaszkolnej, nauczanie i kształcenie ustawiczne). W definicji Okonia wychowanie to głównie proces psychiczny.

EDUKACJA

Analiza ostatniego z omawianych terminów — edukacji — wskazuje, że jest to stosunkowo najszersze pojęcie, nie tylko w literaturze obcej, ale także polskiej.

W. Okoń³⁾ ujmuje edukację jako ogół procesów, których celem jest zmienianie ludzi, przede wszystkim dzieci i młodzieży, stosownie do panujących w danym społeczeństwie ideałów i celów wychowawczych. Podkreśla on chwiejność znaczenia tego terminu. Ilustruje to poglądami W. Doroszewskiego, który kojarzy edukację z wykształceniem. Zdaniem innych językoznawców edukacja oznacza wychowanie. Obecnie, zdaniem W. Okonia, upowszechnia się szerokie rozumienie tego terminu jako oznaczającego ogół procesów oświatowo-wychowawczych obejmujących kształcenie, wychowanie oraz szeroko pojętą edukację.

W „Raporcie o stanie i kierunkach rozwoju edukacji narodowej w PRL”⁴⁾ spotykamy się z najnowszą tendencją w zakresie nazewnictwa. To co do tej pory określane było w literaturze polskiej jako oświata, kształcenie, nauczanie czy wychowanie w „Raporcie” określane jest mianem „edukacji”.

„Edukację” zarówno w opinii społecznej jak w realiach życia ujmuje się jako zespół działań służebnych podporządkowanych praktyce i gospodarce.

Obecny priorytet wartości w określeniu celów edukacji obejmuje w pierwszej kolejności:

— portawy, na które składa się określona jakość ludzi odznaczających się otwartością, wyobraźnią, zdolnością do nieustannej samokontroli i intelektualnej autonomii. Postawy winny się wyrażać stałym pogłębianiem zdolności do kierowania własnym rozwojem, do wyboru własnej drogi życiowej dzięki internalizacji wartości humanistycznych i ich pomnażaniu, dzięki wzrostowi kultury uczuć, poczucia odpowiedzialności, aktywności twórczej i żywej wyobraźni,

¹⁾ W. Okoń: *Słownik Pedagogiczny* op. cit. s. 347.

²⁾ *Pedagogika*. Pod red. M. Godlewskiego, S. Krawciewicz, T. Wujka op. cit. s. 31.

³⁾ W. Okoń: op. cit. s. 66.

⁴⁾ Raport o stanie i kierunkach rozwoju edukacji narodowej w PRL. W-wa 1989 s. 23–26.

- umiejętności powinny dostarczyć propedeutycznych pod. taw pracy zawodowej, działalności społecznej i międzyludzkiego współzycia, a także aktywnego uczestnictwa w kulturze,
- wiedza powinna mieć charakter spójny, powinna integrować oderwane i nie powiązane ze sobą wiadomości, czy wręcz informacje z różnych dziedzin. Struktura wiedzy przekazywanej i nabywanej w toku edukacji, zwłaszcza na szczeblu szkolnym, powinna odpowiadać określonym całościom problemowym, odnoszącym się do rzeczywistości zewnętrznej, do społeczeństwa i kultury, powinna prowadzić do nieustannego pogłębiania zainteresowań dzieci i młodzieży oraz pobudzać w nich chęć i gotowość do ciągłego samokształcenia¹⁾.

Edukacja powinna więc w coraz mniejszym stopniu stanowić jednokierunkowy przekaz wiadomości stając się systematycznym procesem kształcenia ustawicznego i samokształcenia oraz zacierać sztuczną granicę między pracą a tzw. czasem wolnym.

W tym ujęciu edukacja obejmuje wychowanie, oświatę (szkolną i pozaszkolną), kształcenie, nauczanie, a także elementy pedagogiki.

Według *International Dictionary of Education*²⁾ przez pojęcie „education” rozumie się:

- całościowy proces rozwijający ludzkie zdolności i zachowania;
- proces społeczny, w którym jednostka osiąga społeczne kompetencje, a rozwój indywidualny dokonywany jest w wybranym i kontrolowanym otoczeniu, które może być zinstytucjonalizowane jako szkoła czy college;
- wg UNESCO — to zorganizowane i ciągłe kształcenie zaprojektowane w celu przekazywania połączonej wiedzy, umiejętności i rozumienia przydatnego dla wszystkich dziedzin życia.

W słowniku amerykańskim³⁾ przez „education” rozumie się:

- całość wszystkich procesów za pomocą których człowiek rozwija zdolności, postawy i inne formy zachowania o pozytywnej wartości zgodnie z hierarchią stosowaną w społeczeństwie, w którym żyje;
- społeczny proces, poprzez który ludzie poddawani są wpływowi wyselekcjonowanego i kontrolowanego środowiska (zwłaszcza szkolnego) i dzięki któremu mogą uzyskać społeczne kompetencje i optimum indywidualnego rozwoju;
- termin ogólny na określenie technicznych lub innych uporządkowanych zajęć zawodowych proponowanych w szkołach wyższych przygotowujących nauczycieli;
- całkowity wzorzec przygotowania formalnego i nieformalnego, w którego wyniku podnoszone są kwalifikacje nauczycieli.

Zgodnie z przytoczonymi definicjami edukacja obejmuje to co wchodzi w zakres oświaty, wychowania, kształcenia i pedagogiki.

1.2. INFORMACJA EDUKACYJNA

Mimo wyraźnych różnic w przytoczonych terminach W. Okoń⁴⁾ wprowadza pojęcie informacji pedagogicznej — której celem jest zbieranie, selekcja i udostępnianie danych o oświacie, wychowaniu i naukach pedagogicznych.

Uzupełnieniem tego hasła jest „Dokumentacja pedagogiczna”⁵⁾, przez którą autor rozumie gromadzenie, opracowanie i upowszechnienie dokumentów dotyczących oświaty i wychowania w danym kraju i poza jego granicami. Tymi dokumentami mogą być książki, czasopisma pedagogiczne, programy, podręczniki szkolne, zestawy środków dydaktycznych, ustawy dotyczące ustroju szkolnego, zarządzenia władz oświatowych czy wzory budownictwa szkolnego.

¹⁾ *Raport o stanie i kierunkach rozwoju edukacji...* op. cit. s. 26.

²⁾ *International Dictionary of Education*. Ed. G.T. Page J.B. Thomas London New York 1977 s. 112.

³⁾ *Dictionary of Education*. Ed. Carter V. Good. New York 1953 s. 191.

⁴⁾ W. Okoń: op. cit. s. 99.

⁵⁾ Tamże s. 56.

Na Międzynarodowej Konferencji Oświatowej (edukacyjnej, pedagogicznej?) w Genewie w 1977 r.¹⁾ informację pedagogiczną (educational information) określono jako tworzenie i rozpowszechnianie pojęć faktów itp. wiążących się z udoskonaleniem oświaty (tzn. jej organizacji, struktury, środków, metod i ogólnego rozwoju) na szczeblu krajowym i międzynarodowym.

Podczas konferencji²⁾ zorganizowanej w 1986 r. przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania wspólnie z Instytutem Kształcenia Nauczycieli i Centrum Doskonalenia Nauczycieli omawiano sprawy związane z funkcjonowaniem systemu informacyjnego w oświacie i zarządzaniu oświatą. Podjęto wówczas próbę zdefiniowania tak nazwy tego systemu jak i jego zakresu tematycznego. Ciekawe jest to, że wśród 15 zaprezentowanych referatów określenie „system informacji pedagogicznej” dla oznaczenia całości działań obejmujących oświatę, edukację, wychowanie czy pedagogikę występowało tylko raz³⁾. W pozostałych referatach „system informacji pedagogicznej” wymieniany był jako jeden z komponentów⁴⁾ szerszego systemu, bądź używano tego terminu przy omawianiu⁵⁾ koncepcji SINTO i prezentowaniu osiągnięć byłych krajów socjalistycznych, w których powszechna była nazwa „system informacji pedagogicznej”. Całość działań informacyjnych w omawianej dziedzinie określono jako „system informacji oświatowej” lub opisowo, jako system informacji w oświacie.

Zbigniew Rogowski⁶⁾ dokonując określenia zakresu informacji pedagogicznej podaje, że powinna ona obejmować udostępnianie wszystkich informacji służących doskonaleniu funkcjonowania i rozwojowi systemu oświaty, jego elementów składowych i wszelkiej działalności pedagogicznej. Oznacza to, zdaniem autora, że informacja pedagogiczna powinna uwzględniać potrzeby i zapewniać ustawiczny, dwukierunkowy przepływ informacji dla następujących grup użytkowników: osób odpowiedzialnych za kształtowanie polityki oświatowej, oświatowej kadry kierowniczej, pracowników naukowych, pracowników systemu kształcenia, nauczycieli, rodziców, dorosłych — zainteresowanych kształceniem ustawicznym, a częściowo także studentów i uczniów. Jednocześnie autor stwierdza, że w zakresie informacji pedagogicznej wchodzi także potrzeby nauczycieli, które obejmują informacje z dziedziny nauki odpowiadających ich specjalizacji przedmiotowej w szkole. Jest to więc zakres niesłychanie rozległy. Wątpliwości nie budzi umieszczenie w tej informacji pedagogicznej materiałów dotyczących np. dydaktyki biologii, czy innego przedmiotu nauczania, ale czy będzie informacją pedagogiczną informacja na temat hodowli kanarka czy rybek, także przydatna nauczycielowi i interesującą ucznia?

Informacja pedagogiczna, jako zorganizowana działalność powinna zgodnie z tą koncepcją, udostępniać informacje o:

- 1) osiągnięciach nauk pedagogicznych i pokrewnych dla wykorzystania ich w pracach naukowo-badawczych oraz w praktyce szkolnej;
- 2) praktycznych doświadczeniach w pracy pedagogicznej, w szczególności o eksperymentach i innowacjach pedagogicznych;
- 3) stanie i rozwoju dyscyplin naukowych i techniki w zakresie potrzebnym do doskonalenia treści kształcenia i wychowania;

¹⁾ M. Drzewiecki: *Biblioteki szkolne i pedagogiczne. Rola w procesie dydaktycznym i miejsce w krajowej sieci biblioteczno-informacyjnej*. Warszawa 1980 s. 193.

²⁾ Sulejówek lipiec 1986.

³⁾ Jeden z referatów miał w tytule informację pedagogiczną, niemniej jednak w treści wystąpienia takiej nazwy nie używano. Zob.: Ł.G. Siotor: *Alternatywa przepływu informacji pedagogicznej w województwie*. W: *Usprawnianie systemu informacyjnego w zarządzaniu oświatą*. Praca zbiorowa pod red. T. Kowalskiego i J. Tudreja. *Materiały na konferencję*. Warszawa 1986 s. 123—135.

Inny referat (Zob. Z. Rogowski: *System informacyjny w oświacie*. W: *Usprawnianie systemu...* op. cit. s. 9—23) aczkolwiek nie używa w tytule nazwy informacji pedagogicznej, to w swoim referacie podaje definicję systemu informacji pedagogicznej jako systemu całościowego.

⁴⁾ Np. H. Siemieniuk: *Układ informacyjny w zarządzaniu oświatą na stopniu wojewódzkim*. W: *Usprawnianie systemu...* op. cit. s. 101—108. J. Kurjaniuk; E. Kukła; Z. Słowiński: *System informacyjny w kierowaniu szkolnictwem zawodowym* (na poziomie kuratorium oświaty i wychowania). W: *Usprawnianie systemu...* op. cit. s. 136—145.

⁵⁾ B. Wieczorek: *Informacja naukowa o oświacie na tle SINTO*. W: *Usprawnianie systemu...* op. cit. s. 184—194.

⁶⁾ Z. Rogowski: *System informacyjny w oświacie*. W: *Usprawnianie...* op. cit. s. 9.

- 4) stanie funkcjonowania, efektywności poszczególnych ogniw i całości systemu oświatowego; aktualnej i perspektywicznej polityce oświatowej;
- 5) stanie i rozwoju stosunków społecznych i gospodarczych, wynikach nauki i rozwoju techniki, a także o osiągnięciach praktyki w różnych dziedzinach, które to informacje powinny być uwzględnione w określaniu polityki oświatowej, planowaniu oświatowym, zarządzaniu oświatą i doskonaleniu jej funkcjonowania.

Roman Schultz¹⁾ wprowadza pojęcie systemu informacyjnego oświaty. Zastanawiając się nad tym systemem autor stwierdza, że istnieje jeden system informacyjny służący potrzebom systemu oświatowego jako całości, ale jednocześnie system ten składa się z wielu specjalistycznych i organicznie powiązanych ze sobą podsystemów, zaspokajających potrzeby informacyjne specyficznych kategorii odbiorców. System ten charakteryzuje jedność w różnorodności.

Na podstawie obserwacji realnych procesów i zjawisk oraz poczynionych założeń teoretycznych Schultz wyodrębnia w tym systemie informacyjnym trzy podsystemy:

- Podsystem informacyjny bezpośredniej praktyki pedagogicznej, czyli ogółu procesów nauczania i uczenia się;
- Podsystem informacyjny zarządzania oświatą;
- Podsystem informacyjny adaptacji i rozwoju edukacji.

Podsystem informacyjny praktyki pedagogicznej pełni funkcje służebne względem procesów bezpośredniej realizacji zadań rzeczowych w obrębie systemu oświatowego.

Odbiorcami informacji w omawianym podsystemie są m.in. rodzice uczniów, kandydaci na nauczycieli, nauczyciele oraz uczniowie (w stopniu, w jakim są podmiotami w procesie kształcenia lub samokształcenia).

Drugi z wyróżnionych przez Schultza podsystemów — podsystem informacyjny zarządzania oświatą — pełni funkcję instrumentalną względem ogółu ról i struktur regulacyjnych w oświacie. Zaspokaja on potrzeby informacyjne związane z kierowaniem i zarządzaniem oświatą na różnych szczeblach systemu zarządzania:

- najniższym (dyrektora szkoły),
- średnim (administrатора oświaty),
- najwyższym (polityki oświatowej).

Podsystem informacyjny adaptacji i rozwoju²⁾ ma służyć pomyślnemu identyfikowaniu i rozwiązywaniu problemów przystosowawczych i rozwojowych w oświacie. Jest to system pozostający na usługach mechanizmów i struktur przystosowawczych współczesnej oświaty. Jest on raczej zorientowany ku zmianie niż stabilizacji pedagogicznych instytucji i praktyk. Jego zadanie polega na identyfikowaniu oraz rozwiązywaniu problemów przystosowawczych oświaty przez które rozumie się opracowanie i wprowadzanie w życie określonych zmian ustrojowych czyli innowacji odnoszących się do różnych aspektów funkcjonowania systemu edukacyjnego.

Niezależnie od nazwy, system kształcenia, oświaty czy edukacji nie jest systemem stabilnym. Dokonuje się w nim proces różnicowania instytucji pedagogicznych, wyodrębniają się nowe funkcje i struktury organizacyjne. W zakresie dydaktyki pojawiają się nowe tendencje zmierzające do przekształcania dotychczasowych metod reprodukcyjnych w generatywne³⁾, co przejawia się m.in. w rozciągnięciu procesu kształcenia na szereg instytucji, także pozaszkolnych. Sprawia to, że w tę działalność zaangażowane są różnorodne instytucje oraz osoby reprezentujące zawody pośrednio związane ze szkolnictwem np. bibliotekarze czy pracownicy kulturalno-oświatowi.

System informacyjny w oświacie również nie jest systemem stabilnym, a ważnym czynnikiem rozwoju działalności informacyjnej jest konieczność identyfikowania i rozwiązywania przez system coraz bardziej złożonych problemów przystosowawczych. Ponieważ, jak wynika z przytoczonych wcześniej rozważań terminologicznych, pojęcie „edukacja” jest zakresowo najszersze, wskazane byłoby nazwanie całościowego systemu in-

¹⁾ R. Schultz: *O funkcjach, rozwoju i strukturze systemu informacyjnego oświaty*. W: *Usprawnianie...* op. cit. s. 54.

²⁾ R. Schultz: *O funkcjach, rozwoju...* op. cit. s. 60, 62.

³⁾ M. Drzewiecki: *Współczesna biblioteka szkolna*. W-wa 1980 s. 44—46.

formacyjnego w oświacie mianem systemu informacji edukacyjnej, rozumianego jako termin bardzo szeroki obejmujące swoim zakresem tak zagadnienia teoretyczne pedagogiki, działalność praktyczną związaną z oświatą wszystkich stopni, realizowaną w instytucjonalizowanym systemie szkolnym jak i poza nim. System informacji edukacyjnej uwzględniały także treści wchodzące w skład wyróżnionych przez R. Schultza podsystemów informacyjnych: zarządzania oświatą oraz adaptacji i rozwoju edukacji.

Na system¹⁾ informacji edukacyjnej składają się dwa podstawowe komponenty:

- Podsystem informacji o edukacji; oraz
- Podsystem informacji dla edukacji, który można by nazwać podsystemem informacji wspierającej edukację.

W skład podsystemu informacji o edukacji wchodzi:

- informacja oświatowa na temat ustawodawstwa szkolnego, programów nauczania, reform systemu oświaty, zarządzania oświatą, a także informacja dotycząca adaptacji i rozwoju edukacji oraz burocracictwa szkolnego,
- informacja pedagogiczna, która uwzględniła bezpośrednią praktykę pedagogiczną, obejmuje ona całość procesów dotyczących nauczania i uczenia się, przygotowania zawodowego nauczycieli, doskonalenia i rozwoju zawodowego nauczycieli, a także badań naukowych i rozwoju w zakresie nauk pedagogicznych.

W zależności od potrzeb w obrębie tych dwóch podstawowych komponentów można wyróżniać mniejsze podsystemy dotyczące węższych zakresowo zagadnień.

Działalność podsystemów informacji oświatowej i informacji pedagogicznej kierowana jest przede wszystkim do nauczycieli, kandydatów na nauczycieli, rodziców uczniów, osób realizujących swe specyficzne zadania dydaktyczno-wychowawcze w poszczególnych ogniwach systemu edukacyjnego. Do grupy użytkowników tych podsystemów należą także osoby zajmujące się zarządzaniem oświatą, planowaniem polityki oświatowej i ustawodawstwem. Odbiorcami informacji pedagogicznej mogą być także częściowo uczniowie traktowani w tym przypadku jako „przedmiot” działalności dydaktyczno-wychowawczej i osoby zaangażowane w proces uczenia się.

Trudno jednoznacznie przypisać rodzaje świadczonych usług do poszczególnych bibliotek czy ośrodków informacji, bowiem te działania wzajemnie się przeplatają i uzupełniają. Instytucjonalnie na system informacji o edukacji składają się biblioteki pedagogiczne, biblioteki WSP, biblioteki wydziałów pedagogicznych w uniwersytetach, biblioteki kierunków nauczycielskich, biblioteki uniwersyteckie pełniące funkcje bibliotek centralnych, biblioteki instytutów resortowych, biblioteka ZNP, a także działy nauczycielskie bibliotek szkolnych.

Granice podsystemu dla edukacji mają charakter dość płynny. Działalność ta uwzględnia informacje dla uczestników szeroko rozumianego procesu kształcenia (także ustawicznego). Obejmuje działalność informacyjną instytucji „obudowujących” i wspierających edukację, a także informację na ich potrzeby. Włącza wszelkiego rodzaju źródła

¹⁾ Przez określenie system przyjmuje się, że jest to uporządkowana całość złożona z organów i środków sprzężonych ze sobą informacyjnie. Do organów zalicza się centra, rady, komisje. Do środków — urzędzenia łączności — telexy, dalekopisy, środki przetwarzania, a także pracowników zajmujących się opracowaniem materiałów. Definicja ta (H. Zygier: *Metodyka projektowania systemów informacyjnych*. Warszawa 1977) całocioswo ujmuje propozycje twórców programu UNISIST, który dla potrzeb przygotowanej koncepcji światowego systemu przedstawił, zależnie od ujęcia, kilka definicji terminu „system”:

— w ujęciu funkcjonalnym — jest to specyficzne połączenie ludzi, metod, struktur organizacyjnych i urządzeń technicznych, którego celem jest dostarczenie w dowolnym czasie różnym rozproszonym grupom użytkowników wszelkich niezbędnych do ich pracy danych wyjściowych, niezależnie od pochodzenia i fizycznej lokalizacji tych danych — we wszystkich możliwych formach ich rozpowszechniania, wybranych przez użytkowników jako najlepiej odpowiadające ich celom osobistym, uzdolnieniom i potrzebom w zakresie uzyskiwania informacji;

— w ujęciu metodologicznym — jest to każdy złożony układ reguł i środków (..) służących urzeczywistnieniu koncepcji ogólnościowego podziału pracy w dziedzinie transferu informacji naukowej i technicznej od wzajemnie izolowanych jej twórców do rozproszonych użytkowników;

— w ujęciu organizacyjnym — jest to zestaw powiązanych wzajemnie elementów, których połączenie przyczynia się do przepływu informacji od jej twórców do użytkowników, dokonującego się według identycznych zasad i metod w celu doprowadzenia do wymiany i wzajemnych powiązań w skali światowej;

— system informacyjny jest to układ metod i programów opracowanych w celu przekazywania informacji naukowej i technicznej jej potencjalnym użytkownikom w danych warunkach. (B. Ługowski: *Funkcjonalna spójność składników systemów informacyjnych w nauce*. Zagadnienia Inf. Nauk. 1986 nr 1 (48) s. 3—27).

informacyjne, które mogą być wykorzystane w procesie edukacji. Jest to forma skierowana do organizatorów różnych form edukacji, a także rodziców i dzieci.

Instytucjonalnie pocsystem informacji dla edukacji obejmuje sieć bibliotek naukowych, publicznych, fachowych, a także działy uczniowskie bibliotek szkolny, h.

Powyższy podział na dwa podstawowe podsystemy zdeterminowany jest nie kręgiem użytkowników, choć w poszczególnych komponentach mogą oni stanowić decydującą grupę, ale przez elementy treściowe uwzględniane w pracach wyróżnionych podsystemów.

2. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE

Powstawanie pierwszych placówek, tak międzynarodowych jak i narodowych, zajmujących się sprawami oświaty, jej organizacji, badań i rozwoju przypada na połowę wieku XIX. Z jednej strony wiąże się to z rozwojem kapitalizmu i nasilającą się konkurencją między państwami, z drugiej pojawiają się pierwsze próby zorganizowania współpracy gospodarczo-naukowej, dające się odczuć w wymianie informacji i doświadczeń w zakresie szkolnictwa.

Doskonałą okazją do wymiany doświadczeń i zacieśniania współpracy były odbywające się w drugiej połowie XIX wieku światowe wystawy, na których konfrontowano osiągnięcia gospodarcze i naukowe.

Pierwszą taką wystawę zorganizowano w Londynie w 1851 r.¹⁾ W jej efekcie ujawniono została potrzeba podjęcia systematycznych badań nad oświatą. W ślad za tą pierwszą wystawą zaczęto organizować inne, które miały istotny wpływ na tworzenie placówek badawczych w zakresie oświaty w poszczególnych krajach.

Przyczyną, dla której podjęto prace zmierzające do utworzenia organizacji międzynarodowych była potrzeba komunikowania się ludzi różnych narodowości, znajdujących się na różnych etapach rozwoju ekonomicznego, społecznego i edukacyjnego. Poziom techniczny, kształtowanie się rynku światowego oraz wzajemne powiązania gospodarcze krajów stanowiły bazę dla międzynarodowego zbliżenia, a działaniami umożliwiającymi osiągnięcie tego zbliżenia był rozwój nauki i zacieśnianie współpracy intelektualnej.

Zagadnienia informacji naukowej w programach działalności organizacji międzynarodowych zajmujących się bezpośrednio lub pośrednio :prawami oświaty odgrywają ogromną rolę. Współpraca międzynarodowa w dziedzinie dokumentacji i informacji naukowej z zakresu oświaty polega na:

- wymianie publikacji źródłowych i materiałów informacyjnych, na temat programów nauczania, reformy szkolnictwa, kształcenia nauczycieli, badań oświatowych;
- wymianie informacji o nowych technologiach informacyjnych i możliwości ich zastosowania w kształceniu;
- gromadzeniu, opracowaniu materiałów dotyczących działalności oświatowej;
- prowadzeniu działalności wydawniczej;
- umożliwianiu odbywania staży w ośrodkach zagranicznych;
- organizowaniu szkoleń, kursów i konferencji z udziałem specjalistów w danej dziedzinie;
- wymianie materiałów szkoleniowych;
- podejmowania wspólnych badań;
- wspólnym rozwiązywaniu i konsultowaniu zagadnień organizacyjnych związanych z tworzeniem służb i systemów dokumentacji i informacji naukowej w poszczególnych krajach;
- stosowaniu jednolitych metod opracowania i systematyzacji dokumentów.

Organizacje międzynarodowe koordynują tę współpracę, nadając jej określone formy.

¹⁾ M. Świątek: *O niektórych organizacjach i instytucjach zajmujących się badaniami nad oświatą. Studia Pedag.* 1970 t. 26 s. 137.

Pierwsze poważniejsze inicjatywy nawiązania ściślejszej współpracy międzynarodowej w dziedzinie oświatowej i kulturalnej podjęto w 1914 roku na konferencji w Hadze, na której zamierzano powołać międzynarodową organizację zajmującą się oświatą. Zaawansowane prace przerwał wybuch pierwszej wojny światowej. Odżyły one ponownie z chwilą utworzenia w 1920 roku Ligi Narodów. W 1921 roku z inicjatywy rządów Francji i Belgii została utworzona przy Lidze Narodów jako jej organ doradczy Komisja Współpracy Intelktualnej¹⁾. Ponieważ Komisja zbierała się raz w roku w czasie posiedzeń Ligi Narodów rząd francuski utworzył w 1924 roku w Paryżu Instytut Współpracy Intelktualnej. Pełnił on funkcje organu wykonawczego Komisji. Celem Instytutu było służenie pomocą Lidze Narodów w pracach nad zorganizowaniem i zacieśnieniem współpracy międzynarodowej w sferze nauki. Z czasem zadania te ograniczone zostały do działalności w zakresie oświaty. Na konferencji, która odbyła się w Paryżu w 1932 r. poczęto decyzję zalecającą międzynarodową wzajemną wymianę informacji dotyczących ustawodawstwa szkolnego, organizacji oświaty publicznej oraz opracowanie i wymianę danych statystycznych. W tymże roku Komisja Współpracy Intelktualnej zleciła Instytutowi organizowanie w poszczególnych krajach ośrodków dokumentacji pedagogicznej, których zadaniem miało być gromadzenie, opracowanie i udostępnianie informacji na temat oświaty danego kraju wszystkim zainteresowanym.

Pracę Komisji i Instytutu przerwał wybuch II wojny światowej.

2.1. MIĘDZYNARODOWE BIURO OŚWIATY

W 1925 roku zostało powołane do życia przez zespół pedagogów skupionych wokół genewskiego Instytutu Nauk Pedagogicznych im. J.J. Rousseau *Międzynarodowe Biuro Oświaty BIE* — (*Bureau International d'Education*)²⁾. Międzynarodowe Biuro Oświaty z siedzibą w Genewie pomyślane było jako instytucja społeczna o zasięgu międzynarodowym. Była to organizacja deklarująca gotowość służenia pomocą (informacją i konsultacją) ministerstwom oświaty oraz instytucjom dydaktyczno-wychowawczym i naukowym we wszystkich sprawach dotyczących szkolnictwa, nauczania i wychowania.

Biuro zamierzało prowadzić ośrodek informacyjny, badania naukowe i skupiać światowy dorobek pedagogiczny.

Z uwagi na założenia programowe, zgodnie z którymi Biuro miało być instytucją niezależną, ruchliwą i pozostającą w ciągłym kontakcie z instytucjami oświatowymi różnych krajów, a nie tylko z ich ministerstwami, Biuro działało poza Ligą Narodów, aktywnie z nią współpracując. Pierwszym dyrektorem Biura został prof. P. Bovet.

Już w pierwszych latach istnienia Biura jego działalność spotkała się z dużym uznaniem. Na przeszkodzie jego pełnego rozwoju stanęły trudności finansowe. Początkowo Biuro było prowadzone społecznie, czerpało fundusze z opłat za swe usługi, składek członkowskich i darów, co nie zapewniało wystarczających środków na prowadzenie szeroko zakrojonej działalności. Sytuacja uległa zmianie w 1929 r., kiedy to nastąpiła reorganizacja Biura polegająca na tym, że członkami Biura mogły zostać nie organizacje oświatowe, a poszczególne państwa, które zgłosiły swoje członkostwo i zobowiązały się do opłacania składek (10 tys. franków szwajcarskich) i delegujące swoich stypendystów jako pracowników Biura³⁾. Ta reorganizacja dokonana została m.in. z inicjatywy Polski (wśród przedstawicieli była także H. Radlińska⁴⁾).

¹⁾ J. Muszkowski: *Międzynarodowa współpraca intelektualna wczoraj i dziś*. Życie nauki 1947 nr 13, 14 s. 11.

²⁾ *Działalność Międzynarodowego Biura Oświaty w Genewie*. Biul. Pol. Komit. ds. UNESCO 1975 nr 2, s. 35.

³⁾ S. Dobosiewicz: *Działalność Międzynarodowego Biura Oświaty w Genewie*. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1969 nr 3 s. 17.

⁴⁾ H. Radlińska pisze: „Niezmiernie żałowałam, że Międzynarodowe Biuro Wychowania weszło na drogę jednoczenia przedstawicieli rządów nie zaś krajowych instytucji pedagogicznych, w których obok czynników oficjalnych uczestniczyłoby delegaci zrzeszeni i rzeczoznawcy. Niestety z powodu korzyści koniunkturalnych dla Polski z tej gorąco potępianej przeze mnie idei reorganizacji Biura musiałam się przyczynić do powstania instytucji międzynarodowej”. H. Radlińska: *Z dziejów pracy społecznej* W-wa 1966 s. 419.

W statucie tej organizacji stwierdzono, że do zadań Biura należy gromadzenie dokumentacji o pracach badawczych i politycznych podejmowanych w dziedzinie oświaty oraz zapewnienie szerokiej wymiany informacji i dokumentacji o wszystkim co dotyczy oświaty i wychowania. W imię współpracy międzynarodowej zalecona została neutralność w sprawach natury narodowej, politycznej, filozoficznej i wyznaniowej. Biuro w myśl postanowień zawartych w statucie miało pracować jako ośrodek dokumentacji i studiów w sensie naukowym. Jego działalność miała charakter dwutorowy:

- prowadzenie i inicjowanie badań naukowych i prac eksperymentalnych,
- gromadzenie dokumentacji o szkolnictwie publicznym i prywatnym.

Do wybuchu II wojny światowej BIE skupiało 16 państw, wśród nich także Polskę. Potrzeby i zainteresowania krajów należących do BIE były bardzo różnorodne, co znalazło odbicie w pracach podejmowanych przez Biuro i będących przedmiotem międzynarodowych konferencji oświatowych organizowanych od 1932 r.

Do spraw, którymi zajmowało się Biuro należały m.in.:

- wychowanie w duchu wzajemnego zrozumienia,
- alfabetyzacja społeczeństwa,
- wychowanie przedszkolne,
- dostęp do szkolnictwa średniego,
- dydaktyka poszczególnych przedmiotów,
- kształcenie kobiet,
- przygotowanie do życia w rodzinie.

Podejmowano również problemy związane z zarządzaniem oświatą, jej finansowaniem i budownictwem szkolnym.

Sytuacja Międzynarodowego Biura Oświaty po II wojnie uległa zmianie. Nowo utworzona UNESCO skupiła wśród swoich członków prawie wszystkich dotychczasowych członków BIE i podejmowała analogiczne do BIE zadania. Konieczne było więc ustalenie form współpracy obu organizacji. UNESCO dysponowała bogatszymi środkami finansowymi i miała status organizacji międzynarodowej wyposażonej w pewne formy egzekutywy wobec swych członków i tym górowała nad BIE, którego autorytet był głównie natury moralnej, a miejsce w międzynarodowym życiu oświatowym ustalono było na podstawie usług świadczonych swym członkom¹⁾.

Od 1949 roku UNESCO włącza się w organizowanie międzynarodowych konferencji oświatowych²⁾ i partycypuje w kosztach publikacji BIE.

W 1952 roku obie organizacje podpisały umowę zobowiązującą je do wzajemnego udostępniania zebranej dokumentacji, wspólnego wydawania publikacji pedagogicznych i organizowania konferencji.

W chwili obecnej działalność Międzynarodowego Biura Oświaty koncentruje się na następujących pracach³⁾:

- prowadzenie badań w zakresie pedagogiki porównawczej. BIE określane jest jako centrum pedagogiki porównawczej. W tej sferze działalności Biuro opiera się na ankietach i sprawozdaniach opracowywanych przez rządy państw członkowskich;
- prowadzenie biblioteki gromadzącej dzieła pedagogiczne dotyczące teorii i praktyki, ustawodawstwa szkolnego, a także tworzenie odpowiedniej bazy informacji oświatowej, umożliwiającej prowadzenie badań i rozwijanie służb informacyjnych w krajach członkowskich;
- prezentowanie na stałej wystawie osiągnięć z zakresu oświaty publicznej w poszczególnych krajach, a także ilustrujących problematykę międzynarodowych konferencji oświatowych;
- wydawanie międzynarodowych publikacji z zakresu oświaty i pedagogiki.

Mimo wcześniejszych oporów w 1968 roku nastąpiło połączenie BIE z UNESCO⁴⁾.

¹⁾ *Działalność Międzynarodowego Biura Oświaty w Genewie*. op. cit. s. 35.

²⁾ W latach 1934—69 konferencje odbywały się co roku, a od czasu połączenia się z UNESCO organizowane są co dwa lata.

³⁾ M. Świątek: op. cit. s. 145.

⁴⁾ M. Świątek: op. cit. s. 146.

Międzynarodowe Biuro Oświaty zachowując nadal swą nazwę działa przy Sekretariacie Generalnym UNESCO jako ośrodek badań pedagogicznych w zakresie pedagogiki porównawczej, opracowuje międzynarodową bibliografię pedagogiczną i organizuje stałą wystawę oświatową.

Konferencja Generalna UNESCO, która odbywała się w 1968 roku nadała BIE nowy statut, w którym stwierdza się, że BIE będzie w swych pracach korzystać z funduszy preliminowanych przez UNESCO. Projekty działalności BIE mają być opracowywane przez Radę Zarządzającą, która składa się z 21 członków UNESCO. Ta sama Rada została zobowiązana do czuwania nad przebiegiem prac Biura.

W zakresie informacji i dokumentacji Międzynarodowe Biuro Oświaty popiera rozwój narodowych centrów informacji i dokumentacji, szczególnie w krajach rozwijających się. BIE jest organizacją, która w istotny sposób przyczyniła się do zorganizowania gromadzenia i wymiany informacji w dziedzinie oświaty. Biuro aktywnie współpracuje z różnymi organizacjami międzynarodowymi przy opracowywaniu projektów systemów informacyjnych, tworzeniu narzędzi badawczych.

2.1.1. ŚWIATOWA SIĘĆ INFORMACJI W ZAKRESIE OŚWIATY I WYCHOWANIA

Światowa sieć informacji w zakresie edukacji — INED (World Information Network in Education) znana jest także pod nazwą Sieć Międzynarodowego Biura Oświaty (International Bureau of Education Worldwide Network for Educational Information)¹. Została ona zorganizowana w 1977 roku. Uczestniczy w niej około 80 ośrodków narodowych. Ośrodkiem centralnym, który kieruje pracami całej sieci jest Centrum Dokumentacji i Informacji Międzynarodowego Biura Oświaty IBE Doc. — (International Bureau of Education. Information and Documentation Unit.) — utworzone w 1970 roku w Genewie.

Zakres tematyczny prac prowadzonych w ramach sieci stanowi odzwierciedlenie zainteresowań Międzynarodowego Biura Oświaty i obejmuje:

- organizowanie i administrowanie oświatą,
- planowanie i politykę oświatową,
- systemy informacyjne i działalność informacyjno-dokumentacyjną w dziedzinie oświaty,
- badania z zakresu pedagogiki porównawczej,
- problemy kształcenia ustawicznego,
- niekonwencjonalne metody wychowawcze.

W sieci są gromadzone i wymieniane informacje oraz dokumenty opublikowane, a także informacje o charakterze skierującym na temat instytucjonalnych źródeł informacji.

Biblioteka znajdująca się przy Centrum posiada bogate zbiory, które obejmują ok. 1,3 tys. tytułów czasopism, 80 tys. książek, ponad 150 tys. mikrofilmów oraz filmy i materiały audio-wizualne z zakresu szeroko rozumianej oświaty²).

Centrum Dokumentacji BIE prowadzi wyszukiwania retrospektywne, wypożyczenia międzybiblioteczne oraz udostępnia mikrofilmowe dokumenty źródłowe.

Językiem informacyjno-wyszukiwawczym jest UNESCO-BIE Educational Thesaurus.

Centrum Dokumentacji i Informacji prowadzi bardzo rozbudowaną działalność wydawniczą.

2.1.2. MIĘDZYNARODOWA SŁUŻBA INFORMUJĄCA W DZIEDZINIE OŚWIATY

Międzynarodowa Służba Informująca w dziedzinie oświaty IERS — International Educational Reporting Service³) — została zorganizowana z inicjatywy Centrum Doku-

¹) W. Szczęch: *Międzynarodowe programy, sieci i systemy informacji naukowej*. Przewodnik Warszawa 1975 s. 123

²) W. Szczęch: *op. cit.* s. 123.

³) W. Szczęch: *op. cit.* s. 124.

mentacji i Informacji BIE w 1974 r. Podstawowym celem jej działania jest gromadzenie informacji ze źródeł opublikowanych na temat alfabetyzacji społeczeństwa, eksperymentów, nowych metod oświatowych, rozwoju oświaty i reform szkolnych, które mogą znaleźć zastosowanie w krajach rozwijających się. Działalność IERS ukierunkowana jest głównie na zaspokojenie potrzeb informacyjnych tych krajów.

Ośrodkiem centralnym wykonującym operacje przetwarzania danych jest Centrum Dokumentacji i Informacji BIE. Natomiast gromadzenie informacji jest prowadzone wspólnie z sześcioma ośrodkami regionalnymi w Republice Federalnej Niemiec, Chile, Iranie, Libanie, Sencgalu i Tajlandii.

Językiem informacyjno-wyszukiwawczym jest UNESCO-BIE Educational Thesaurus.

Wydawnictwa Międzynarodowego Biura Oświaty (BIE):

- IBEDOC Information.
Geneve 1975—84 kwartalnik.
Biuletyn informacyjny (wiadomości), bezpłatny. Od 1985 r. włączony do Educational innovation and information.
- Educational Documentation and Information: Bulletin of International Bureau of Education.
Paris 1928 — kwartalnik
Tematyczny przegląd dokumentacyjny w języku angielskim i francuskim; każdy numer poświęcony jest jednemu określone mu zagadnieniu.
- Acquisition List and List of Periodicals.
Geneve 1970— niereg.
Wykaz nabytków oraz lista czasopism wydawanych przez Centrum Dokumentacji i Informacji.
- Cooperative Education Abstracting Service-CEAS.
Geneve 1968— niereg. (Od 1985 r. zamieszczone w Bulletin of the International Bureau of Education).
Kumulowany przegląd dokumentacyjny w postaci oddzielnych kart; dotyczy krajowej polityki oświatowej oraz oświaty dorosłych. Zawiera materiały otrzymywane od państw członkowskich w języku angielskim lub francuskim.
- International Bulletin of Bibliography on Education-BIBE.
Geneve 1981— dwumies.
Wydawnictwo informacyjne w języku angielskim; zawiera opisy bibliograficzne i spisy treści z dziedziny oświaty.
Wydawane są roczne kumulacje „Annual BIBE index”.
- Ibedata series. W ramach tej serii ukazały się:
 - Bibliography educational and vocational guidance for girls and women.
 - Bibliography reports from International Conference on Education.
 - Current bibliographical sources in education.
 - Directory of adult documentation and information services.
 - Directory of educational documentation and information services.
 - Directory of educational research institutions.
 - Glossary of educational technology terms.
 - International directory of higher education research institutions.
 - International guide to education systems.
 - A statistical study of wastage at school.
 - Systems and policy: the function of information in improving education systems.
 - Terminology of adult education.
 - Terminology of special education.
 - Terminology of technical and vocational education.
 - UNESCO-BIE Education Thesaurus.
- IERS Awareness List (Bulletin Signalétique IERS) Boletín descriptivo IERS.
Geneve 1974— półrocznik
Przegląd dokumentacyjny w języku angielskim, francuskim i hiszpańskim. Zawiera informacje o nowych rozwiązaniach w dziedzinie oświaty. Bezpłatny.

- IERS Awareness List: education technology (Bulletin Signaletique IERS: technologie educative) Boletin descriptivo IERS: tecnologia educacional.
Geneve 1977— rocznik.
Przegląd dokumentacyjny w języku angielskim, francuskim i hiszpańskim. Zawiera informacje o nowych technologiach edukacyjnych.
 - IERS Awareness List: lifelong education (Bulletin Signaletique IERS: education permanente) Boletin descriptivo IERS: education permanente.
Geneve 1976— rocznik.
Przegląd dokumentacyjny poświęcony problemom kształcenia ustawicznego. Wydawany wspólnie z UNESCO Institute for Education w Hamburgu.
 - IERS Awareness List: Literacy (Bulletin Signaletique IERS: alphabetisation) Boletin descriptivo IERS: alfabetizacion.
Geneve 1978— niereg.
Przegląd dokumentacyjny wydawany wspólnie z International Institute for Adult Literacy Methods w Teheranie. Dotyczy alfabetyzacji społeczeństwa.
 - Educational innovation and information.
Geneve 1975— kwartalnik.
Wydawany w języku angielskim, francuskim i hiszpańskim poświęcony opisowi nowości w dziedzinie oświaty.
W latach 1975—1984 ukazywał się pod nazwą Innovation.
 - Bulletin du Bureau International d'education.
Geneve 1928— kwartalnik.
 - Bibliographie pedagogique annuelle du Bureau International d'education.
Geneve 1955— rocznik.
 - International Educational Review.
(różne miejsca wydania) 1931— rocznik.
 - IBEDOC Data Base.
Geneve 1970— tygodnik.
- Baza danych na nośnikach magnetycznych zawierająca opisy dokumentacyjne z czasopism, książek oraz materiały z konferencji i sympozjów.

2.2. ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH

Organizacja Narodów Zjednoczonych jest organizacją międzynarodową powołaną do życia na mocy Karty Narodów Zjednoczonych, podpisanej 26.VI 1945 r., a obowiązującej od 24.X. 1945 r. Jest to jedyna organizacja międzynarodowa, posiadająca wszelkie kompetencje. Głównym celem jej działania jest utrzymywanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz rozwijanie i popieranie współpracy międzynarodowej we wszystkich dziedzinach.

Organem ONZ, do którego obowiązków należy inicjowanie i prowadzenie badań dotyczących zagadnień gospodarczych, kulturalnych, wychowawczych, a także zdrowia publicznego oraz poszanowania i przestrzegania praw człowieka jest Rada Gospodarcza i Społeczna. ONZ działa poprzez szereg komitetów i organizacji wyspecjalizowanych jak np. Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury— UNESCO.

2.2.1. ORGANIZACJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH DO SPRAW OŚWIATY, NAUKI I KULTURY (UNESCO)

Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury — UNESCO (United Nations Educational Service and Cultural Organization) działa od 4.XI.1946 r. w Paryżu jako jedna z wyspecjalizowanych instytucji ONZ. Stanowi ona niejako kon-

tytuację działań zainicjowanych przez Ligę Narodów, gdy w 1924 r. utworzony został przy niej Instytut Współpracy Intelktualnej¹⁾.

Zgodnie z treścią statutu do zadań UNESCO należy popieranie pokoju i bezpieczeństwa światowego poprzez zacieśnianie współpracy między narodami w dziedzinie oświaty, nauki i kultury. Założenia te są realizowane poprzez upowszechnianie informacji i wzajemnego zrozumienia między narodami przy wykorzystaniu wszelkich środków masowej informacji, rozwój powszechnej oświaty, badań naukowych oraz popularyzację wiedzy i rozwijanie współpracy między narodami we wszystkich dziedzinach działalności intelektualnej.

Istotnym elementem w działalności UNESCO jest kształcenie i doskonalenie osób związanych z szeroko rozumianą oświatą, nauką i kulturą, a także umożliwienie zainteresowanym osobom uczestnictwa w pracach innych ośrodków narodowych.

Działalność UNESCO rozwija się w dwóch zasadniczych kierunkach. Pierwszy dotyczy inicjowania i organizowania międzynarodowej współpracy intelektualnej poprzez tworzenie grup badawczych i zwoływanie konferencji, organizowanie seminariów i przedsięwzięć naukowych i kulturalnych. Drugi polega na udzielaniu bezpośredniej pomocy materialnej, technicznej i kadrowej w organizowaniu oświaty, przede wszystkim w dziedzinie szkolnictwa elementarnego i likwidacji analfabetyzmu. Na ten cel wydawana jest największa część środków finansowych UNESCO.

Od momentu powstania UNESCO organizacja ta najwięcej uwagi przywiązywała do spraw oświaty i nauki. Dlatego też służby dokumentacyjno-informacyjne w tych dziedzinach są najlepiej rozwinięte. W Departamencie Szkolnictwa Średniego i Wyższego wyodrębniono dwa wydziały zajmujące się zagadnieniami informacji naukowej i dokumentacji: 1) Wydział Dokumentacji oraz 2) Wydział Informacji i Materiałów Pedagogicznych²⁾.

Pierwszy z nich zajmował się organizowaniem międzynarodowych, narodowych i regionalnych ośrodków informacji w zakresie pedagogiki oraz ponosił odpowiedzialność za ich pracę. Drugi prowadził wszelkie prace bibliograficzne i wydawnicze z dziedziny pedagogiki. Oba te wydziały ściśle współpracowały z Międzynarodowym Instytutem Planowania Oświaty.

Ważną działalność informacyjną prowadził również Ośrodek Informacji i Dokumentacji w dziedzinie Nauk Społecznych (ściśle współpracujący z Międzynarodową Radą Nauk Społecznych i Międzynarodowym Komitetem Dokumentacji w zakresie Nauk Społecznych³⁾).

Najbardziej odpowiedzialne zadania w odniesieniu do informacji naukowej w UNESCO przypisano Wydziałowi Bibliotek, Dokumentacji i Archiwów (Division of Libraries, Documentation and Archives) w Departamencie Kultury. Wydział ten obejmował Sekcję Bibliografii, Dokumentacji i Wymiany Publikacji, która stanowiła Sekretariat Międzynarodowego Komitetu Doradczego ds. Bibliografii, Dokumentacji i Terminologii (International Advisory Committee on Bibliography, Documentation and Terminology). Pełnił on funkcję doradczą przy Dyrektorz Generalnym w dziedzinie informacji naukowej i technicznej i jednocześnie był powiązany ze wszystkimi departamentami UNESCO, zajmującymi się tą problematyką. Był on również odpowiedzialny za całokształt polityki UNESCO w dziedzinie informacji i dokumentacji oraz w dziedzinach pokrewnych. UNESCO posiadała również specjalny Departament Informacji Powszechnej (Department of Mass Communications), który zajmował się sprawami związanymi z prasą, radiem i telewizją.

Do 1967 roku działalność UNESCO w zakresie informacji i dokumentacji nie była w pełni uregulowana i prowadziły ją w większym lub mniejszym stopniu wszystkie de-

¹⁾ J. Muszkowski: op. cit. s. 11.

²⁾ J. Choroszuszyna: *Dwudziestolecie UNESCO* (Projekty zmian w strukturze organizacyjnej, programie działalności w zakresie dokumentacji i informacji). Aktual. Probl. Inf. Dok. 1966 nr 6 s. 2.

³⁾ J. Kunicki: *Zagadnienia informacji w programie UNESCO*. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1971 nr 9, s. 33.

partamenty. Stan taki powodował niepotrzebne dublowanie prac, wysiłków i nakładów finansowych. Brakowało komórki koordynującej działalność informacyjną¹⁾.

W 1967 r. powstał Departament Dokumentacji, Bibliotek i Archiwów (Department of Documentation, Libraries and Archives)²⁾. Nowo utworzony Departament przejął funkcje i zadania dawnego Wydziału Bibliotek, Dokumentacji i Archiwów oraz dawnego ośrodka dokumentacji Departamentu Szkolnictwa Średniego i Wyższego. W skład Departamentu weszły trzy oddziały:

- Studiów i Międzynarodowej Współpracy w Zakresie Dokumentacji (współpraca z organizacjami narodowymi i międzynarodowymi);
- Rozwoju Służb Dokumentacyjnych, Bibliotecznych i Archiwalnych (pomoc dla krajów członkowskich w rozwijaniu własnych służb informacyjnych, bibliotecznych i archiwalnych);
- Centralnej Służby Bibliotecznej (dostarczanie pracownikom UNESCO wymaganej dokumentacji).

Departament Dokumentacji, Bibliotek i Archiwów powołany został głównie dla koordynacji działań dokumentacyjno-informacyjnych. Ponadto Departament pełni szereg innych funkcji jak: pomoc krajom członkowskim w tworzeniu i rozwijaniu narodowych i regionalnych ośrodków dokumentacji naukowo-technicznej, popieranie wzajemnej współpracy poprzez wymianę materiałów informacyjnych, wysyłanie ekspertów i dostarczanie wyposażenia technicznego, a także pomoc w skoordynowaniu działalności międzynarodowych i regionalnych organizacji w zakresie sporządzania zestawień i spisów stosowanych w dokumentacji, trezaurusów oraz ich rozpowszechnianie.

UNESCO jako organizacja stawiająca sobie za jeden z głównych celów rozwijanie współpracy międzynarodowej na polu nauki i kultury uznała za konieczne zapewnienie krajom członkowskim swobodnego dostępu do najnowszych zdobyczy nauki i techniki poprzez zorganizowanie wymiany informacji. Na bazie tych dążeń powstała koncepcja utworzenia światowego systemu informacji pomyślanego jako elastyczna sieć oparta na dobrowolnej współpracy istniejących i przyszłych służb informacyjnych³⁾. Program ten znany jest pod nazwą UNISIST — United Nations International Scientific Information System — i został zatwierdzony w XI.1971 r.

Zgodnie z założeniami⁴⁾ system UNISIST został powołany po to by wprowadzić podział pracy w działalności służb informacyjnych, zarówno przy opracowaniu informacji jak i przy jej przekazywaniu. Podstawę działalności systemu stanowiły narody i międzynarodowe organizacje służb informacji tworzonych i rozwijanych przy pomocy rządów i instytucji objętych działaniem UNISIST. Program współpracy międzynarodowej UNISIST obejmował w zasięgu regionalnym wszystkie elementy działalności informacyjnej w jednej lub kilku dyscyplinach nauk ścisłych, przyrodniczych i technicznych; uwzględnienie w programie działalności UNISIST nauk społecznych i humanistycznych przewidziano na okres późniejszy. UNISIST uwzględniał wszystkie dostępne źródła informacji w danym rejonie świata, a także zapewniał odpowiednie usługi indywidualnym i zbiorowym użytkownikom informacji. Poziom UNISIST określono jako ściśle naukowy, co wpływało na krąg użytkowników, którymi byli w pierwszej kolejności naukowcy i eksperci.

Podstawową sieć systemu stanowiły ośrodki dokumentacji naukowej oraz biblioteki naukowe⁵⁾. Ze względu na niemożność kierowania i finansowania różnych przedsięwzięć mających na celu unifikację systemów informacyjnych przez jedną instytucję, problem ten był rozwiązywany przez wszystkie kraje wg ich możliwości, na zasadzie dobrowolnej współpracy.

W 1974 roku UNESCO opracowała projekt systemu NATIS⁶⁾ (National Information

¹⁾ J. Choroszuszyńska; op. cit. s. 3.

²⁾ E. Delavenay: *Le Département de la documentation des bibliothèques et archives de l'UNESCO: objectifs et perspectives*. Bull. UNESCO Biblioth. 1967 t. 21 nr 3 s. 149.

³⁾ A. Wysocki: *Światowy system informacji naukowej*. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1971 nr 6 s. 13.

⁴⁾ Koncept dotyczący studium nad wykonalnością światowego systemu informacji naukowej przez ONZ ds. Oświaty, Nauki i Kultury oraz Międzynarodową Radę Unii Naukowych. Warszawa 1971 s. 24 (Maszynopis powielany BN).

⁵⁾ S. Janiszewicz: *Światowy system informacji*. Aktual. Probl. Inf. Dok. 1970 nr 4 s. 3.

⁶⁾ *Aktualne zagadnienia UNESCO*. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1975 nr 9 s. 9.

System), który swoim zakresem miał objąć wszystkie w zasadzie działy wiedzy na absolutnie wszystkich poziomach od naukowego poprzez zawodowy do popularno-naukowego, uwzględniał także informacje o literaturze pięknej. Zapewniał on dostarczanie informacji szerokim kręgom odbiorców i młodzieży szkolnej, pracownikom naukowym, ekspertom i decydom. Była to koncepcja systemu narodowego, w skład którego wchodziłyby określone podsystemy. W tym celu konieczne było włączenie do systemu wszystkich istniejących na terenie danego kraju instytucji, udostępniających wszelkie dokumenty. Podstawową sieć stanowić miały ośrodki dokumentacji wszelkich typów, biblioteki i archiwa. Do infrastruktury informacyjnej kraju włączone zostały m.in. biblioteki szkolne, którym przypisywano określone zadania¹⁾.

Charakterystyczną cechą programu NATIS była jego dwudzielność. Zakładał on bowiem tworzenie infrastruktur w skali krajowej i międzynarodowej. Zrealizowanie systemu NATIS spełniało rolę podwalin do zorganizowania systemu UNISIST.

W 1977 roku nastąpiło połączenie programów UNISIST i NATIS. W wyniku tej fuzji powstał Ogólny Program Informacyjny Narodów Zjednoczonych — UNESCO PGI (UNESCO General Information Program — UNISIST II²⁾).

W ramach programu UNFSCO PGI tworzone są światowe, narodowe i regionalne systemy i ośrodki informacji naukowej. W ich organizowaniu uczestniczą prawie wszystkie organizacje międzynarodowe.

W zakresie spraw dotyczących oświaty szczególnie miejsce zajmują specjalistyczne instytuty związane z UNESCO.

2.2.1.1. MIĘDZYNARODOWY INSTYTUT PLANOWANIA OŚWIATY

— Międzynarodowy Instytut Planowania Oświaty IPE — (L'Institut International de Planification de l'Education) powstał w Paryżu w 1963 r.³⁾ Mimo pozostawania pod auspicjami UNESCO Instytut posiada dużą autonomię. Pracami Instytutu kieruje Rada Administracyjna składająca się z wybitnych pedagogów i ekonomistów. Podstawowym zadaniem Instytutu jest prowadzenie badań dotyczących planowania oświaty, jej związków z rozwojem ekonomicznym i społecznym. Do obowiązków należy przygotowanie specjalistów z tej dziedziny i służenie pomocą poszczególnym krajom w sprawach ekonomiki i planowania oświaty. Szczególnie wiele uwagi poświęca Instytut potrzebom krajów rozwijających się.

2.2.1.2. INSTYTUT UNESCO DS. OŚWIATY

— Instytut UNESCO ds. Oświaty (UNESCO Institute for Education/UNESCO Institut für Pädagogik), powstał w 1951 roku w Hamburgu⁴⁾. Instytut ten określany jest jako międzynarodowe centrum w zakresie kształcenia ustawicznego. Pracami Instytutu kieruje międzynarodowa rada mianowana przez Dyrektora Generalnego UNESCO. Działalność Instytutu służy wymianie myśli i doświadczeń. Ponadto Instytut inicjuje wiele prac i sprawuje nadzór nad podejmowanymi badaniami pedagogicznymi.

W pierwszym okresie swojego istnienia tj. w latach 1951—65 Instytut zajmował się przede wszystkim zagadnieniami oświaty w RFN. Po 1965 roku jego działalności stała się bardziej międzynarodowa i w miarę rozwoju jego zainteresowania skoncentrowały się wokół kształcenia ustawicznego.

¹⁾ Biblioteki szkolne mają zasadniczy wpływ na upowszechnianie umiejętności korzystania z informacji. W myśl założenia programowego NATIS obowiązkiem biblioteki szkolnej jest przysposobienie ucznia do korzystania z informacji. Za bardzo ważny element tego przysposobienia uznano współpracę biblioteki szkolnej z innymi bibliotekami, ośrodkami informacji, archiwami i placówkami oświaty równoległej.

²⁾ W. Szczęch: op. cit. s. 21.

³⁾ *Działalność IPE*. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1973 nr 1 s. 38.

⁴⁾ *Działalność Instytutu Pedagogicznego UNESCO*. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1974 nr 4 s. 34.

2.2.1.3. REGIONALNE CENTRA ZAJMUJĄCE SIĘ DZIAŁALNOŚCIĄ OŚWIATOWĄ

Oprócz tych specjalistycznych instytutów działają także regionalne centra związane z UNESCO i zajmujące się problemami oświaty¹⁾. Są to:

— The Regional Office for Education in Africa, utworzone w 1969 r. w Dakarze (Senegal). Zajmuje się problemami kształcenia nauczycieli, sprawami związanymi z planowaniem oświatowym i walką z analfabetyzmem.

— The Regional Educational Building Institute for Africa, utworzone w Chartumie (Sudan) w 1965 roku. Koncentruje się wokół zagadnień związanych z budownictwem szkolnym i kształceniem specjalistów w tym zakresie.

— The Arab States Regional Centre for Educational Planning and Administration. Działa od 1961 r. w Bejrucie (Liban). Zajmuje się badaniem programów kształcenia i szkoleniem pracowników w zakresie planowania oświaty.

— UNESCO Regional Office for Education in Asia, utworzone w 1961 r. w Bangkoku (Tajlandia) jako część Sekretariatu UNESCO. Interesuje się stymulowaniem rozwoju oświaty i pomocą we wprowadzaniu planu rozwoju oświaty zatwierdzonego na Regionalnej Konferencji Ministrów Oświaty Azji.

— The Asian Institute for Teacher Educators — działa w Quezon City (Filipiny) od 1962 roku²⁾. Zajmuje się opracowaniem programów kształcenia nauczycieli.

— The Asian Regional Institute for School Building Research, utworzony w 1926 r. w Bandungu (Indonezja). Od 1966 r. działa w Colombo (Cejlon). Interesuje się sprawami związanymi z budownictwem szkolnym.

— The Asian Institute for Educational Planning and Administration, działa od 1965 r. w New Delhi (Indie)³⁾, zajmuje się sprawami związanymi z planowaniem oświaty i administrowaniem oświatą.

— Oficina Regional de Education en America Latina y en el Caribe The Regional Office for Education in Latin America and the Caribbean. Działa od 1963 r. w Santiago de Chile. Koncentruje się na sprawach związanych z kształceniem planistów, administratorów oraz nauczycieli szkół podstawowych i średnich.

— Centro Regional de la UNESCO en el Hemisferio Occidental. Działa od 1959 r. w Hawanie (Kuba). Zajmuje się sprawami związanymi z upowszechnianiem oświaty i walką z analfabetyzmem na półkuli zachodniej.

— The Latin America Educational Film Institute (Instituto Latino-Americano de Cinematografía Educativa). Został zorganizowany w 1956 r. w celu produkcji, promocji i dystrybucji materiałów wizualnych na potrzeby oświaty.

— The Regional Centre for Functional Literacy in Rural Areas for Latin America. Działa w Michoacan (Meksyk). Podstawowym zainteresowaniem tego Centrum jest walka z analfabetyzmem i przygotowaniem pomocy dla potrzeb alfabetyzacji społeczeństwa i szkolenia zawodowego.

— Centro Regional de Construcciones Escolares para America Latina y el Caribe / The Regional School Building Centre for Latin America and the Caribbean. Centrum powstało w 1964 r. w Meksyku i zajmuje się budownictwem szkolnym na terenie Ameryki Łacińskiej.

2.2.1.4. WSPÓLPRACA W ZAKRESIE DZIAŁALNOŚCI INFORMACYJNEJ W DZIEDZINIE OŚWIATY

Jedną z form międzynarodowej współpracy prowadzonej przez UNESCO są konferencje i sympozja. Zgodnie z ustaleniami konferencji z dziedziny oświaty i wychowania organizowane są wspólnie z Międzynarodowym Biurem Oświaty⁴⁾. Stanowią one światowe forum wymiany doświadczeń, aktualnych informacji, poglądów oraz tendencji i zamierzeń. Dotychczasowe konferencje poświęcone były następującym problemom:

¹⁾ *Guide to the activities of international organisations. I. The United Nations system.* Paris. UNESCO 1984 s. 143—144.

²⁾ Poprzednia nazwa: The Regional Centre for the Training of Teacher Educators.

³⁾ Poprzednia nazwa: The Regional Centre for the Training of Educational Planners, Administrators and Supervisors.

⁴⁾ B. Ielczko: *Działalność UNESCO w dziedzinie oświaty.* Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1971 nr 9 s. 15.

- oświata dorosłych,
- problemy młodzieży,
- walka z analfabetyzmem,
- planowanie oświaty,
- główne tendencje w oświacie,
- pozycja społeczna nauczycieli.

W związku z działaniami zmierzającymi do utworzenia międzynarodowego systemu informacji oświatowej przedstawiciele UNESCO i BIE uczestniczą we wszystkich konferencjach ekspertów ds. wychowania, kształcenia i oświaty. Spośród odbywających się narad szczególnie miejsce przypada spotkaniom znanym pod nazwą EDICO — Educational Documentation and Information Colloquium, które są organizowane wspólnie z Ministerstwami Oświaty Czech i Słowacji¹⁾. Konferencje EDICO mają duże znaczenie w zakresie tworzenia tak międzynarodowych jak i narodowych systemów informacji z dziedziny oświaty, zwłaszcza, że w swoich pracach uwzględniały problemy byłych państw socjalistycznych.

Do końca 1990 roku odbyły się cztery konferencje. Planowane na 1989 rok spotkanie EDICO-5 zostało odwołane ze względu na sytuację międzynarodową.

Tematem wiodącym pierwszej konferencji — EDICO 1, która odbyła się w Pradze w dniach 26—29.09.1974 r., były problemy organizacji systemu nauczania dla potrzeb wychowania i nauczania. W czasie spotkania poruszono trzy zagadnienia:

- miejsce, rola i funkcja systemu informacji pedagogicznej w krajowych systemach oświaty,
- wpływ potrzeb użytkowników informacji na jej infrastrukturę,
- problemy metodyczne i metodologiczne związane z organizacją działalności informacyjnej²⁾.

Na kolejnej konferencji EDICO 2, zorganizowanej w Bratysławie w dniach 12—15.07.1977 r. głównym problemem było utworzenie ogólnoeuropejskiego systemu informacji pedagogicznej. Omówiono wówczas następujące problemy dotyczące:

- międzynarodowego systemu informacji w dziedzinie nauk społecznych,
 - ogólnego programu informacyjnego UNESCO (UNESCO PGI),
 - systemu ERIC,
 - roli tezaursów w międzynarodowej wymianie informacji,
 - przygotowania nauczycieli jako użytkowników systemów informacji pedagogicznej³⁾.
- Dwie następne konferencje dotyczyły współpracy przy stworzeniu jednolitego systemu informacji pedagogicznej, a samą informację pedagogiczną uznano za podstawowe narzędzie międzynarodowych działań w dziedzinie kształcenia i wychowania.

Konferencja EDICO-3 odbyła się w Pradze w 1980 r.⁴⁾, natomiast EDICO-4 była zorganizowana w dniach 25—28.06.1984 r. W tej ostatniej konferencji wzięli udział, obok dotychczasowych uczestników, także przedstawiciele Rady Europy. W czasie obrad zwrócono uwagę na:

- aktywizację krajów europejskich w dziedzinie informacji pedagogicznej,
- budowę zautomatyzowanych systemów informacji w dziedzinie oświaty, wychowania i kształcenia na poziomie narodowym i międzynarodowym,
- działalność NRD w zakresie wymiany informacji pedagogicznej⁵⁾.

Problemy informacji pedagogicznej poruszane są także na odbywających się co dwa lata sesjach Konferencji Generalnej UNESCO-BIE. Na sesji (20-ej), która miała miejsce w 1976 r. wydano zalecenie ukierunkowujące działalność ministerstw do spraw oświaty w zakresie informacji pedagogicznej.

Pomiędzy sesjami Konferencji Generalnej UNESCO-BIE organizowane są obrady Międzynarodowej Konferencji Oświatowej, podczas których omawiane są szczegółowe zagadnienia w tym zakresie.

¹⁾ *Designing information system in the field of education. EDICO — Prague 1974. Prague 1975 s. 3.*

²⁾ *Designing information system ... op. cit. s. 3.*

³⁾ *Obnoven pedagogickej informaciej EDIKO-2. Bratislava 1977 s. 12.*

⁴⁾ *Sbornik iz obšceevropejskogo kollokviuma EDIKO-4. Bratislava 1984 s. 303.*

⁵⁾ *Sbornik iz obšceevropejskogo kollokviuma. EDIKO-4. Bratislava. SPB, ISI 1984. s. 303—308.*

Duże znaczenie dla działalności informacyjnej miała Międzynarodowa Konferencja Oświatowa (30 posiedzenie)¹⁾ w 1977 r., która dotyczyła:

- koncepcji narodowych sieci informacji pedagogicznej,
- przygotowania pracowników informacji pedagogicznej,
- normalizacji prac przy wykorzystaniu tezauryśa UNESCO-BIE i metodycznych wskazówek programowych UNISISI (UNESCO PGI),
- określenia potrzeb informacyjnych użytkowników,
- tworzenie i doskonalenie centrów narodowych,
- doskonalenie współpracy między centralnymi placówkami informacji pedagogicznej²⁾.

Podstawowym narzędziem wychowania, rozwoju, nauki i kultury jest słowo pisane. W związku z tym zainteresowanie książką i czasopiśmem stanowi jeden z istotnych punktów we wszystkich działach pracy UNESCO, choć główną działalność w tej dziedzinie prowadzi ustanowiony przy Sekretariacie UNESCO Departament Dokumentacji, Bibliotek i Archiwów³⁾.

UNESCO w ciągu kilkudziesięciu lat swego istnienia inicjowała i realizowała szereg projektów, których celem był rozwój działalności bibliotek szkolnych⁴⁾. Szczególna uwaga tej organizacji zwrócona jest na kraje rozwijające się.

Istotny element w tworzeniu sieci bibliotek szkolnych, w planowaniu bibliotecznym stanowią odpowiednie informacje o charakterze statystycznym i normalizacyjnym. Z uwagi na zapotrzebowanie w tym zakresie w 1968 r. UNESCO wspólnie z IFLA podjęła inicjatywę opracowania przeglądu standardów dla serwisów bibliotecznych zalecanych w różnych krajach. Dokument taki został przygotowany w 1970 r., a w 1975 r. UNESCO opublikowała poprawioną i uzupełnioną wersję tego raportu przygotowaną przez F.N. Withers'a pt. Normy dla instytucji i służb bibliotecznych — przegląd międzynarodowy⁵⁾.

W związku z tendencją przekształcania bibliotek szkolnych w centra mediacyjne w 1976 r. ukazała się praca „Zasady przekształcania bibliotek szkolnych w centra mediacyjne”, w której zostały zawarte omówienia doświadczeń związanych z tworzeniem takich centrów w Szwajcarii, Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Szwecji i Francji⁶⁾.

Tego zagadnienia dotyczył także opublikowany wspólnie z IFLA dokument „School library media manifesto”⁷⁾.

Wydawnictwa UNESCO (w zakresie oświaty i wychowania):

- Guide international de la documentation pedagogique. 1959—60, Paris 1964
- International Directories of Education, Paris 1961

Obejmuje 5 serii ukazujących się nieregularnie:

- a) Teachers' Associations 1961
- b) Educational Publishers 1962
- c) Educational Periodicals 1963
- d) Adult Education 1966
- e) Special Education 1968

- Monographs on Education, Paris 1961— niereg.

Obejmuje szereg problemów m.in. oświatę dorosłych, programy szkół podstawowych, oświatę politechniczną w ZSRR.

¹⁾ *Usprawnianie systemu informacyjnego w zarządzaniu oświatą*. Pod red. T. Kowalskiego i J. Tudateja W-wa 1986 s. 12.

²⁾ Z. Rogowski: *System informacyjny w oświacie*. Nowa Szkoła 1986 nr 9 s. 506—513.

³⁾ *Działalność UNESCO na rzecz książki*. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1974 nr 4 s. 12,

⁴⁾ W 1961 r. UNESCO wydała pierwszy podręcznik dla bibliotek szkolnych „*Biblioteka w szkole podstawowej i jej działalność*” opracowany przez M.P. Duglas.

⁵⁾ F.N. Withers: *Normes pour l'establissement des services de bibliotheque: enquete internationale*. W: Standards for library service. An international survey, Paris 1975 s. 339—397.

⁶⁾ *Guide pour la transformation de bibliotheque scolaires en centres multimedia*, Paris 1976.

⁷⁾ *School library. Draft school library media manifesto*. IFLA Journal 1980 nr 4 s. 410—411.

cyt. za: M. Drzewiecki: *Biblioteki szkolne i pedagogiczne. Rola w procesie dydaktycznym i miejsce w krajowej sieci biblioteczno-informacyjnej*. Warszawa 1990 s. 48.

- Prospects in Education.
Paris 1969— kwartalnik
Przedstawia najnowsze trendy w zakresie oświaty.
- UNESCO Bulletin for Libraries.
Paris 1947— dwumiesięcznik
- Bibliography, Documentation, Terminology.
Paris 1961— miesięcznik.
- UNESCO-BIE Education Thesaurus
wyd. 4 Paris 1984.
- Serie wydawane przez UNESCO:
 - African research monographs.
 - The development of higher education.
 - Education and rural development.
 - Education on the move.
 - Educational buildings and equipment.
 - Educational methods and techniques.
 - Educational sciences.
 - Educational studies and documents (old series).
 - Educational studies and documents (new series).
 - Financing educational systems: country case studies.
 - Financing educational systems: specific case studies.
 - Fundamentals of education planning.
 - International studies of education.
 - Planning the location of schools: case studies.
 - Series of international reports in education.
 - Structure and terminology of agricultural education.
 - Studies on the evaluation of qualifications at the higher education level.
 - The teaching of basic sciences.
 - Trends and issues in technical and vocational training.
 - UNESCO source books on curricula and methods.
 - UNESCO Institute for Education case studies.
 - UNESCO Institute for Education monographs.

2.3. RADA EUROPY

Zakres działania Rady Europy (Council of Europe) powstałej w 1949 r. jest bardzo szeroki¹⁾. Z jednej strony polega na popieraniu, inicjowaniu i zgłaszaniu postulatów do rządów o podjęcie akcji w kierunku zacieśniania między nimi współpracy w dziedzinie nauki i kultury, z drugiej zaś na przygotowaniu projektów konwencji w tym zakresie, tworzeniu ośrodków, samodzielnym realizowaniu niektórych programów i prowadzeniu ożywionej działalności wydawniczej.

W dziedzinie nauki, kultury i oświaty Rada Europy postuluje:

- wzmożenie wymiany pracowników,
- wymianę materiałów naukowych i kulturalnych między państwami,
- zwiększenie liczby sympozjów i seminariów poświęconych nauce, kulturze i sztuce,
- tworzenie wspólnych funduszy w celu finansowania badań naukowych,
- ustanawiania stypendiów dla studentów i naukowców,
- ujednoczenie przez państwa członkowskie programów nauczania w szkołach średnich i wyższych,
- podejmowanie przez te państwa prac badawczych;
- prowadzenie działalności wydawniczej.

¹⁾ Z.M. Klepacki: *Organizacje międzynarodowe rozwiniętych państw kapitalistycznych*. Warszawa 1978 s. 45.

Członkami Rady Europy jest większość państw Europy Zachodniej. W 1990 r. Po ska uzyskała status obserwatora w Radzie Europy.

W 1962 roku Rada Europy powołała do życia Radę Współpracy Kulturalnej (Council for Cultural Cooperation), której przekazała część swoich uprawnień w dziedzinie oświaty i kultury. Jej zadaniem jest realizowanie programu kulturalnego Rady Europy. Program Rady Współpracy Kulturalnej obejmuje:

- ujednoczenie programów nauczania w szkołach podstawowych, średnich i wyższych;
- reformy procesu nauczania i zwiększenia jego efektywności;
- zapoznanie społeczeństw europejskich z osiągnięciami kulturalnymi i naukowymi państw członkowskich Rady;
- rozwój współpracy i integracji państw członkowskich;
- pomoc w organizowaniu i koordynacji działalności narodowych ośrodków i systemów informacyjnych w zakresie oświaty.

W 1964 roku utworzone zostało w Strasburgu Centrum Dokumentacji i Badań Oświatowych Sekretariatu Generalnego Rady Europy¹⁾. Zadaniem Centrum jest gromadzenie, opracowanie i upowszechnianie informacji i dokumentacji na temat badań prowadzonych w oświacie.

Parę lat później, w 1971 roku, powołano w Strasburgu Ośrodek Młodzieży Europejskiej, który zajmuje się wszelkimi zagadnieniami dotyczącymi osób młodych. W Polsce powstała w czerwcu 1990 roku placówka będąca agendą tego Ośrodka.

2.3.1. EUROPEJSKI SYSTEM DOKUMENTACJI I INFORMACJI W DZIEDZINIE OŚWIATY

Projekt Europejskiego Systemu Dokumentacji i Informacji w dziedzinie oświaty — EUDISED (European Documentation and Information System for Education) opracowany został w 1968 roku przez ekspertów działających przy Radzie Europy jako rezultat działań ukierunkowanych na wprowadzenie w życie rezolucji, w której podkreśla się konieczność zorganizowanej wymiany informacji²⁾.

Podjęcie prac w tym zakresie wynikało z coraz większego zainteresowania problemami oświaty oraz z wzrastającej roli tej dyscypliny w naszym życiu. Podyktowane to było także zapotrzebowaniem na wymianę doświadczeń i materiałów ułatwiających pracę wszystkim, którzy są związani z tymi zagadnieniami.

Przy opracowaniu projektu systemu duży wkład wniosły specjalistyczne instytuty UNESCO — Międzynarodowe Biuro Oświaty, Międzynarodowy Instytut Planowania Oświaty i Instytut UNESCO, ds. Oświaty których indywidualne zainteresowania znalazły się w kręgu problemów EUDISEDu.

Głównym zadaniem systemu jest usprawnianie wymiany informacji na temat oświaty między państwami europejskimi. Idea EUDISEDu nabrała realnych kształtów na początku lat 70-tych. Podstawą prac nad systemem były trzy założenia, które nie straciły ważności i znaczenia do dnia dzisiejszego:

- decentralizacja — system oparty jest na sieci narodowych agencji w państwach członkowskich Rady Europy;
- wielojęzyczność: Europa charakteryzuje się pluralizmem kulturowym, a jednym z jego aspektów jest wielojęzyczność. EUDISED wypracował narzędzia dla integracji i zachowania wielojęzyczności w systemie, co umożliwiała utrzymanie odrębności językowej państw uczestniczących w systemie;
- kompleksowość: objęcie przez system całości spraw związanych z oświatą.

To założenie nie zostało zrealizowane. Zakres tematyczny systemu uwzględnia jedynie zagadnienia dotyczące badań i rozwoju.

¹⁾ E.B. Kitlińska: *EUDISED — Europejski System Dokumentacji i Informacji w dziedzinie oświaty*. ZIN 1977 nr 2 (31) s. 114.

²⁾ E.B. Kitlińska: *op. cit.* s. 112.

W ciągu kilkunastu lat istnienia EUDISED przybrał wymiar prawdziwie europejski¹⁾. Zasięg jego oddziaływania znacznie się w tym czasie powiększył i obejmuje obecnie 21 agencji narodowych, podczas gdy w początkach swego działania uwzględnił zaledwie 6. Wśród agencji uczestniczących w systemie i tworzących bazę danych EUDISED od paru lat wymienia się także ośrodki czeski i jugosłowiański. W 1989 roku w Instytucie Badań Edukacyjnych w Warszawie utworzono komórkę ds. EUDISEDu.

Zadaniem agencji narodowych jest:

- dostarczanie informacji do bazy danych EUDISED, obejmującej zagadnienia badań i rozwoju (research and development);
- tworzenie narodowych baz danych z zakresu badań i rozwoju;
- dostarczanie użytkownikom dokumentów, o których informacje zamieszczane są w bazie danych (komputerowej lub tradycyjnej — w czasopiśmie EUDISED R and D Bulletin). Ponieważ często agencje te są zlokalizowane przy bibliotekach i ośrodkach informacji dostęp do poszukiwanych dokumentów jest ułatwiony;
- prowadzenie współpracy z komórkami i instytucjami odpowiedzialnymi za narodowy system informacji oświatowej danego kraju, a także z instytutami naukowymi, centrami badawczymi i uniwersytetami, które prowadzą badania, co umożliwia gromadzenie danych na temat prowadzonych badań.

Ośrodkiem centralnym w systemie EUDISED jest Centrum Dokumentacji i Badań Oświatowych, które koordynuje pracę całego systemu.

Dzięki trzem uprzednio wymienionym założeniom określającym funkcjonowanie systemu EUDISED, jego działalność była dobrze zaplanowana i pierwszy okres jego istnienia do roku 1983, charakteryzował się znacznymi sukcesami²⁾. Do osiągnięć tego okresu zaliczyć należy:

— stworzenie wielojęzycznego teaurusu. Pierwsze wydanie ukazało się w 1973 r., natomiast w 1984 r. opublikowano 9-języczną wersję teaurusu. Zakres tematyczny tego słownika jest znacznie pełniejszy niż jego pierwsza wersja. Uwzględnia różne zagadnienia związane z oświatą i wychowaniem takie jak: systemy szkolne, polityka oświatowa, instytucje szkolne, władze szkolne, uczniowie i studenci, budownictwo szkolne, zarządzanie oświatą, badania pedagogiczne i informacja o nich, socjologia wychowania i dydaktyka poszczególnych przedmiotów,

— opracowanie formatu zapisu danych, co umożliwiło funkcjonowanie systemu. Format EUDISED został przygotowany na podstawie standardu ISO/2709, który miał służyć do identyfikacji logicznej składników zbioru,

— utworzenie bazy danych w oparciu o „EUDISED R and D Bulletin” i zapewnienie dostępu do niej w trybie on-line dzięki Europejskiej Agencji Kosmicznej (European Space Agency) we Frascati (od 1983 r.)³⁾.

Lata od 1983 r. do chwili obecnej w rozwoju EUDISEDu charakteryzuje stagnacja. Przyczyną tego stanu jest m.in.: niechęć narodowych agencji do tworzenia centralnej bazy danych, co powoduje, że baza danych EUDISED jest znacznie skromniejsza niż inne bazy; małą atrakcyjność bazy danych EUDISED, która jest obecnie ograniczona do badań i rozwoju w oświacie (research and development); preferowanie przez wiele państw korzystania z własnych narodowych baz danych; powstanie sieci EURYDICE⁴⁾, która dotyczy działalności informacyjnej w zakresie polityki oświatowej.

Wydawnictwa Rady Europy w zakresie oświaty:

— Education in Europe, wydawane w 4 seriach:

— Higher Education and Research,

1) E.B. Zybort: *Europejski System Dokumentacji i Informacji w dziedzinie oświaty — osiągnięcia i perspektywy*. ZIN 1988 nr 2 (53) s. 154.

2) Council for Cultural Cooperation. EUDISED: achievement current stagnation and the need to overcome it. Paper presented by Armin Gretler to the Council for Cultural Cooperation. Directorate of Education, Culture and Sport. Documentation Section. 1987 nr 18 s. 3—12.

3) Council of Cultural Cooperation. 55 th Session. Item 6.1 of the Agenda: EUDISED: memorandum to the CDCC prepared by Armin Gretler. 12.1.1989 s. 3—5 [document CDCC (88) 42].

4) E.B. Zybort: *EURYDICE — sieć informacji w zakresie polityki oświatowej*. ZIN 1987 nr 2 (51) s. 93—103.

- General and Technical Education,
- Out of School Education,
- General.
- News Letter/Faits Nouveaux.
Kwartalnik.
- Education and Culture Information Bulletin.
Ukazuje się 3 razy w roku.
Zawiera informacje o publikacjach Rady Europy i Rady Współpracy Kulturalnej w dziedzinie oświaty i kultury.
- Abstracts.
Ukazuje się nieregularnie.
Zawiera przegląd materiałów na temat polityki oświatowej i ustawodawstwa.
- EUDISED Research and Development Bulletin. 1975—
Miesięcznik.
- EUDISED Multilingual Thesaurus for Information processing in the field of education. Berlin 1984. (Wersja 9-języczna).
- Directorate of Education, Culture and Sport. Documentation Section. 1962—
Ukazuje się nieregularnie.

2.4. RADA WZAJEMNEJ POMOCY GOSPODARCZEJ

Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej jest organizacją, która przez wiele lat odgrywała istotną rolę we wszystkich dziedzinach życia byłych państw socjalistycznych. Ze względu na przeobrażenia społeczno-polityczne i gospodarcze, które dokonały się w państwach Europy Środkowo-Wschodniej podstawowe założenia i cele tej organizacji straciły rację bytu w dotychczasowym charakterze.

W czasie swojego istnienia RWPG zapoczątkowała i przyczyniła się do zorganizowania i rozwoju działalności informacyjnej byłych krajów demokracji ludowej.

Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej, która powstała w 1949 roku miała na celu przyspieszenie się do zorganizowania planowego rozwoju gospodarki narodowej, przyspieszenie postępu gospodarczego i technicznego¹⁾. Od początku swej działalności RWPG wykazywała zrozumienie dla spraw związanych z teorią i praktyką informacji i doceniała ich rolę w przyspieszeniu postępu naukowo-technicznego państw należących do organizacji. Wyrazem tego było utworzenie w 1962 r. w ramach Stałej Komisji ds. Koordynacji Badań Naukowo-Technicznych RWPG — Stałej Grupy Roboczej ds. Informacji Naukowo-Technicznej. Podstawowym jej zadaniem było opracowanie jednolitego systemu informacji dla wszystkich krajów należących do RWPG. W 1969 r. utworzono w Moskwie Międzynarodowe Centrum Informacji. W tym też roku przystąpiono do zorganizowania Międzynarodowego Systemu Informacji Naukowo-Technicznej MSINT²⁾, który swoim zasięgiem obejmowałby kraje członkowskie RWPG. Podstawą działania tego systemu była współpraca krajowych systemów informacji, międzynarodowych, gałęziowych i specjalistycznych systemów informacji, przy wykorzystaniu prac prowadzonych przez Międzynarodowe Centrum Informacji.

W 1975 r. Akademie Nauk państw członkowskich RWPG utworzyły Międzynarodowy System Informacji Nauk Społecznych MSINS³⁾. Pracami systemu kierowała Narada wiceprezesów ds. Nauk Społecznych Akademii Nauk socjalistycznych, a bezpośrednio Rada MSINS. W ramach MSINSu przewidywano stworzenie podsystemu w zakresie informacji pedagogicznej o zasięgu międzynarodowym, w którym wiodącą rolę pełniły narodowe centra informacji pedagogicznej.

¹⁾ E. Kossuth: *Informacja naukowa, techniczna i ekonomiczna. Organizacja, metody i technika pracy.* Warszawa 1971 s. 51—53.

²⁾ *Organy Naučno-techničeskoj informacii stran členov Centra. Spravočnik.* Moskwa 1971. *Międzynarodowe Centrum Naučnoj i Techničeskoj Informacii* 288 s.

³⁾ W. Szczęch: op. cit. s. 39—43.

Do roku 1990 takiego podsystemu nie udało się utworzyć, a podstawową trudnością był brak w pełni zorganizowanych systemów informacji pedagogicznej w krajach członkowskich RWPG. Mimo braku takiego systemu przedstawiciele narodowych placówek zajmujących się informacją pedagogiczną podejmowali wiele wspólnych poczynań zmierzających do wymiany informacji i doświadczeń, organizowali zespołowe prace badawcze i przygotowywali różnorodne wydawnictwa informacyjne. Przykładem takiej współpracy są m.in. konferencje EDICO 1, 2, 3, 4, które były organizowane na terenie CSRS przy współdziałaniu UNESCO-BIE¹⁾.

Centralne ośrodki informacji pedagogicznej państw członkowskich RWPG organizowały narady, które służyły tworzeniu i rozwojowi działalności informacyjnej.

Pierwsza taka narada odbyła się w Poczdamie w dn. 17—19.VI.1975 r.²⁾. Zorganizowała ją Akademia Nauk Pedagogicznych NRD. Tematem wiodącym była rola działalności informacyjnej w podwyższeniu efektywności i intensyfikacji badań w zakresie nauk pedagogicznych w krajach socjalistycznych. W czasie narady podjęto decyzję o wydawaniu dwóch informatorów pedagogicznych: „Biuletyn Informacyjny. Pedagogika i Oświata w krajach socjalistycznych”.

I seria — „Informacja tematyczna” (tematy wyznaczane na konferencjach),
II seria — „Przegląd Informacji” (ukazujący najważniejsze osiągnięcia w zakresie piśmiennictwa pedagogicznego)³⁾.

Przyjęto, że Biuletyn Informacyjny będzie informował o rezultatach badań pedagogicznych, tendencjach rozwojowych polityki oświatowej poprzez publikowanie analiz dokumentacyjnych i spisów bibliograficznych.

Narada w Poczdamiu dotyczyła także włączenia informacji pedagogicznej do międzynarodowych systemów informacji, unifikacji metod gromadzenia, opracowania i wyszukiwania informacji oraz przygotowania teaurusu z zakresu pedagogiki.

Problemy współpracy międzynarodowej centralnych ośrodków informacji pedagogicznej krajów RWPG oraz warunki utworzenia jednolitego systemu informacji pedagogicznej omawiane były także na konferencji, którą zorganizowała Państwowa Biblioteka Pedagogiczna i Muzeum w Budapeszcie w dn. 13—15.IV.1976 r.⁴⁾. Na konferencji zwrócono uwagę na rolę informacji w badaniach pedeutologicznych.

Istotne miejsce w programie współpracy zajmowało przygotowanie rubrykatora i teaurusu z zakresu pedagogiki, które stanowią podstawowe narzędzie w działalności jednolitego, zautomatyzowanego systemu informacyjnego. Temu zagadnieniu poświęcona była konferencja warszawska, z VI. 1978 r.⁵⁾.

W 1980 r. przedstawiono pierwszy wariant teaurusu pedagogicznego, za którego opracowanie odpowiedzialność spoczywała na CSRS, NRD i ZSRR.

Wersja końcowa rubrykatora, przygotowana przez zespół pod kierunkiem przedstawicieli CSRS, NRD i ZSRR, ukazała się w 1982 r., natomiast ostateczna wersja wielojęzycznego słownika z zakresu pedagogiki przygotowana pod kierunkiem Polaków i Węgrów ukazała się w 1982 r.

Ostatnie z dotychczasowych sympozjów miało miejsce w listopadzie 1983 r. w Moskwie i dotyczyło doskonalenia służb informacji pedagogicznej i utworzenia zautomatyzowanego systemu informacyjnego w tej dziedzinie⁶⁾.

¹⁾ B. Wiczeorek: *Współpraca międzynarodowa w zakresie informacji pedagogicznej*. Bad. Oświat. 1976 nr 1 s. 127—128.

²⁾ B. Wiczeorek: *Pierwsze międzynarodowe seminarium na temat: Organizacja systemów informacji dla potrzeb wychowania i nauczania*. Przegl. Bibliot. 1976 z. 1 s. 59—61.

³⁾ B. Wiczeorek: *Informacyjny Biuletyn „Pedagogika i narodowo obrazowanie v socjalistických stranach”*. Bad. Oświat. 1976 nr 2 s. 100—101.

⁴⁾ B. Wiczeorek: *Współpraca międzynarodowa . . . op. cit.* s. 128.

⁵⁾ B. Wiczeorek: *III narada kierowników centralnych placówek informacji pedagogicznej krajów socjalistycznych*. Bad. Oświat. 1978 nr 4 s. 126—128.

⁶⁾ V.S. Aranskij: *Soderżanie, formy i metody naučno-pedagogičeskoj informacii na sovremennom etape*. W: *Informacionnoe obespечение pedagogičeskoj nauki skolnoj praktiki v socjalistických stranach*. Moskwa, ANP SSSR 1987 s. 5—18.

2.5. EUROPEJSKA WSPÓLNOTA GOSPODARCZA

Traktat ustanawiający Europejską Wspólnotę Gospodarczą (European Economic Community) został podpisany 25.03.1957 r.¹⁾. Organizacja ta ma przyczynić się do harmonijnego rozwoju ekonomicznego całej Wspólnoty, wzmożonej stabilizacji, szybszego podwyższenia poziomu stopy życiowej i zacieśnienia stosunków między krajami członkowskimi poprzez m.in.

- zniesienie przeszkód w swobodnym przepływie osób, usług i kapitałów;
- utworzenie Europejskiego Funduszu Społecznego w celu zwiększenia możliwości zatrudnienia pracowników i przyczynienia się do podniesienia poziomu ich życia;
- stowarzyszenia krajów i terytoriów zamorskich w celu zwiększenia wymiany oraz osiągnięcia wspólnym wysiłkiem ich rozwoju gospodarczego i społecznego²⁾.

Jednym ze środków służących realizacji tych założeń był właściwy rozwój oświaty, wspólne kształcenie zawodowe i ustawiczne, opracowywanie polityki oświatowej i przeprowadzanie reform szkolnych, ujednolicanie programów nauczania i upowszechnianie informacji służących szeroko rozumianej oświacie, swobodna wymiana pracowników i uznanie kwalifikacji zawodowych, kształcenie wyższe, ukierunkowanie systemów edukacji i kształcenie pod kątem przeobrażeń technologicznych, działania na rzecz europejskiego wymiaru kształcenia i nauczania języków obcych.

W 1968 r. powstała komórka do spraw działalności informacyjnej i bibliotek (Direction generale XIII-B-telecommunications, industries de information et innovation; Centre d'information et de communication), która pod koniec lat 80-tych podjęła działania zmierzające do zorganizowania współpracy w zjednoczonej Europie, przy wykorzystaniu sieci europejskich bibliotek i nowych technologii informacyjnych³⁾.

Pierwszym krokiem EWG w dziedzinie oświaty było zorganizowanie w 1971 r. konferencji ministrów oświaty EWG, na której postanowiono utworzyć wspólny uniwersytet we Florencji. Rozpoczął on swoją działalność w 1974 r. Utworzono także wspólną grupę roboczą do zbadania przedsięwzięć jakie powinny być podjęte w celu wzajemnego uznawania dyplomów akademickich i utworzenia europejskiego ośrodka rozwoju oświaty. W 1988 r. przyjęto jako wytyczną uznanie dyplomów szkół wyższych w aspekcie kształcenia zawodowego, a także możliwość uznawania kwalifikacji we wszystkich ustalonych zawodach podlegających wymianie.

2.5.1. SIĘĆ INFORMACJI W ZAKRESIE POLITYKI OŚWIATOWEJ

W lutym 1976 r. Rada Krajów Wspólnoty Europejskiej (Council of European Communities) i ministerstwa oświaty krajów uczestniczących podjęły decyzję o utworzeniu sieci informacyjnej w zakresie polityki oświatowej. Sieć ta znana jest pod nazwą EURIDICE (The Education Policy Information Network)⁴⁾. Oficjalnie rozpoczęła swoją działalność w 1980 r. po uprzednich działaniach przygotowawczych i pilotażowych.

Początkowo usługi świadczone przez EURYDICE koncentrowały się na czterech priorytetowych tematach programu działania w zakresie oświaty w państwach EWG, a mianowicie na:

- związki między oświatą i wychowaniem a pracą i życiem dorosłych;
- oświata dla emigrantów i ich rodzin;
- założenia i warunki dostępu do szkolnictwa wyższego;
- nauczania i uczenia się języków obcych.

W świetle rozwijających się potrzeb Komitet Oświaty Wspólnot Europejskich (Education Committee in European Communities) rozszerzył program działania o dalszych pięć tematów:

¹⁾ Z. Klepacki: op. cit. s. 91—93.

²⁾ Tamże s. 95

³⁾ A. Iljon: *Pour une communauté des bibliothèques Européennes*. Bull. Bibl. France 1988 t. 33 nr 1—2 s. 33.

⁴⁾ E.B. Zybert: *EURYDICE — sieć informacji w zakresie polityki oświatowej*. ZIN 1989 nr 2 (51) s. 93.

- nowe technologie informacyjne w oświacie;
- sprawy integracji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- walka z analfabetyzmem;
- równouprawnienie w zakresie oświaty dla chłopców i dziewcząt;
- kształcenie zawodowe.

Niezależnie od tych priorytetowych tematów EURYDICE zajmuje się także najnowszymi kierunkami rozwoju polityki oświatowej.

W pierwszym okresie, w latach 1980—85 EURYDICE skoncentrowała się na wspieraniu narodowych reform oświatowych poprzez dostarczanie kompleksowej informacji i dokumentacji. Narodowe ośrodki i ośrodek centralny rozwinęły wymianę informacji i podjęły kroki zmierzające do upowszechnienia posiadanych informacji za pośrednictwem różnych typów publikacji jak biuletyny, monografie czy wykazy nowości.

W tym okresie ośrodki EURYDICE przygotowały 4200 różnych przeglądów, wykorzystując wyniki odpowiedzi na 600 formalnych zapytań.

Początkowe założenia ograniczające możliwość korzystania z EURYDICE do osób planujących politykę oświatową zaczęto rozszerzać na inne grupy użytkowników. Zapytania kierowane do ośrodków EURYDICE dotyczyły głównie:

- opisu struktur oświaty państw członkowskich,
- komentarzy na temat przepisów narodowego prawa oświatowego,
- innowacji w realizowanych reformach.

Niezależnie od wspomnianej wyżej działalności EURYDICE zapewnia obsługę seminariów informacyjnych w państwach członkowskich, wyjaśniając sprawy związane z narodową polityką oświatową. W wyniku takich seminariów, które odbyły się m.in. we Włoszech, Irlandii i Grecji opublikowane zostały dokumenty dotyczące systemów edukacyjnych w tych krajach. EURYDICE przyczyniła się także do wydania skomputeryzowanej wersji wielojęzycznego teaurusu EUDISED, przygotowanego przez Radę Europy.

Na strukturę organizacyjną EURYDICE składa się ośrodek centralny zwany EURYDICE European Unit, z siedzibą w Brukseli oraz ośrodki narodowe (National Unit) w każdym z państw członkowskich EWG. Państwa te: Dania, Francja, Grecja, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Holandia, Portugalia i Hiszpania mają po jednym ośrodku, natomiast w Belgii, Republice Federalnej Niemiec i Wielkiej Brytanii istnieją po dwa narodowe ośrodki, co jest odzwierciedleniem różnic strukturalnych w organizacji oświaty w tych krajach.

Wszystkie ośrodki narodowe, oprócz brytyjskich i włoskiego zlokalizowane są w ministerstwach oświaty. Każde z państw członkowskich zobowiązane jest do zapewnienia funduszy dla swoich ośrodków, co jest jednocześnie warunkiem uczestnictwa w sieci EURYDICE. Sieć ta opiera się na wzajemnej współpracy między ośrodkiem centralnym a ośrodkami narodowymi. Program działania sieci jest koordynowany i kontrolowany przez Komitet Oświaty Wspólnot Europejskich, w skład którego wchodzi wyżsi urzędnicy zatrudnieni w oświacie w państwach członkowskich; Komitet działa przy ośrodku centralnym w Brukseli. Regularnie odbywające się spotkania Grupy Wykonawczej EURYDICE pod przewodnictwem Generalnego Dyrektoriatu Komisji ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Oświaty umożliwiają nawiązanie bezpośrednich kontaktów między wszystkimi szefami narodowych ośrodków EURYDICE.

Sieć EURYDICE pozwala specjalistom w zakresie polityki oświatowej dotrzeć do poszukiwanej informacji dotyczącej oświaty. Narodowi użytkownicy przekazują swoje zapytania do ośrodka narodowego; jeśli ośrodek nie może udzielić odpowiedzi w oparciu o posiadane dane, zapytania kierowane są do odpowiedniego ośrodka narodowego lub do ośrodka centralnego w Brukseli.

Wszystkie ośrodki mają dostęp i pracują w ścisłej współpracy ze specjalistycznymi centrami takimi jak Europejskie Centrum ds. Rozwoju Kształcenia Zawodowego (European Centre for the Development of Vocational Training-CEDEFOP) w Berlinie, czy te z wyznaczonymi do odpowiednich tematów priorytetowymi centrami ekspertyz.

2.5.2. PROGRAMY EDUKACYJNE EUROPEJSKIEJ WSPÓLNOTY GOSPODARCZEJ

Nic niezależnie od zorganizowania sieci EURYDICE państwa członkowskie EWG podejmują inne działania zmierzające do realizacji celów wyznaczonych przez Europejską Wspólnotę Gospodarczą. Szczególną rolę w tej działalności pełnią programy edukacyjne przygotowane i realizowane przez członków EWG. W chwili obecnej (1991 r.) funkcjonuje 11 programów edukacyjnych¹⁾.

2.5.2.1. ARION (Z SIEDZIBĄ W BONN)

Program ten dotyczy organizacji i przygotowania pobytów naukowych dla specjalistów z dziedziny oświaty. Program ma prowadzić do lepszego poznania różnych systemów oświaty i rozwoju wymiany między osobami odpowiedzialnymi za politykę oświatową na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym. Pobyty trwają tydzień i są organizowane dla małych grup pochodzących z krajów członkowskich EWG.

2.5.2.2. ERASMUS (EUROPEAN SCHEME FOR THE MOBILITY OF UNIVERSITY STUDENTS)

Celem programu jest stymulowanie przepływu studentów, nauczycieli akademickich i pracowników naukowych między uczelniami europejskimi.

Dla studentów przewiduje się formalne uznanie części studiów odbywanych w innym kraju członkowskim Wspólnoty, całkowite zwolnienie z opłat wpisowych do szkoły wyższej, w której rozpoczyna się studia, zachowanie przysługujących praw podczas pobytu za granicą, otrzymywanie stypendium i możliwość zaciągania pożyczek, jeśli się miało takie uprawnienia we własnym kraju.

Dla nauczycieli akademickich i pracowników naukowych program przewiduje wspólne międzynarodowe prace nad treściami studiów, krótkie staże naukowe, prowadzenie indywidualnych wykładów.

Program działalności ERASMUS uwzględnia ostatnio także studentów i pracowników z Polski.

2.5.2.3. COMETT (COMMUNITY PROGRAMME IN EDUCATION AND TRAINING FOR TECHNOLOGY)

Program COMETT został opracowany w celu rozwijania między państwowego kształcenia zawodowego odpowiadającego potrzebom przedsiębiorstw i przyczynia się do postępu technicznego w zjednoczonej Europie.

COMETT ma stymulować i pogłębiać współpracę między europejskimi przedsiębiorstwami i wszystkimi szkołami wyższymi oraz pomaturalnymi, w celu rozwijania kształcenia podstawowego i ustawicznego technologów oraz przygotowanie wykwalifikowanej kadry odpowiadającej potrzebom przedsiębiorstw. Realizacja programu dzieli się na dwie fazy:

— COMETT I obejmuje lata 1987—89.

— COMETT II obejmuje lata 1990—1994. Program ten jest dostępny także dla państw nie należących do EWG, tj. Austrii, Finlandii, Islandii, Norwegii, Szwecji i Szwajcarii oraz Polski.

2.5.2.4. LINGUA (COMMUNITY ACTION PROGRAMME TO PROMOTE FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE IN THE EUROPEAN COMMUNITY)

Celem programu jest polepszenie znajomości języków obcych wśród obywateli krajów Wspólnoty Europejskiej oraz Polski.

Przewidywane jest podejmowanie następujących działań:

- umożliwienie kształcenia ustawicznego nauczycielom i instruktorom języków obcych,
- umożliwienie zdobywania kwalifikacji przyszłym nauczycielom języków obcych,

¹⁾ Programy przedstawione na podst. materiałów przygotowanych w Zakładzie Informacji Pedagogicznej Instytutu Badań Edukacyjnych: *Programy edukacyjne Wspólnoty Europejskiej* Warszawa 1990 s. 24

- programowanie znajomości języków obcych w pracy zawodowej i współpracy gospodarczej,
- umożliwianie wymiany uczniów zdobywających wykształcenie zawodowe w określonych specjalnościach, zawodach i technologiach, na zasadzie wymiany między przedsiębiorstwami,
- inne akcje uzupełniające (promowanie nauki języków obcych poprzez massmedia), stowarzyszenia o charakterze międzynarodowym itp.

2.5.2.5. WYMIANA MŁODYCH (YOUTH EXCHANGE)

Wymiana ta ma dokonywać się za pośrednictwem dwóch programów:

1) Wymiana młodych pracowników.

Programem tym objęta jest młodzież w wieku 18—25 lat, zamieszkała w krajach członkowskich Wspólnoty Europejskiej. Młodzież ta powinna posiadać wykształcenie zawodowe lub pewne doświadczenie zawodowe. Pierwszeństwo mają osoby, które nie ukończyły studiów wyższych.

Proponowana wymiana obejmuje rzemiosło, przemysł, rolnictwo, handel, usługi, zdrowie itp. Wymiana może mieć charakter krótkich staży od 3 tygodni do 3 miesięcy lub staży długoterminowego od 4 do 16 miesięcy.

2) Młodzież dla Europy.

Program przeznaczony dla młodzieży w wieku 15—25 lat. Działania jego są koordynowane w większości przez agencje zawodowe w każdym kraju członkowskim Wspólnoty Europejskiej. Program ma się przyczynić do poznania dziedzictwa kulturowego i społecznego poszczególnych krajów Europy i stworzyć pole współdziałania dla młodych Europejczyków. Ta forma wymiany ma prowadzić do powstania społeczeństwa o wymiarze europejskim.

2.5.2.6. FITRA (PROGRAMME D'ÉCHANGE DE JEUNES TRAVAILLEURS)

Celem programu jest zapewnienie młodzieży, która kończy obowiązkową szkołę podstawową uczestnictwa w jednorocznych lub dwuletnich kursach kształcenia zawodowego i przygotowanie dla niej różnorodnych ofert kształcenia w zależności od jej poziomu intelektualnego i posiadanej wiedzy oraz ciągle przysosowanie kształcenia zawodowego do zmieniających się warunków ekonomicznych, społecznych i technologicznych.

Częścią składową programu PETRA jest sieć 150-ciu wspólnych projektów w następujących dziedzinach: kształcenie i rozwój gospodarczy, orientacja zawodowa, kształcenie instruktorów praktycznej nauki zawodu i nauczycieli przedmiotów zawodowych, wykorzystanie nowych technologii w kształceniu, a także problem młodzieży bez kwalifikacji.

W ramach programu PETRA prowadzone są badania dotyczące: przygotowania wykwalifikowanej kadry odpowiadającej zapotrzebowaniu przedsiębiorstw, przepływu młodej kadry i jej udziału w kształceniu, przygotowania przedzawodowego, doskonalenia instruktorów praktycznej nauki zawodu i nauczycieli przedmiotów zawodowych.

2.5.2.7. EUROTECNET (COMMUNITY ACTION PROGRAMME IN THE FIELD OF VOCATIONAL TRAINING AND TECHNOLOGICAL CHANGE)

Program opracowano w celu doskonalenia szkolnictwa zawodowego związanego z nowymi technologiami. Został on wprowadzony w życie w czerwcu 1983 roku. Obecnie realizowana jest jego druga faza obejmująca lata 1990—1994. W ramach EUROTECNET prowadzone są następujące działania:

- współpraca międzynarodowa służąca wymianie informacji na temat celów, metod i wyników wspólnie realizowanych projektów,
- badania nad specyficznymi aspektami szkolenia zawodowego związanego z wprowadzaniem nowych technologii,
- udostępnianie informacji umożliwiających korzystanie z doświadczeń EUROTECNET,
- organizowanie specjalistycznych seminariów,
- prowadzenie bazy danych na temat uruchamianych projektów.

2.5.2.8. IRIS (A EUROPEAN NETWORK OF TRAINING SCHEMES FOR WOMEN)

Celem programu jest opracowanie metodologii kształcenia zawodowego przeznaczanego specjalnie dla kobiet oraz zwiększenie wpływu pracowników i związków zawodowych na programy kształcenia zawodowego kobiet.

W ramach programu IRIS przewiduje się wymianę pracowników uczestniczących w opracowaniu różnych projektów programu, organizowanie seminariów poświęconych analizie strategii postępowania zmierzającego do zapewnienia kobietom uczestnictwa w różnych typach kształcenia zawodowego oraz działalność informacyjną na temat prowadzonych projektów i badań.

2.5.2.9. CEDEFOP (CENTRE EUROPEEN POUR LE DEVELOPPMENT DE LA FORMATION PROFESSIONNELLE)

Jest to program realizowany przez Europejskie Centrum ds. Rozwoju Kształcenia Zawodowego (CEDEFOP) w Berlinie. Celem tego programu jest promowanie kształcenia zawodowego w wymiarze wspólnotowym. Do zakresu obowiązków CEDEFOP należy: bieżące dostarczanie informacji na temat kształcenia zawodowego, uzupełnianie banku danych i informacji przeznaczonych dla szerokich kręgów odbiorców, promowanie badań z zakresu kształcenia zawodowego oraz publikowanie różnorodnych materiałów m.in. periodyków „Vocational Training”, „CEDEFOP News” i „CEDEFOP Flash”, a także raportów z badań, podręczników i monografii.

2.5.2.10. TEMPUS/PHARE — (TRANSEUROPEAN MOBILITY PROGRAMME FOR UNIVERSITY STUDIES) (POLAND/HUNGARY AID FOR RESTRUCTURING OF ECONOMIES)

Program TEMPUS przyjęty przez Komisję Wspólnoty w lutym 1990 r. zakłada pomoc dla Polski i Węgier w dziedzinie współpracy uniwersyteckiej i kształcenia zawodowego. Program ten planowany jest na okres 5 lat i wykorzystuje założenia działających już programów ERASMUS, COMETT i LINGUA, przystosowując je do specyficznych potrzeb Polski i Węgier.

Program TEMPUS przewiduje następujące działania:

- wspólną realizację europejskich projektów edukacyjnych opartych na współpracy uniwersytetów z przedsiębiorstwami w krajach Europy Środkowo-Wschodniej oraz ich odpowiednikami w co najmniej 2 krajach członkowskich Wspólnoty;
- rozwijanie mobilności nauczycieli, studentów oraz osób zajmujących się zarządzaniem;
- akcje uzupełniające takie jak pomoc w wymianie młodzieży, udział w stowarzyszeniach europejskich, działalność informacyjna, dokumentacyjna i wydawnicza.

Za potrzeby pierwszoplanowe uznano zarządzanie i administrowanie zarówno w sektorze prywatnym jak i publicznym, bankowość i finanse, telekomunikacja, ochrona środowiska oraz nauka języków obcych. Na realizację programu przewidziano budżet w wysokości 20 mln ECU w 1990 r., 39 mln w 1991 i 42 mln w 1992 r. Planowane jest także rozszerzenie programu na inne kraje Europy Wschodniej poza Polską i Węgry.

Podobny zakres działania ma program PHARE opracowany w 1989 r. jako forma pomocy dla Polski i Węgier w restrukturyzacji gospodarki.

2.5.3. INNE SYSTEMY I SIECI INFORMACYJNE PAŃSTW CZŁONKOWSKICH EWG

Niezależnie od działań podejmowanych przez kraje członkowskie EWG na rzecz szeroko rozumianej oświaty i wychowania, kraje te realizują także ogólną działalność informacyjną, która w sposób pośredni dotyczy zagadnień oświatowych. Działalność ta ma często charakter zorganizowanych systemów informacyjnych, wśród których można wymienić:

2.5.3.1. EURONET/DIANE — EUROPEJSKA SIĘĆ INFORMACYJNA¹⁾

Jest to sieć zautomatyzowanych ośrodków informacji naukowej, umożliwiająca użytkownikom z krajów Europy Zachodniej bezpośredni dostęp do informacji zawartych w bazach danych przetwarzanych przez te ośrodki. Sieć ta została zorganizowana w 1980 roku i obejmuje swoim zasięgiem państwa członkowskie EWG.

Europejska Sieć Informacyjna składa się z:

- 1) komputerowych baz danych wybranych ośrodków informacji krajów EWG, tworzących zbiór informacyjny sieci czyli służbę informacji DIANE (Direct Information Access Network for Europe),
- 2) międzynarodowej sieci telekomunikacyjnej zapewniającej łączność między elementami sieci czyli sieć łączność EURONET-European Network.

Zbiór informacyjny sieci EURONET w połowie lat 80-tych obejmował 250 baz danych faktograficznych i bibliograficznych, głównie pochodzenia europejskiego. Poprzez tę sieć dostępne są bazy danych SIGLE i EUDISED, uwzględniające piśmiennictwo z zakresu oświaty.

Sieć EURONET-DIANE jest często wykorzystywana przez osoby zainteresowane oświatą także z uwagi na działalność jednego z węzłów tej sieci, mianowicie Zautomatyzowanej Sieci Informacyjnej Biblioteki Brytyjskiej — BLAISE (British Library Automated Information Service), która dostarcza użytkownikom pełne teksty dokumentów znajdujących się w zbiorach Biblioteki Brytyjskiej.

2.5.3.2. SIGLE—SYSTEM INFORMACJI O LITERATURZE TRUDNODOSTĘPNEJ W EUROPIE. (SYSTEM FOR INFORMATION ON GREY LITERATURE IN EUROPE)²⁾

System ten został utworzony w 1980 roku przez Komisję Wspólnot Europejskich.

W systemie uczestniczą 3 ośrodki:

- British Library Lending Division,
- Fachinformationszentrum Energie, Physik, Mathematik,
- Cen Commissariat a l'Energie atomique, które pełni także funkcję centrum w zakresie opracowania informacji.

Celem tego systemu jest ułatwienie dostępu do literatury trudnodostępnej poprzez pełniejsze jej gromadzenie i identyfikację. W ramach prac prowadzona jest działalność skierowująca do zbiorów literatury trudnodostępnej w Europie, tworzona jest europejska baza danych o tej literaturze dostępna poprzez sieć EURONET-DIANE, a także wydawane są wykazy takiej literatury.

Zakres tematyczny systemu obejmuje: oświatę, wychowanie, medycynę, problemy nauk ścisłych, elektryczności i energii atomowej. W przyszłości przewiduje się uwzględnienie także innych dziedzin wiedzy.

2.6. ORGANIZACJA WSPÓLPRACY GOSPODARCZEJ I ROZWOJU

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju OECD — (Organization for Economic Cooperation and Development) powstała w 1960 roku³⁾. Należą do niej oprócz większości państw europejskich także Stany Zjednoczone, Kanada i Japonia.

Podstawowe cele działalności tej organizacji to:

- osiąganie możliwie najwyższego wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i rosnącej stopy życiowej w państwach członkowskich i tą drogą przyczynianie się do rozwoju gospodarki światowej;

¹⁾ W. Szczęch: op. cit. s. 145.

²⁾ W. Szczęch: op. cit. s. 157.

³⁾ P.G. Judge: *Intergovernmental plans and achievement; OECD and other international bodies*. Astib Proc. 1970 nr 8 s. 368—376.

- stymulowanie zdrowej ekspansji gospodarczej w procesie rozwoju ekonomicznego zarówno państw członkowskich jak i nie należących do Organizacji;
- przyczynianie się do ekspansji handlu światowego na podstawie wielostronnej współpracy, zgodnie z zobowiązaniami międzynarodowymi.

Realizacja wyżej wymienionych celów jest osiągana poprzez efektywne wykorzystywanie zasobów gospodarczych, rozwój badań naukowych i technologicznych, kształcenie specjalistów oraz udzielanie pomocy technicznej krajom słabo rozwiniętym. Państwa członkowskie zobowiązane są do udzielania sobie wzajemnej pomocy i przekazywania informacji niezbędnych do osiągnięcia celów OECD, ścisłej współpracy i skoordynowanego działania, a także przeprowadzania stałych konsultacji, badań i uczestniczenia w uzgodnionych programach.

Ważnym zadaniem stał się rozwój oraz wzajemne powiązanie informacji naukowo-technicznej z działalnością oświatową.

W drugiej połowie lat 60-tych OECD rozwinęła działalność w zakresie oświaty i nauki. Zdając sobie sprawę z uzależnienia prawidłowego rozwoju gospodarczego od posiadania odpowiednio wykwalifikowanych kadr Organizacja ta zajęła się wszechstronną analizą różnych aspektów polityki oświatowej i naukowej, szczególnie zaś zwiększeniem jakości kształconych kadr, współzależnością między polityką oświatową i naukową a wzrostem gospodarczym i rozwojem społecznym.

Sprawami tymi w OECD zajmuje się Komitet Oświaty oraz Komitet Polityki Naukowej i Technologicznej. W 1968 roku Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju powołała do życia Centrum ds. Badań Oświatowych i Innowacji (Centre for Educational Research and Innovation) z siedzibą w Paryżu. Jego zadaniem jest inicjowanie, popieranie i prowadzenie badań oświatowych, szczególnie dotyczących eksperymentów w zakresie nowych metod i systemów kształcenia.

W 1988 roku Centrum przeprowadziło badania dotyczące stanu zaawansowania wdrożeń nowych technologii informacyjnych do programów nauczania. Z badań wynika, że kraje członkowskie OECD wprowadzają nowe technologie zgodnie z 3 modelami¹⁾:

- informatyka wprowadzana jest do programów kształcenia w szkołach zawodowych (m.in. Austria, Finlandia, Belgia, Norwegia),
- informatyka wprowadzana jest do programów nauczania we wszystkich typach szkół (m.in. Wielka Brytania, Portugalia, Hiszpania, Japonia — tu także szkolnictwo specjalne),
- informatyka traktowana jest jako opcja przy wyborze zajęć fakultatywnych (m.in. Szwajcaria).

2.6.1. MIĘDZYNARODOWY SYSTEM INFORMACJI W ZAKRESIE ROZWOJU SPOŁECZNEGO I GOSPODARCZEGO

Międzynarodowy System Informacji w zakresie Rozwoju Społecznego i Gospodarczego DEVSIS — (Development Sciences Information System)²⁾ został utworzony w 1975 roku. Podstawowym celem jego działania jest gromadzenie i upowszechnianie informacji dotyczących rozwoju społecznego i gospodarczego państw, a także działalności oświatowej wspierającej ten rozwój. Do zakresu obowiązków systemu należy transfer informacji między krajami rozwiniętymi i rozwijającymi się. Realizacji tych założeń programowych DEVSIS służy działalność wydawnicza.

Pracami systemu kieruje Międzynarodowy Komitet Wykonawczy z siedzibą w Ottawie.

¹⁾ *New information technologies. A challenge for education. Centre for educational research and innovation* Paris OECD 1986 s. 10—13.

²⁾ W. Szczęch: op. cit. s. 138.

3. NARODOWE OŚRODKI I SYSTEMY INFORMACJI EDUKACYJNEJ

3.1. MUZEA I OŚRODKI DOKUMENTACJI PEDAGOGICZNEJ

Podobnie jak w przypadku organizacji międzynarodowych tak i przy tworzeniu narodowych placówek i systemów zajmujących się oświatą, początków ich działalności należy dopatrywać się w światowych wystawach, na których prezentowano osiągnięcia w tej dziedzinie¹⁾.

W drugiej połowie XIX wieku zaczęły powstawać pierwsze instytucje narodowe zajmujące się problematyką oświatową. Nosiły one nazwę muzeów oświaty lub muzeów pedagogicznych. J.L. Paner²⁾ stwierdza, że nazwa muzeum wyprzedziła nazwę ośrodek dokumentacji, a pierwsze inicjatywy miały na celu pokazanie materiałów oświatowych na wystawach czasowych lub stałych.

Pierwsze muzeum oświatowe powstało w 1857 r. w Londynie i nosiło nazwę Muzeum Południowego Kensingtonu³⁾. Gromadziło ono i prezentowało wszystkie przedmioty, które były przygotowane dla potrzeb nauczania podstawowego i średniego, a także modele budynków szkolnych, mebli i pomocy naukowych. Przy Muzeum działała biblioteka posiadająca piśmiennictwo na temat szkolnictwa powszechnego, przedmiotów szkolnych, sztuki, a także dotyczące nauczania niewidomych i głuchych.

W tym samym czasie gdy organizowano na terenie Londynu muzeum i wystawę pomocy naukowych powstała w Toronto — wówczas kolonii brytyjskiej — placówka o podobnym charakterze. Formy i zakres prac były jednak bardziej rozbudowane niż londyński pierwowzór. Muzeum w Toronto umożliwiało szkołom wypożyczanie poszczególnych eksponatów oraz rozpoczęło wydawanie biuletynu i katalogów.

Według J.L. Panera⁴⁾ muzea oświatowe początkowo służyły głównie specjalistom. Później nastąpił podział i wyodrębniły się muzea szkolne tworzone w szkołach na użytek uczniów, którzy mogli zobaczyć i zapoznać się z materiałami mającymi związek z programem nauczania oraz muzea pedagogiczne gromadzące dokumenty potrzebne dla nauczycieli bądź dla udoskonalenia ich umiejętności lub też dla zilustrowania, porównania i skonfrontowania metod kształcenia.

W Europie od lat 70-tych XIX stulecia powstało wiele placówek muzealnych ukierunkowanych na zagadnienia oświaty. Do ich obowiązków należało zbieranie informacji o systemach kształcenia, materiałach szkolnych, gromadzenie dokumentów służących nauczaniu. M.in. w 1871 r. powstało Muzeum Pedagogiczne w Petersburgu, które stanowiło filię Muzeum Naukowego, w latach 1871—77 muzea w Rzymie, Wiedniu i Budapeszcie, Lipsku i Berlinie. W 1877 r. zorganizowano Muzeum Szkolne w Amsterdamie, a w 1880 r. Narodowe Muzeum Szkolne w Brukseli⁵⁾.

Muzea te, obok ich tradycyjnej funkcji ośrodków wystawienniczych, rozwinęły także działalność biblioteczną, którą objęto wszystkie dokumenty szeroko rozumianej oświaty, pedagogiki i nauk współdziałających. W bibliotekach przy tych muzeach gromadzono regulamin szkolne, programy nauczania, a także dokumenty dotyczące historii oświaty na różnych poziomach kształcenia. Muzea wraz z bibliotekami prowadziły także działalność wydawniczą. Publikowano różnorodne biuletyny oraz broszury i materiały informacyjne przeznaczone dla nauczycieli w celu uzupełniania ich wiadomości o metodach nauczania. Instytucje te starały się spopularyzować nowe tendencje w zakresie kształce-

¹⁾ M. Świątek: *O niektórych organizacjach i instytucjach zajmujących się badaniami nad oświatą*. Studia Pedagogiczne 1970 t. 26 s. 137.

²⁾ J.L. Paner: *Problemy informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w pracy pedagogicznej*. W-wa 1975 s. 130.

³⁾ J.L. Paner op. cit. s. 131.

⁴⁾ Ibidem s. 00

⁵⁾ J.L. Paner: op. cit. s. 133.

nia, osiągnięcia współczesnej techniki i umożliwić międzynarodową wymianę doświadczeń. Utworzenie i działalność tych instytucji stanowiła pierwszy krok w kierunku zorganizowania współczesnych ośrodków dokumentacji i informacji pedagogicznej i tworzonych wokół nich narodowych systemów informacji i dokumentacji w dziedzinie oświaty.

Powstające ośrodki prowadziły działalność obejmującą opracowanie ewidencyjne i dokumentacyjne. Podejmowały prace zmierzające do doskonalenia procesu kształcenia i wymiany doświadczeń na arenie międzynarodowej. Każdy z tworzonych ośrodków uwzględniał w pracy swoje cechy narodowe i kontynuował tradycje kulturowe.

3.2. MODELE ORGANIZACYJNE NARODOWYCH SYSTEMÓW INFORMACJI EDUKACYJNEJ

Wśród różnorodnych edukacyjnych systemów informacji i dokumentacji występują pewne podobieństwa organizacyjne, które pozwalają na wyodrębnienie kilku modeli, istniejących obecnie systemów. Na podstawie badań przeprowadzonych przez Międzynarodowe Biuro Oświaty (BIE)¹⁾ można wyróżnić 4 modele organizacyjne. Przy dokonywaniu selekcji wzięto pod uwagę to, czy w danym kraju została wypracowana ogólnopaństwowa polityka informacyjna, czy też działalność ta obejmuje jedynie pewne zakresy. Kierowano się tym, czy działalność informacyjna w dziedzinie oświaty stanowi komponent systemu kształcenia czy jest elementem składowym szerszego systemu informacyjnego, obejmującego więcej dziedzin życia.

W modelu 1 systemy informacji edukacyjnej są podsystemami ogólnopaństwowych systemów inte i tworzą samodzielną sieć centrów dokumentacji i informacji. W tych krajach jest jasno określona polityka oświatowa. Istnieją urzędy funkcjonujące jako narodowe, centralne instytucje koordynujące działalność informacyjną na poziomie narodowym i utrzymujące kontakty międzynarodowe. Model 1 przyjmują państwa z wyraźnie ukształtowaną polityką w zakresie informacji, która stanowi odbicie w istniejących aktach prawnych.

Ta struktura, z niewielkimi zmianami, jest przyjęta w byłych państwach socjalistycznych. Zbliżoną strukturę organizacyjną posiadają także Austria, Dania i Francja. W Peru i Chile istnieją pewne warunki, które odpowiadają temu modelowi lub zbliżają się do niego.

Np. w Rumunii przy Państwowym Ośrodku Informacji i Dokumentacji działa Biuro Infomacji i Dokum:ntacji Oświatowej, a Centralna Biblioteka Pedagogiczna Ministerstwa Oświaty pełni funkcję nadrzędną w stosunku do bibliotek i ośrodków informacji systemu oświaty.

Na Węgrzech organem centralnym w stosunku do systemu informacji edukacyjnej jest Państwowa Biblioteka Pedagogiczna i Muzeum. W dawnej Niemieckiej Republice Demokratycznej wiodącą rolę pełniła Akademia Nauk Pedagogicznych, wchodząca w skład Akademii Nauk NRD i funkcjonujące przy niej Centralne Biuro Informacji i Dokumentacji²⁾.

W Austrii istnieje przy rządzie federalnym Biuro koordynacyjne kierujące działalnością informacyjną, któremu podlegają placówki zajmujące się informacją oświatową, a więc Pododdział Dokumentacji Ministerstwa Nauk i Badań oraz Pododdział Dokumentacji i Bibliotek Ministerstwa Oświaty i Sztuki³⁾.

¹⁾ *The problems of information at the national and international levels which is posed by the improvement of education systems. Prepared by the UNESCO-BIE Secretariat. UNESCO Bull. for Libraries 1978 nr 32 s. 216.*

²⁾ L. Falk; E. Braun: *System of Educational Science Information in the German Democratic Republic. EDICO Designing information systems in the field of education. Prague 1975 s. 61.*

³⁾ G. Silvestri: *Sovremennoe sostojanie bibliografii i dokumentacji w sistemie obrazowania w Avstrii. W: Obmen pedagogičeskoj informacii. Sbornik iz obščevropejskogo Kollikviuma EDIKO-2. Bratysłava 1977 s. 206.*

W Danii utworzono w 1975 r. Biuro Informacyjne, które pełni funkcje koordynacyjne w zakresie działalności informacyjnej. Za informację edukacyjną odpowiedzialny jest Departament Dokumentacji i Informacji Ministerstwa Oświaty.

W modelu 2 informacja edukacyjna traktowana jest jako komponent systemu oświaty. Działalność ta nie jest włączona do ogólnopaństwowych systemów inte, ponieważ nie zawsze wypracowana została całościowa polityka informacyjna. W ramach systemu informacji edukacyjnej wyznaczono centralne ośrodki odpowiedzialne za całokształt tej działalności.

Do państw, w których występuje taka struktura organizacyjna można zaliczyć m.in. Argentynę, Grecję, Hiszpanię, Holandię, Japonię i Włochy. Oczywiście w państwach tych występują różne poziomy organizacyjne¹). O ile w jednym z państw działalność informacyjna opiera się na sieci dobrze ukształtowanych biur i ośrodków, to w innych służby informacyjne rozwinięte są słabo.

Np. w Argentynie przy Ministerstwie Oświaty działa Narodowe Centrum Informacji, a w 22 (spośród 24) prowincji utworzono ośrodki regionalne oraz sieć bibliotek specjalistycznych. W Hiszpanii funkcje ośrodka centralnego pełni Narodowy Instytut Nauk Pedagogicznych, działający przy Ministerstwie Oświaty i współpracujący z nim Ośrodek Badań Pedagogicznych. Podlega im sieć informacji zorganizowana przy wydziałach uniwersyteckich i instytutach pedagogicznych.

W Japonii Ministerstwo Oświaty, Nauki i Kultury odpowiedzialne jest za gromadzenie i upowszechnianie informacji o stanie oświaty. Zadania te wypełniają dwa departamenty tego Ministerstwa: Naukowo-badawczy i statystyczny oraz Upowszechniania informacji. Oprócz tego działa Narodowy Instytut Badań Naukowych, którego biblioteka jest głównym na terenie Japonii centrum dokumentacji w zakresie oświaty²).

W Holandii całość prac koordynuje Ministerstwo Oświaty i Nauki³), a narodowy system informacji w dziedzinie oświaty i wychowania funkcjonuje od 1987 r.

W modelu 3 brak jest wyraźnie określonej polityki w zakresie informacji edukacyjnej. Często brakuje centralnej instytucji funkcjonującej w charakterze narodowego centrum. Nie ma tu mechanizmu koordynującego pracę różnych ośrodków, które oddzielnie rozwijają działalność dokumentacyjno-informacyjną na terenie poszczególnych krajów związkowych, kantonów czy guberni zgodnie z własnym profilem zainteresowań. Ośrodki te współpracują ze sobą przy realizacji określonych prac, ale nie ma to charakteru sformalizowanego i nie znajduje odbicia w istniejącym ustawodawstwie. Zagadnieniami współpracy między związkowymi ośrodkami dokumentacji i informacji zajmuje się m.in. Stała Konferencja Ministrów Oświaty RFN⁴), a także Szwajcarska Konferencja Naczelników Departamentów Służb Państwowych. Stan określony mianem modelu 3 występuje m.in.: w Republice Federalnej Niemiec, Szwajcarii, Finlandii, Australii i Nowej Zelandii.

W modelu 4 charakterystyczne jest to, że informacja edukacyjna funkcjonuje niezależnie od systemu kształcenia i jednocześnie nie jest częścią składową systemu inte. System informacji stanowi sam w sobie organizacyjną całość. Sytuacja taka ma miejsce w Stanach Zjednoczonych Ameryki Płn., a egzemplifikację tego modelu stanowi Educational Resources Information Center — ERIC.

¹) *International information networks and their role on the transfer of educational experience*. Prepared by the UNESCO—BIE Secretariat. UNESCO Bull. for Libraries 1978 nr 32 s. 240.

²) L.J. Paner: op. cit. s. 123.

³) C.R. Verkoeyen: *Holenderski narodowy system informacji dla edukacji*. ZIN 1988 nr 2 (53) s. 23.

⁴) H. Rohe: *Polozenie v informaciji po sistemie obrazovanja v Federativnoj Respublike Germanii*. W: Obmen pedagogičeskoj informacije. Sbornik iz obšceevropejskego Kollokviuma EDIKO-2. Bratislava 1977 s. 219.

3.3. OMÓWIENIE WYBRANYCH NARODOWYCH SYSTEMÓW INFORMACJI W DZIEDZINIE EDUKACJI

3.3.1 SYSTEMY INFORMACJI O STRUKTURZE ODPOWIADAJĄCEJ MODELOWI 1

3.3.1.1. AUSTRIACKI SYSTEM INFORMACJI

W 1968 r. przy rządzie federalnym powołano Biuro Koordynacyjne, odpowiedzialne za działalność w zakresie informacji, któremu podlegają także komórki zajmujące się informacją w dziedzinie pedagogiki: Pododdział Dokumentacji i Bibliotek Ministerstwa Oświaty i Sztuki oraz Pododdział Dokumentacji Ministerstwa Nauki i Badań¹⁾.

System informacji i dokumentacji pedagogicznej obejmuje, oprócz wymienionych wyżej pododdziałów, także²⁾:

- instytuty naukowe pełniące funkcje ośrodków dokumentacji, zlokalizowane przy uniwersytetach. Są to m.in.:
- Instytut Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu w Wiedniu prowadzący system dokumentacji w zakresie oświaty dorosłych,
- Instytut ds. Nauki o Wychowaniu Uniwersytetu w Innsbrucku,
- Instytut Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu w Salzburgu,
- Instytut Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu w Grazu.
- Regionalne Instytuty pedagogiczne i instytuty badawcze
- Instytut Pedagogiczny miasta Wiednia,
- Instytut Pedagogiczny dla rejonu Górnej Austrii w Linzu,
- Instytut Pedagogiczny w Salzburgu,
- Instytut Pedagogiczny w Grazu,
- Instytut Pedagogiczny dla Tyrolu (Innsbruck),
- Austriacki Instytut ds. Młodzieży,
- Instytut Badań Podstawowych w Zakresie Oświaty Dorosłych.
- Akademie pedagogiczne (9) wraz z działającymi przy nich bibliotekami.

W ramach systemu przygotowywane są bazy danych faktograficznych jak np. UPIS-Unterrichtspersonal Information System — zawierający informacje o pracownikach w dziedzinie oświaty, różnorodne dane statystyczne dotyczące nauczania oraz informacje o charakterze bibliograficznym³⁾.

W Austrii istnieją dwa banki danych związane z działalnością systemu informacji edukacyjnej. Są to:

- Międzywydziałowe Centrum Obliczeniowe Uniwersytetu Wiedeńskiego, gdzie opracowywana jest m.in. „Dokumentacja Oświaty Dorosłych” oraz
- Centrum Obliczeniowe przy Ministerstwie Oświaty i Sztuki.

Spośród publikacji wydawanych przez uczestniczące w systemie instytucje wymienić należy⁴⁾:

- „Pädagogische Mitteilungen” czasopismo publikowane przez Ministerstwa: Oświaty i Sztuki oraz Nauki i Badań. Dodatkiem do tego czasopisma jest „Austriacka Bibliografia dla systemu wychowania”, którą otrzymują wszystkie szkoły na terenie Austrii;
- „Dokumentacja Oświaty Dorosłych”, którą wydaje Instytut Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu w Wiedniu. Periodyk ten zawiera dane dotyczące rozwoju w zakresie oświaty dorosłych w państwach europejskich, zwłaszcza w krajach niemieckojęzycznych.

¹⁾ Tajalli E.: *Austria Developments since the 1986 meeting of the EUDISED data network group. Council of Europe. EUDISED data network group meeting 4—5 XI 1987. Directorate of Education culture and Sport. Documentation Section 1987 nr 25 s. 2.*

²⁾ *Bildungsforschung in Österreich 1985—86. EUDISED. Wien 1988 s. 199—202.*

³⁾ G. Silvestri: *Sovremennoe sostojanie informacionnoj i dokumentalnoj dejatelnosti v Avstrijskom prosviećenii. W: Sbornik iz obšćeevropejskogo Kollokviuma EDIKO-4 Bratislava 1984 s. 159.*

⁴⁾ G. Silvestri: *Sovremennoe sostojanie bibliografii i dokumentacii . . . EDIKO-2 op. cit. s. 203—207.*

3.3.1.2. BULGARSKI SYSTEM INFORMACJI

Działalność w dziedzinie informacji edukacyjnej rozwinęła się w ramach jednolitego systemu informacji naukowo-technicznej, obejmującego swym zakresem wszystkie dziedziny wiedzy i gospodarki. Struktura systemu inte przewiduje istnienie dziedzinowych podsystemów. W zakresie oświaty i wychowania jest nim system informacji naukowo-pedagogicznej.

Podstawę dla podjęcia prac w tym zakresie stworzyło postanowienie Rady Ministrów nr 16 z 1972 r.¹⁾.

System informacji naukowo-pedagogicznej ma strukturę hierarchiczną. Za rozwój działalności informacyjnej w oświacie odpowiedzialne jest Ministerstwo Oświaty, a funkcje dziedzinowego organu informacyjnego pełni Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej (Dokumentationen i Informacionen Centar po Obrazovanieto)²⁾. Sieć terytorialną tworzą lokalne organy informacji naukowo-pedagogicznej, które rozwinęły się przy instytutach kształcenia nauczycieli, szkołach wyższych, pracowniach pedagogicznych, a także na bazie specjalistycznych bibliotek pedagogicznych.

Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej przy Naukowym Centrum ds. Wychowania działa w ramach Ministerstwa Oświaty w Sofii. Zostało powołane do życia w 1965 r. na mocy rozporządzenia Ministra Oświaty.

Zadania Centrum obejmują:

- koordynację działań poszczególnych ogniw informacji pedagogicznej, w szczególności zaś w udzielaniu im pomocy metodycznej, w zakresie unifikacji prac i usprawnianiu przepływu informacji;
- prowadzenie działań związanych z podwyższaniem efektywności pracy naukowo-badawczej w podległych mu placówkach a dotyczących problemów zarządzania systemem kształcenia;
- informowanie szerokiego kręgu pracowników pedagogicznych o tendencjach rozwoju nauki i praktyki pedagogicznej i pomoc we wdrażaniu rezultatów badań do praktyki; szczególną uwagę zwraca się na badania w zakresie innowacji w procesie kształcenia i wychowania.

Bazę źródłową Centrum stanowi biblioteka pedagogiczna Naukowego Centrum ds. Wychowania, która jest także centrum sieci bibliotek pedagogicznych.

Funkcje pozostałych ogniw sieci można scharakteryzować następująco:

- Instytuty Kształcenia Nauczycieli — upowszechniają postępowe doświadczenia i organizują kursy dla nauczycieli. Funkcje koordynacyjne pełni Centralny Instytut Doskonalenia Nauczycieli w Sofii;
- Centrum Doskonalenia Nauczycieli przy Uniwersytecie Sofijskim im. K. Orchidskiego, które organizuje różne formy podwyższania kwalifikacji;
- Główna redakcja czasopism pedagogicznych i metodycznych, która wydaje 16 publikacji periodycznych i gazetę „Učitelsko delo”;
- Dyrekcja Przedsiębiorstwa „Techniczne Środki Nauczania” przy Ministerstwie Oświaty, które zapewnia produkcję pomocy naukowych i zabezpiecza techniczne wyposażenia dla placówek podległych Ministerstwu;
- Wydawnictwo „Narodnata Prosveťa”, które publikuje podręczniki, piśmiennictwo pedagogiczne i psychologiczne oraz literaturę metodyczną;
- Zarząd produkcyjny i informacji ekonomicznej Ministerstwa Oświaty, który rozwija działalność w swoim specyficznym zakresie;
- Centralny Urząd Statystyki przy Radzie Ministrów LRB, który zajmuje się zbieraniem danych statystycznych w dziedzinie oświaty i wychowania;
- Centrum Obliczeniowe przy Ministerstwie Oświaty, założone w 1971 r., które zapewnia opracowanie informacji o charakterze statystycznym i ekonomicznym z zakresu oświaty dla potrzeb poszczególnych departamentów Ministerstwa i instytutów naukowo-badawczych.

¹⁾ *Sistemy naučno-pedagogičeskoj informacii niekotorych socialističeskich stran*. Bratislava 1981 s. 17.

²⁾ M. Jankova: *Sistema i formy naučno-pedagogičeskoj informacii v Narodnoj Respublike Bolgarii W*: Sbornik iz obščeevropejskogo Kollokviuma EDIKO-4. Bratislava 1984 s. 174—175.

Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej wydaje:¹⁾

- Biuletyn Bułgarskiej Literatury Pedagogicznej (seria A);
- Biuletyn Obcej Literatury Pedagogicznej (seria B) w 4 podseriach tematycznych (aktualne problemy kształcenia ogólnego, aktualne problemy kształcenia specjalnego, problemy kształcenia na poziomie wyższym, aktualne problemy nauczania języka rosyjskiego i literatury);
- Biuletyn nowych książek;
- Biuletyn informacyjny (obejmujący dokumenty normalizacyjne z zakresu oświaty).

3.3.1.3. CZECHO-SŁOWACKI SYSTEM INFORMACJI

W połowie lat 60-tych przystąpiono na terenie Czech i Słowacji do budowy systemu informacji naukowo-technicznej. Zgodnie z założeniami miał on swoim zakresem objąć wszystkie dziedziny wiedzy. Za jeden z elementów składowych ogólnopolskiego systemu informacyjnego uznano podsystem w zakresie edukacji²⁾. Podobnie jak cały system wykazuje on strukturę 3-stopniową³⁾:

- centra gałęziowe,
- wyspecjalizowane centra,
- centra podstawowe.

Podstawę dla zorganizowania systemu informacji pedagogicznej stanowiło utworzenie w 1967 r. Instytutu Informacji Szkolnej w Pradze, na bazie działającego przy Ministerstwie Oświaty i Kultury — Zakładu Informacji. Początkowo, do roku 1969, Instytut ten pełnił funkcje centralnego ośrodka branżowego, koordynującego działalność informacyjną w zakresie oświaty na terenie obu republik. Z chwilą zawarcia porozumienia między Ministrami Oświaty Czech i Słowacji w 1969 r. utworzono dwa odrębne, narodowe centra informacji pedagogicznej⁴⁾.

Istniejący w Pradze Instytut Informacji Szkolnej ograniczył zasięg swego oddziaływania do terenu Czech, natomiast zorganizowany w 1969 r. Instytut Informacji Szkolnej w Bratysławie objął Słowację.

Każdy z tych Instytutów pełni funkcję centrum informacji w dziedzinie pedagogiki w odniesieniu do terenu swoich republik.

Jednocześnie przy Instytucie w Pradze zorganizowane zostało Centrum Informacji Specjalistycznej, które realizuje zadania koordynacyjne i metodyczne nie tylko w stosunku do Czech ale także w odniesieniu do całego państwa. Centrum Informacji Specjalistycznej spełnia także rolę zakładowego ośrodka informacji dla potrzeb Instytutu Informacji Szkolnej i Ministerstwa Oświaty.

W 1974 r. Instytutowi Informacji Szkolnej w Pradze przyporządkowano Państwową Bibliotekę Pedagogiczną im. J.A. Komeńskiego, założoną w 1911 r., która obecnie stanowi jeden z oddziałów Instytutu. Biblioteka posiada duży zbiór wydawnictw zwartych i periodycznych, na podstawie których opracowywane są różnorodne wydawnictwa informacyjne.

Szczególny wkład w przygotowanie zestawień i rozwój systemu informacyjnego mają dwa działy biblioteki:

- Metodyki i Badań Informacyjnych, zajmujący się zagadnieniami dotyczącymi tworzenia i normalizacji systemu informacji pedagogicznej oraz
- Studiów i Analiz przygotowujących raporty i tematyczne przeglądy piśmiennictwa.

Praski Instytut Informacji Szkolnej wraz z Biblioteką wydaje⁵⁾:

- Biuletyn Informacyjny: „Oświata i Wychowanie”,
- Biuletyn Informacyjny dla pracowników Szkół Wyższych,

¹⁾ M. Jankova: *Sistema i formy pedagogičeskoj* ... op. cit. s. 176—177.

²⁾ *Sistemy naučno-pedagogičeskoj informacii niektořich*... op. cit. s. 95.

³⁾ K. Krajewska: *Systemy informacii pedagogičeskoj w Czechosłowacji*. Bad. Oświat. 1976 nr 3 s. 139.

⁴⁾ J. Mertens: *Systems for the Selection and Control of the Software and Hardware by Educational Authorities*. A report under contract with UNESCO. Paris 1977 s. 106.

⁵⁾ K. Krajewska: *Systemy informacii*... op. cit. s. 140.

- Adnotowaną Bibliografię Literatury Krajowej i Obcej,
- Nowe Książki w bibliotece (w Pradze),
- System kształcenia w państwach socjalistycznych,
- System kształcenia za granicą (poza dawnymi KDL).

Podobnie jak w przypadku Instytutu w Pradze tak i do Instytutu w Bratysławie przyłączono Słowacką Bibliotekę Pedagogiczną i od 1978 r. działa pod nazwą: Słowacka Biblioteka Pedagogiczna i Instytut Informacji Szkolnej. Działające w ich ramach Centrum Informacji Specjalistycznej zajmuje się koordynacją działań na terenie Słowacji i jest jednocześnie zakładowym ośrodkiem informacji dla potrzeb bratysławskiego Instytutu i słowackiego Ministerstwa.

Biblioteka i Instytut prowadzą ożywioną działalność wydawniczą i publikują¹⁾:

- Pedagogiczny Biuletyn Bibliograficzny. Bibliografia adnotowana artykułów z czasopism pedagogicznych w dwóch seriach:
 - seria A: informacje o literaturze słowackiej i publikacjach z terenu republiki słowackiej,
 - seria B: informacja o literaturze obcej,
- Biuletyn delegacji zagranicznych pracowników resortu oświaty CRS i SRS,
- Rocznik statystyczny nt. systemu kształcenia w SRS,
- Informacja ekspresowa.

Instytuty Informacji Szkolnej wraz z Bibliotekami w Pradze i Bratysławie stanowią pierwszy szczebel w strukturze organizacyjnej systemu informacji pedagogicznej.

Drugi szczebel tworzą specjalistyczne ośrodki informacji wraz z bibliotekami znajdujące się przy instytutach badań pedagogicznych, wydziałach pedagogicznych wyższych uczelni i wojewódzkich instytutach pedagogicznych. Placówki działające na tym szczeblu są odpowiedzialne za dystrybucję informacji.

Na trzecim szczeblu struktury systemu informacji pedagogicznej znajdują się pedagogiczne biblioteki wojewódzkie i powiatowe oraz działy nauczycielskie bibliotek szkolnych.

1.3.1.4. FRANCUSKI SYSTEM INFORMACJI

Początki działalności informacyjnej w tym kraju sięgają pierwszej poł. XIX w., gdy w 1831 r. Minister Oświaty zaproponował powołanie specjalnej komisji w celu sporządzenia w Bibliotece Centralnej katalogu obejmującego dzieła pedagogiczne²⁾. Projekt ten nie doczekał się jednak realizacji. Dopiero w 1867 r. myśl ta odżyła ponownie, kiedy to w Paryżu odbywała się wystawa oświatowa. W 1871 r. rozpoczęło się regularne gromadzenie książek i innych materiałów dotyczących oświaty elementarnej we Francji i poza jej granicami. 15.05.1879 r. na mocy dekretu prezydenta Republiki powołano do życia Muzeum Pedagogiczne oraz Bibliotekę Centralną Nauczania Początkowego. Gromadzone od 1871 r. materiały stały się zalążkiem tej placówki.

Zadaniem Muzeum i Biblioteki miało być gromadzenie różnorodnych zbiorów na temat szkolnictwa elementarnego. Z czasem zadania te poszerzono o organizowanie konferencji pedagogicznych, prowadzenie badań oraz wydawanie publikacji.

31.03.1903 r. Muzeum Pedagogiczne połączone zostało z założonym w 1901 r. Biurem Informacji i Studiów. W wyniku tej fuzji powstało Muzeum Pedagogiczne, Biuro i Muzeum Wychowania Publicznego. Instytucja ta prowadziła systematyczne badania porównawcze w dziedzinie podstawowego szkolnictwa francuskiego i obcego. Później do zadań Muzeum dodano sporządzanie statystyki szkolnej, badanie potrzeb rynku pracy i prowadzenie poradnictwa zawodowego. Stopniowo prace Muzeum zaczęły obejmować całość szkolnictwa francuskiego.

W 1936 r. w Muzeum utworzono Narodowy Ośrodek Informacji i Dokumentacji Pedagogicznej, który w 1956 r. został przemianowany na Narodowy Instytut Do-

¹⁾ K. Krajewska: *Systemy informacji...* op. cit. s. 140.

²⁾ L.J. Pancr. op. cit. s. 161.

kumentacji Pedagogicznej, Doskonalenia i Rozdziału Pomocy Naukowych. Dziś nosi nazwę Narodowy Instytut Pedagogiczny¹⁾.

Na początku lat 70-tych przystąpiono we Francji do tworzenia narodowej sieci informacji, która objęłaby wszystkie dziedziny życia²⁾. W 1973 r. powstało Narodowe Biuro Informacji Naukowej i Technicznej, któremu przypisano zadania wykonawcze i dopasowanie tworzonego systemu do istniejących już systemów międzynarodowych.

W 1980 r. Narodowe Biuro Informacji i Dokumentacji Naukowej i Technicznej przekształciło się w Międzyministerialną Misję w zakresie Informacji Naukowo-Technicznej. Za najpilniejsze zadanie w jej pracach uznano automatyzację służb dokumentacyjnych. Jednocześnie zajęto się przygotowaniem kadry informacyjno-dokumentacyjnej.

Za oświatę i pedagogikę w ramach ogólnopaństwowego systemu informacyjnego odpowiedzialne jest Ministerstwo Oświaty Narodowej, któremu podlegają dwa przyłączone do niego ośrodki³⁾:

- Narodowy Instytut Pedagogiczny (Institute Pedagogique National) i
- Narodowe Centrum Dokumentacji Pedagogicznej (Centre National de Documentation).

Głównym zadaniem Narodowego Instytutu Pedagogicznego jest podtrzymywanie działalności oświatowej prowadzonej przez rząd. Jako organ wykonawczy Ministerstwa, Narodowy Instytut Pedagogiczny współpracuje ze wszystkimi departamentami i instytucjami zainteresowanymi problemami nauczania we Francji.

Do zadań Narodowego Centrum Dokumentacji Pedagogicznej należy:

- badanie, gromadzenie i opracowanie francuskiej i obcej dokumentacji,
- upowszechnianie informacji na temat działalności oświatowej,
- uczestniczenie w narodowych i międzynarodowych systemach informacyjnych.

Razem z Narodowym Centrum Dokumentacji Pedagogicznej działają Regionalne Centra Dokumentacji Pedagogicznej (Centres Regionaux et Departementaux de Documentation Pedagogique). Jest ich 25 i zajmują się specyfiką danego regionu i podlegają Narodowemu Centrum⁴⁾. Tę strukturę uzupełniają: instytuty specjalistyczne jak np. Instytut Badań w zakresie Nauczania Matematyki; Centra Dokumentacji i Informacji Szkolnej i Zawodowej, Centra Materiałów Audiowizualnych, Centrum Doskonalenia Metod Nauczania, Centrum Dokumentacji Szkolnictwa Prywatnego, Ośrodki Regionalne Uniwersyteckiego Biura Statystycznego, a także organizacje produkujące materiały i przygotowujące dokumentację jak np. Narodowe Centrum Badań Naukowych CNRS (Centre National de la Recherche Scientifique⁵⁾).

Jednym z oddziałów Narodowego Centrum Badań Naukowych jest Centrum Dokumentacji w Naukach Humanistycznych, w którym od 1970 roku działa sekcja ds. nauk pedagogicznych. Sekcja ta prowadzi ożywioną współpracę z Narodowym Centrum Dokumentacji Pedagogicznej.

Podstawowym wydawnictwem CNRS jest Bulletin Signaletique, obejmujący nauki przyrodnicze i humanistyczne. W ramach tej bibliografii ukazuje się od 1981 r. seria 520 — Sciences de l'Education.

W wyniku zastosowanie elektronicznej techniki obliczeniowej Bulletin Signaletique przekształcił się w zautomatyzowaną bazę danych o nazwie FRANCIS⁶⁾ (French Retrieval Automated Network for Current Information in Social Sciences) obejmującą nauki humanistyczne i społeczne oraz PASCAL z zakresu nauk matematyczno-przyrodniczych. W 1985 r. gdy rozpoczęto udostępnianie w trybie on-line dokonano podziału na FRANCIS H-(nauki humanistyczne) i FRANCIS S — nauki społeczne, w obrębie których umieszczono oświatę jako podbazę oznaczoną numerem 2.

¹⁾ L.J. Paner. op. cit. s. 163.

²⁾ M.F. Blanke: *Set' pedagogičeskoj informacii ve Francii*. W: Sbornik iz obščevropejskogo Kollokviuma EDIKO-4. Bratislava 1984 s. 125.

³⁾ M.F. Blanke: *Set' pedagogičeskoj informacii*. . . op. cit. s. 125.

⁴⁾ Ibidem s. 126.

⁵⁾ J. Martens: *System for the Selection and Control*. . . op. cit. s. 92—93.

⁶⁾ M. Grabowska: *Zautomatyzowane bazy danych PASCAL i FRANCIS*. ZIN 1986 nr 1 s. 119—130.

W ramach systemu informacji edukacyjnej publikowane są następujące wydawnictwa:

- Rocznik oświaty narodowej, Ministerstwo Oświaty Narodowej.
- Documents pour la classe.
1956 — dwutygodnik;
- Education nationale.
1944 — tygodnik;
- Bulletin Signalétique. Seria 520 Sciences de l'Éducation 1981 — kwartalnik.

3.3.1.5. KUBAŃSKI SYSTEM INFORMACJI

System informacji pedagogicznej na Kubie rozwija się jako podsystem dziedzinowy w ramach narodowego systemu informacji naukowo-technicznej, kierowanego przez Państwowy Komitet ds. Nauki i Techniki.

Dziedzinowym centrum informacyjnym w zakresie nauk pedagogicznych, oświaty i wychowania jest Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej (Centro de Documentación e Información Pedagógicas) działające przy Centralnym Instytucie Nauk Pedagogicznych Ministerstwa Oświaty w Hawanie¹⁾.

Prace zmierzające do utworzenia systemu informacji edukacyjnej podjęto w 1960 roku, kiedy powołano narodowe centrum wchodzące w tym czasie w skład Instytutu Podwyższania Kwalifikacji. Zadaniem Centrum było udzielanie pomocy Instytutowi w podnoszeniu kwalifikacji pracowników.

Wraz z centrum narodowym utworzono 6 centrów lokalnych, istniejących do dziś i pełniących funkcje koordynacyjne w stosunku do ośrodków danego regionu.

W 1967 r. w wyniku reorganizacji Ministerstwa centrum narodowe weszło w skład Głównego Zarządu Pomocy Audiowizualnych, a w 1971 r. przyłączone zostało do Centrum ds. Rozwoju Kształcenia. Obecnie działa w ramach Centralnego Instytutu Nauk Pedagogicznych.

Do głównych zadań Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej należy:

- opracowanie zaleceń w zakresie realizacji polityki informacyjnej w dziedzinie oświaty;
- udzielanie pomocy metodycznej wszystkim, którzy zajmują się działalnością wychowawczo-dydaktyczną;
- organizowanie i koordynowanie działalności informacyjnej w dziedzinie oświaty na Kubie;
- współpraca z międzynarodowymi organizacjami zajmującymi się oświatą i wychowaniem.

Struktura systemu informacji pedagogicznej obejmuje²⁾:

- Narodowe centrum, którym jest Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej, będące osią całego systemu;
 - 14 oddziałów badań pedagogicznych oraz dokumentacji i informacji oświatowej w sieci terytorialnej, które wypełniają zadania związane z działalnością centrum;
 - 49 miejskich ośrodków dokumentacji i informacji pedagogicznej;
 - 10 ośrodków dokumentacji i informacji pedagogicznej przy instytutach podnoszenia kwalifikacji pedagogicznych;
 - 16 ośrodków dokumentacji i informacji pedagogicznej przy szkołach pedagogicznych;
 - 21 ośrodków informacyjnych w instytutach politechnicznych w zakresie kształcenia specjalnego;
 - 6 ośrodków dokumentacji i informacji pedagogicznej w szkołach specjalistycznych;
 - biblioteki pedagogiczne.
- Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej wydaje:
- Bieżącą Bibliografię Pedagogiczną;
 - Bibliografię analityczną;
 - Bibliografię tematyczną;

¹⁾ *Sistemas naučno-pedagógičeskoj informacii*. . . op. cit. s. 57.

²⁾ *Ibidem* s. 59

- Katalog tłumaczeń z zakresu pedagogiki;
- Oświata w innych krajach — czasopismo zawierające krótkie informacje o systemach kształcenia na świecie.

Centrum przygotowuje także różne materiały metodyczne i normalizacyjne, będące pomocą dla centrów dokumentacji i informacji pedagogicznej.

3.3.1.6. SYSTEMY INFORMACJI W BYŁEJ NIEMIECKIEJ REPUBLICE DEMOKRATYCZNEJ

System informacji pedagogicznej w Niemieckiej Republice Demokratycznej stanowił¹⁾ część ogólnokrajowego systemu inte. Podlegał centralnej komórce w zakresie informacji i dokumentacji nauk społecznych przy Akademii Nauk NRD²⁾. Do kompetencji tego organu należała koordynacja i kontrola całej działalności w dziedzinie nauk społecznych. Działalność systemu opierała się na postanowieniach Rady Ministrów NRD z 6.08.1980 r. „O rozwoju informacji i dokumentacji społeczno-naukowej”. W związku z tymi decyzjami w XI.1982 r. Ministerstwo Oświaty zatwierdziło w zakresie swoich kompetencji koncepcję dalszego rozwoju informacji społeczno-naukowej³⁾.

- Struktura organizacyjna systemu obejmowała 2 piony. W pionie pierwszym:
- centralny ośrodek informacji i dokumentacji, odpowiedzialny za całokształt prac; oraz
 - ośrodki specjalistyczne odpowiadające szczegółowym zagadnieniom.
- W pionie drugim:
- sieć bibliotek pedagogicznych.

Funkcje ośrodka centralnego powierzono Centrum Informacji i Dokumentacji Pedagogicznej (Zentralstelle für Pädagogische Information und Dokumentation), instytucji, która została utworzona w 1958 r. i wchodziła w skład Akademii Nauk Pedagogicznych NRD⁴⁾. Do zadań Centrum należało:

- planowanie działalności informacyjnej dla całego systemu,
- rozwijanie międzynarodowej współpracy,
- obsługa informacyjna i dokumentacyjna użytkowników,
- opracowanie materiałów metodycznych,
- działania zmierzające do podniesienia kwalifikacji pracowników informacji pedagogicznej.

Obok ośrodka centralnego w skład tego pionu wchodziły specjalistyczne centra informacji i dokumentacji oraz 32 oddziały lub pododdziały informacji przy uniwersytetach, instytucjach badań pedagogicznych, pracowniach podwyższania kwalifikacji nauczycieli oraz przy innych instytucjach związanych z pedagogiką, oświatą i wychowaniem.

Na terenie NRD istniało 11 centrów specjalistycznych⁵⁾:

- Centralny Instytut Kształcenia Zawodowego w Berlinie,
- Instytut Zarządzania i Organizacji Kształcenia Nauczycieli (przy ANP NRD) w Poczdamie-Babelsbeargu,
- Instytut Kształcenia Wyższego w Berlinie,
- Oddział Teorii i Metodyki Kształcenia Nauczycieli (przy ANP NRD) w Poczdamie,
- Centrum Pomocy Naukowych (przy ANP NRD) w Berlinie,
- Oddział Budownictwa Szkolnego ANP NRD w Dreźnie,
- Instytut Podwyższania Kwalifikacji Nauczycieli i Wychowawców w Ludwigsfeld,
- Centralny Instytut Kształcenia (pozostający w ścisłym powiązaniu z produkcją w Berlinie),
- Centralny Instytut Organizacji Pionierskiej w Wisenbadzie,

¹⁾ Ze względu na przeobrażenia polityczne, trudno przewidzieć jak dalej potoczą się losy poszczególnych systemów i uczestniczących w nich instytucji. Brak jest informacji dotyczących stanu aktualnego, stąd użycie czasu przeszłego.

²⁾ *Sistemy naučno-pedagogičeskoj informacii...* op. cit. s. 45.

³⁾ E. Braun: *Dejatelnost GDR v oblasti obmena pedagogičeskoj informacii*. W: Sbornik iz obščeevropijskogo Kollokviuma EDIKO-4, Bratysłava 1984 s. 101.

⁴⁾ *Information und Dokumentation auf dem Gebiet der Pädagogischen Wissenschaften und des Bildungswesens*. Berlin 1986 s. 15.

⁵⁾ *Sistemy naučno-pedagogičeskoj informacii...* op. cit. s. 47

- Sekcja Pedagogiki Leczniczej przy Uniwersytecie Humboldta w Berlinie,
- Centrum wykorzystania techniki obliczeniowej w zakresie kształcenia przy Instytucie Pedagogicznym w Dreźnie.

W ramach prowadzonej działalności wydawniczej Centrum Informacji i Dokumentacji Pedagogicznej przy współudziale centrów specjalistycznych wydawało:

- Przegląd Dokumentacyjny — Pedagogika,
- Bibliografię pedagogiczną
 - seria A źródła krajowe
 - seria B źródła zagraniczne,
- Informacje dla Kadr Kierowniczych
 - seria nt. rozwoju i badań
 - seria nt. teoretycznych i metodologicznych zagadnień pedagogiki.

Drugi pion działalności w zakresie informacji pedagogicznej tworzyła sieć bibliotek pedagogicznych, którymi kierowała Centralna Biblioteka Pedagogiczna przy Akademii Nauk Pedagogicznych NRD w Berlinie, utworzona w 1951 r.

Istniała ścisła współpraca między systemem ośrodków informacji a siecią bibliotek pedagogicznych. W skład tej sieci wchodziły obok wspomnianej Centralnej Biblioteki Pedagogicznej, także:

- dwie filie tej Biblioteki w Lipsku,
- biblioteki 9 instytutów pedagogicznych,
- 27 bibliotek przy instytutach podwyższania kwalifikacji nauczycieli,
- 15 bibliotek przy instytutach kształcących wychowawczyń przedszkoli,
- 13 bibliotek przy powiatowych pracowniach ds. podnoszenia kwalifikacji nauczycieli i wychowawców.

Centralna Biblioteka Pedagogiczna wydawała:

- Wybór nowości (w Centralnej Bibliotece),
- Nowości. Bibliografia zawartości czasopism z zakresu pedagogiki i nauk współdziałających,
- Książka (wykaz nabytków filii Centralnej Biblioteki w Lipsku),
- Katalog publikacji na temat nauczania dzieci z wadami słuchu i mowy (wydawała filia w Lipsku).

3.3.1.7. WĘGIERSKI SYSTEM INFORMACJI

System informacji w zakresie edukacji jest na Węgrzech komponentem systemu informacji dla nauk społecznych, będącego częścią ogólnopaństwowego systemu informacyjnego.

Założenia programowe dla działalności informacyjnej w dziedzinie oświaty opracowało Ministerstwo Oświaty i Kultury w 1974 r.¹⁾ Zgodnie z ich treścią funkcje organu centralnego w tym systemie przypisano Państwowej Bibliotece Pedagogicznej i Muzeum (Országos Pedagógia i Könyvtár és Múzeum) w Budapeszcie, która została utworzona w 1877 r.

Do jej zadań, jako narodowego centrum, należy koordynacja rozwoju węgierskiego systemu informacji pedagogicznej, który obejmuje dziedzinowe ośrodki informacji pedagogicznej i sieć bibliotek pedagogicznych. Centrum pełni także funkcje metodyczne i koordynacyjne w stosunku do sieci bibliotek pedagogicznych i szkolnych. Państwowa Biblioteka Pedagogiczna i Muzeum jest także odpowiedzialna za współpracę międzynarodową.

Na strukturę organizacyjną systemu składa się terytorialna sieć bibliotek pedagogicznych i szkolnych oraz sieć gałęziowych ośrodków informacji pedagogicznej, pełniących szczegółowe zadania²⁾. Są to:

- Państwowy Instytut Pedagogiczny, który opracowuje podstawowe dokumenty, zajmuje się kształceniem nauczycieli i badaniami pedagogicznymi.

¹⁾ *Sistemy naučno-pedagógičeskoj informacii...* op. cit. s. 31.

²⁾ J. Mertens: *Systems for the selection and control...* op. cit. s. 117.

- Centrum Badań Pedagogicznych Wyższych Uczelni, które prowadzi badania teoretyczne, porównawcze i historyczne w zakresie pedagogiki szkół wyższych.
- Sekcja Badań Pedagogicznych przy Akademii Nauk, która zajmuje się problematyką systemu wychowania, ogólnymi zagadnieniami pedagogicznymi, historią pedagogiki i problemami młodzieży.
- Państwowe Centrum ds. Technicznych Pomocy Naukowych, które prowadzi teoretyczne badania naukowe oraz zajmuje się wdrażaniem projektów technicznego wyposażenia procesu nauczania i kształcenia pedagogów.
- Oddziały pedagogiczne bibliotek dzielnicowych, biblioteki różnych instytutów podwyższania kwalifikacji nauczycieli.

Państwowa Biblioteka i Muzeum obok działań o charakterze kontrolno-koordynacyjnym w stosunku do podległych jej placówek prowadzi także prace wydawnicze¹⁾. M.in. publikuje:

- „Węgierską Literaturę Pedagogiczną”,
- „Obcą Literaturę Pedagogiczną”,
- Ekspres informację „Z całego świata”,
- „Oświatę Międzynarodową” — serię poświęconą pedagogice porównawczej,
- Centralny katalog obcej literatury pedagogicznej w bibliotekach węgierskich,
- Bibliografię tematyczną (ok. 10—12 bibliografii rocznie) dotyczącą oświaty narodowej i pedagogiki,
- „Muzeum Pedagogiczne” — obejmujące dokumenty z historii pedagogiki,
- „Książkę i Wychowanie” — czasopismu służące pracy metodycznej, mającej na celu przysposobienie bibliotek szkolnych do efektywnego wsparcia pracy wychowawczej i kształtowania czytelnictwa.

3.3.1.8. RADZIECKI SYSTEM INFORMACJI

Pod koniec lat 60-tych przystąpiono na terenie ZSRR do zorganizowania systemu informacji naukowo-technicznej, w którym wyodrębniono podsystem w dziedzinie pedagogiki.

Podstawę formalną do utworzenia podsystemu informacji pedagogicznej stanowiła Instrukcja Ministra Oświaty ZSRR nr 34 z 1974 r., w myśl której informacja naukowo-pedagogiczna miała stanowić integralną część działalności Akademii Nauk Pedagogicznych ZSRR²⁾.

Zgodnie z treścią tej Instrukcji struktura organizacyjna systemu informacji pedagogicznej obejmuje: ośrodek centralny, 29 ośrodków informacji oraz sieć bibliotek pedagogicznych.

Funkcje ośrodka centralnego powierzono, utworzonemu w 1970 roku, Oddziałowi Informacji Naukowo-Pedagogicznej Instytutu Naukowo-Badawczego Pedagogiki Ogólnej Akademii Nauk Pedagogicznych ZSRR, który w 1974 r. został przekształcony w Dziedzinowe Centrum Informacji Naukowo-Pedagogicznej. Od 1977 roku Dziedzinowe Centrum działa pod nazwą Dziedzinowe Centrum Informacji Naukowej „Szkoła i Pedagogika”.

W zakres obowiązków Dziedzinowego Centrum wchodzi koordynacja działalności oraz kierownictwo metodyczne placówek tworzących system informacyjny³⁾. Centrum zajmuje się także doskonaleniem funkcjonowania sieci i jest odpowiedzialne za obsługę użytkowników. Realizacja potrzeb informacyjnych użytkowników dokonywana jest za pośrednictwem systemów: Selekttywnej Dystrybucji Informacji Naukowo-Pedagogicznej, Zróżnicowanej Obsługi Kadr Kierowniczych oraz Zabezpieczenia Potrzeb Informacyjnych Nauczycieli. Te 3 podsystemy wchodzi w skład pododdziałów informacyjnych w: instytutach naukowo-pedagogicznych republik związkowych i instytutach

¹⁾ M. Bałaż: *Dejatelnost i informacionnye izdania Gosudarstvennoj Pedagogičeskoj Biblioteki i Muzeja*. W: Sbornik iz obščeeuropejskogo Kollokwiuma EDIKO-4, Bratysława 1984 s. 97.

²⁾ *Sistemy naučno-pedagogičeskoj informacii*, op. cit. s. 79.

³⁾ A. Borkowska A. Wiuch: *Naukowa informacja pedagogiczna w ZSRR — zarys działania systemu* Nowa szkoła 1989 nr 7/8 s. 277.

naukowo-badawczych Akademii Nauk Pedagogicznych ZSRR oraz podsystemu Selektywnej Dystrybucji Informacji w Dziedzinowym Centrum Informacji Naukowej „Szkoła i Pedagogika”.

Spośród 29 ośrodków informacji 12 działa przy instytutach naukowo-badawczych Akademii Nauk Pedagogicznych ZSRR. Są to instytuty¹⁾:

- Psychologii Ogólnej i Pedagogicznej,
- Fizjologii Dzieci i Młodzieży,
- Wychowania Przedszkolnego,
- Ogólnych Problemów Wychowania,
- Metod i Środków Nauczania,
- Technicznych Środków wychowania i nauczania,
- Wychowania Estetycznego,
- Kształcenia Zawodowego,
- Nauczania Języka Rosyjskiego,
- Kształcenia Ogólnego Dorosłych,
- Defektologii,
- Zawodowo-Techniczny Pedagogiki.

Pozostałych 17 stanowi integralną część naukowo-badawczych instytutów pedagogicznych i psychologicznych w republikach związkowych:

- Instytut Szkolny RSFRR;
- Instytut Szkół Narodowych RSFRR;
- Instytut Pedagogiki Ukraińskiej SRR;
- Instytut Pedagogiki Białoruskiej SRR;
- Uzbecki Instytut Pedagogiki im. Kary Nijazowa;
- Instytut im. Alty Sarina Kazachskiej SRR;
- Instytut im. Gegabaszwili Gruzińskiej SRR
- Azerbejdżański Instytut Pedagogiki SRR;
- Instytut Psychologii Ukraińskiej SRR;
- Instytut Pedagogiki Litewskiej SRR;
- Instytut Pedagogiki Mołdawskiej SRR;
- Instytut Pedagogiki Łotewskiej SRR;
- Kirgijski Instytut Pedagogiki;
- Tadżycki Instytut Nauk Pedagogicznych;
- Instytut Pedagogiki Armeńskiej SRR;
- Instytut Pedagogiczny Turkmeńskiej SRR; oraz
- Instytut Pedagogiczny Estońskiej SRR.

Istotny komponent systemu informacji pedagogicznej tworzy sieć bibliotek pedagogicznych wraz z Państwową Naukową Biblioteką Pedagogiczną im. K. Uszyńskiego²⁾. Biblioteka ta została utworzona w 1925 roku i wchodzi w skład ANP ZSRR. Posiada bogaty księgozbiór w kilkudziesięciu językach (z czego znaczną część stanowią języki narodów ZSRR), co zapewnia bazę źródłową dla sieci informacji pedagogicznej.

Dziedzinowe Centrum Informacji Naukowej Szkoła i Pedagogika wraz z Państwową Naukową Biblioteką Pedagogiczną zajmuje się także prowadzeniem działalności wydawniczej. Publikuje³⁾:

- „Bibliografię pedagogiczną”,
- „Literaturę pedagogiczną i oświatową”
- 11 serii bibliografii abstraktowych dotyczących szczegółowych zagadnień z zakresu pedagogiki,
- 4 serie informacji sygnałnej (o zakończonych pracach: o stanie oświaty za granicą: w wybranym kraju; omówienie najważniejszych prac autorów obcych),

¹⁾ A. Król: *System informacji pedagogicznej w ZSRR*. Bad. Oświat. 1976 nr 1 s. 136.

²⁾ W.S. Aranskij: *Sovremennaja služba naučno-pedagogičeskoj informacii w SSSR*. W: *Obmen pedagogičeskoj informacii*. Sbornik iz obščeuropejskogo Kollokviuma EDIKO-2. Bratislava 1977 s. 126.

³⁾ *Sistemy naučno-pedagogičeskoj informacii*. . . op. cit. s. 85.

- ekspres informacji w 3 seriach (szkoła i edukacja w ZSRR; Szkoła i edukacja narodowa za granicą; osiągnięcia praktyki pedagogicznej),
- Bibliografie zalecające dotyczące: aktualnych problemów pedagogiki i oświaty narodowej (w 6 seriach),
- Materiały referujące — „Pedagogika i oświata narodowa”, w kilkunastu seriach m.in.: Metodologiczne problemy nauk pedagogicznych; Historia pedagogiki; Fizjologia, psychologia, defektologia i higiena; Kształcenie politechniczne i preorientacja zawodowa i inne.

Nie wszystkie ogniwa systemu informacji edukacyjnej funkcjonują zgodnie z założeniami. Część z nich znajduje się w stadium organizacyjnym, bądź w fazie eksperymentów. W 1989 r. opracowano projekt utworzenia Zautomatyzowanego Systemu Informacji Naukowo-Pedagogicznej, odpowiednio wyposażonego, z dobrze rozwiniętymi poddziałaniami informacyjnymi z zakresu pedagogiki.

3.3.2. SYSTEMY INFORMACJI O STRUKTURZE ODPOWIADAJĄCEJ MODELOWI 2

3.3.2.1. HOLENDERSKI SYSTEM INFORMACJI

W Holandii w połowie lat 70-tych XX wieku zostało zorganizowane i ujednolicone szkolnictwo średnie, a w latach 80-tych podstawowe i wyższe¹⁾. Umożliwiło to podjęcie prac zmierzających do zreformowania systemu oświaty i przygotowania projektów rozwiązań dla planowanego systemu informacji edukacyjnej. Problemami tymi zajęły się tzw. instytucje wspierające²⁾, które działają na poziomie regionalnym i narodowym.

W skład instytucji wspierających na szczeblu regionalnym wchodzi ok. 65 regionalnych centrów pedagogicznych. Struktura wspierająca na poziomie narodowym składa się z 6 niezależnych instytutów³⁾:

- 3 centrów pedagogicznych (bezwyznaniowego, katolickiego i protestanckiego),
- 3 wyspecjalizowanych instytutów:
- Rozwoju Programów (Instituut voor Leerplanontwikkeling — SLO),
- Rozwoju Testów (Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling — CITO),
- Badań Oświatowych (het Instituut voor Onderzoek van het Onderwijs — SVO).

Z myślą o potrzebach reformowanego szkolnictwa, z inicjatywy instytucji wspierających, zorganizowano niezależne od siebie podsystemy dla potrzeb edukacji:

1) **Podsystem szkolnictwa podstawowego**, w którym funkcje narodowego centrum powierzono, utworzonemu w 1980 r., Centrum Informacji Szkolnictwa Podstawowego. Jego głównym zadaniem było dostarczenie informacji o procesach innowacyjnych w szkolnictwie podstawowym, na temat stymulacji oświaty i o szkolnictwie specjalnym.

2) **System Komunikacji i Informacji** projektu szkół zintegrowanych czyli **podsystem szkolnictwa średniego**. Jego podstawowym celem była organizacja przepływu i wymiany informacji, a program prac przewidywał działalność wydawniczą i utworzenie banku danych, umożliwiając dostarczanie relewantnych danych na zapytania zgłaszane przez nauczycieli, administrację szkół i dyrektorów, a dotyczące programów lub planów pracy szkolnej, rozkładu godzin oraz wszelkiej literatury odnośnie funkcjonowania szkoły.

3) **Zautomatyzowany system Informacji w zakresie Literatury** na temat edukacji koncentrujący się głównie wokół zagadnień polityki oświatowej. Ponieważ podstawowymi użytkownikami systemu byli i są pracownicy Ministerstwa, dobór literatury w tworzonej bazie odzwierciedla ich zainteresowania. Są to dokumenty dotyczące założeń polityki ministerialnej i ustawodawstwa, omawiające badania i rozwój w zakresie opracowania polityki, piśmiennictwo na temat edukacji, zarządzania oraz raporty dotyczące or-

¹⁾ C.M.R. Verkoeyen: *Holenderski Narodowy System Informacji dla Edukacji*. ZIN 1988 nr 2 (53) s. 5
²⁾ Tzn. instytucje, których zadaniem jest pomoc merytoryczna bądź finansowa dla rozwoju edukacji w Holandii.

³⁾ C.M.R. Verkoeyen: op. cit. s. 5—6.

ganizacji szkolnictwa. Organem centralnym dla tego systemu stało się Ministerstwo Oświaty i Nauki — Departament Informacji i Dokumentacji. System ten otrzymał nazwę ADION (Automatish Documentatie en Informatiesysteem voor Onderwijsliteratuur).

4) **Podsystem na temat badań naukowych**, zorganizowany i usytuowany w instytucie należącym do narodowej struktury wspierającej — Instytucie Badań Oświatowych (SVO) tworzący swoją niezależną bazę danych.

Wspólną cechą trzech pierwszych podsystemów było to, że korzystały z tego samego węzła dla przechowywania swoich baz danych, tj. Rządowego Centrum Komputerowego, które odgrywa ważną rolę w działalności informacyjnej w Holandii.

Na początku lat 80-tych przedstawiciele instytutów struktury wspierającej (poziomu narodowego) i Ministerstwa Oświaty i Nauki podjęli działania w celu zorganizowania narodowego systemu informacji dla potrzeb edukacji¹⁾. System ten zaczął działać w 1987 roku. Posiada on dwie oddzielne, ale uzupełniające się bazy danych: rządową oraz pozarządową (tworzoną przez instytuty struktury wspierającej). Istniejące dotychczas bazy danych, znajdujące się w Rządowym Centrum Komputerowym, zostały włączone do systemu.

Zakres tematyczny systemu, określanego jako „Rozszerzony ADION” (Verbreed ADION) obejmuje politykę, badania, programy i ich rozwój, opracowanie testów, innowacje i doradztwo.

Na strukturę organizacyjną systemu składa się 7 domów kliringowych:

- Ministerstwo Oświaty i Nauki,
- 3 centra pedagogiczne (bezwyznaniowe, katolickie, protestanckie),
- 3 wyspecjalizowane instytuty: SLO, CITO, SVO.

Każdy z tych ośrodków ma zbierać wszelkie odpowiednie informacje z zakresu swoich zainteresowań. W pierwszym okresie jedynie 3 spośród tych domów kliringowych zajmują się wprowadzaniem danych. W najbliższej przyszłości każdy z nich będzie miał swoje własne urządzenia do wprowadzania danych.

3.3.3. SYSTEMY INFORMACJI O STRUKTURZE ODPOWIADAJĄCEJ MODELWI 3

3.3.3.1. SZWAJCARSKI SYSTEM INFORMACJI

Szwajcarski, federalny system oświatowy charakteryzuje się dużą różnorodnością instytucji nauczających, zwłaszcza w szkolnictwie obowiązkowym. Istnieje rozdział kompetencji między kantonami i departamentami administracji federalnej w zakresie organizacji kształcenia. Ten stan rzeczy ma duży wpływ na rozwój informacji.

Innym, istotnym czynnikiem oddziałującym na kształtowanie się systemu informacyjnego w Szwajcarii jest wielojęzyczność. Powoduje ona, z jednej strony, trudności w komunikowaniu się w ramach narodowego systemu informacyjno-dokumentacyjnego, z drugiej zaś ułatwia wymianę z zagranicą i przyłączenie danego systemu do sieci międzynarodowej.

Zdaniem ekspertów szwajcarskich działalność informacyjna i dokumentacyjna w dziedzinie oświaty jest rozwinięta w sposób niewystarczający i nie obejmuje ona całości zagadnienia, a jedynie informację i dokumentację w zakresie działalności badawczo-rozwojowej. Problemami tymi zajmuje się kilka instytucji²⁾:

- 1) Na płaszczyźnie federalnej są to m.in.:
 - Szwajcarskie Centrum Dokumentacji w dziedzinie Oświaty i Nauczania z siedzibą w Genewie, które obsługuje Konferencję Dyrektorów Oświaty Publicznej,
 - Federacja Szwajcarska ds. Nauczania Dorosłych,

¹⁾ C.M.R. Verkoeyen: op. cit. s. 17.

²⁾ P. Gentinetta: *Suisse. Development intervenus depuis Novembre 1986. Council of Europe.: EUDISED data network group meeting 4—5 XI 1987. Directorate of Education Culture and Sport. Documentation Section 1987 nr 25 s. 6—7.*

- Szwajcarskie Centrum Pedagogiki Leczniczej w Lucernie, które zajmuje się wybranymi problemami systemu nauczania.
- 2) Na płaszczyźnie regionalnej są to np.:
- Romański Instytut Badań i Dokumentacji, utworzony w celu koordynacji szkolnictwa na terenie francuskojęzycznych kantonów.
- 3) Na płaszczyźnie kantonowej i miejskiej są to m.in.:
- Kantonalne służby pedagogiczne, które pełnią funkcje administracyjne i zajmują się kształceniem pedagogów jak np.: Służba Pedagogiczna Departamentu Nauczania Kantonu Zurich, Służba Badań Pedagogicznych Kantonu Genewa, lub Urząd Studiów i Badań Kantonu Tessin,
- instytuty uniwersyteckie ukierunkowane na badania podstawowe, ale prowadzące również badania praktyczne w związku z kantonálną reformą szkolnictwa. W tej grupie wymienić należy Wydział Psychologii i Nauk Oświatowych Uniwersytetu w Genewie, Instytut Nauk Współczesnych Szkoły Politechnicznej w Zurichu, a także Fryburską Grupę Roboczą w zakresie Badań nad Programami, która prowadzi badania zleczone przez kantony Schwyz i Zug.

Óprócz wymienionych instytucji o charakterze federalnym, regionalnym czy kantonálnym istnieją także inne placówki, które prowadzą działalność prywatnie i zajmują się gromadzeniem, opracowaniem i upowszechnianiem informacji zgodnie z kierunkiem swoich zainteresowań. Są to m.in.: Instytut Higieny Umysłowej Dziecka w Zurichu, Fundacja Limmat w Zurichu czy Instytut Badań Semantycznych w Castagnole.

W poszczególnych częściach Szwajcarii np. romańskiej czy niemieckiej od dłuższego czasu działała zorganizowana wymiana informacji i dokumentacji w zakresie badań i rozwoju oświaty. Natomiast do zorganizowania ogólnopolskiego systemu informacyjno-dokumentacyjnego na tym odcinku przystąpiono w połowie lat 80-tych. Określany jest nazwą RESEDOC (Reseau Informatisé Suisse de Documentation Educationnelle)¹⁾.

Celem tego systemu jest zwiększenie, za pośrednictwem zautomatyzowanej i centralnej bazy danych, jakości i ilości świadczonych usług. RESEDOC ukierunkowany jest przede wszystkim na potrzeby użytkowników i świadczy usługi zainteresowanym osobom fizycznym i prawnym.

W strukturze organizacyjnej wyróżnia się 4 sektory:

- 1) Dokumentacji Pedagogicznej i Bibliografii,
- 2) Badań, Rozwoju i Innowacji,
- 3) Prac Naukowych i Środków Audiowizualnych,
- 4) Statystyki i Nauczania.

Sektory 1 i 2 obsadzone są przez federalne grupy robocze, w których reprezentowani są wszyscy zainteresowani, a więc biblioteki, służby pedagogiczne, szkolnictwo wszystkich typów. Instytucje te pełnią funkcje związane z dokumentacją i informacją i ściśle współpracują z BIE i EUDISEDem.

Działalność sektora 3 jest związana z funkcjonowaniem stałych komisji przy konferencjach dyrektorów poszczególnych kantonów.

Jedynie w odniesieniu do sektora czwartego sformułowana jest polityka federalna, której podstawę stanowi ustawa z 1973 r. dotycząca konieczności gromadzenia danych statystycznych w zakresie kształcenia przez wszystkie instytucje szkolne. Wcześniej Szwajcarskie Centrum Dokumentacji wydawało roczną statystykę dotyczącą jedynie uczniów.

3.3.3.2. BRYTYJSKI SYSTEM INFORMACJI

W Wielkiej Brytanii nie ma wypracowanej jednolitej, ogólnokrajowej polityki informacyjnej w zakresie oświaty i wychowania. Działa szereg instytucji, które zajmują się

¹⁾ P. Gentinetta, op. cit. s. 7.

gromadzeniem, opracowaniem i udostępnieniem informacji związanych z przedmiotem ich zainteresowań¹⁾). Wśród nich wymienić należy:

- Narodową Fundację ds. Badań Oświatowych (National Foundation for Educational Research), która obejmuje swoim zasięgiem Anglię, Walię i Irlandię Płn.,
- Szkocką Fundację ds. Badań Oświatowych (Scottish Foundation for Educational Research),
- Radę Szkolną (School Board),
- Radę ds. Technologii Oświatowej (Council for Educational Technology).

Ponadto systemy biblioteczne wraz z oddziałami informacji w wyższych szkołach i instytucjach oświatowych zajmują doniosłe miejsce w informacji oświatowych.

Międzywydziałowy Komitet Koordynacji w Zakresie Informacji Naukowej i Technicznej dąży do zharmonizowania polityki informacyjnej, ale obecnie nie ma komponentu ukierunkowanego specjalnie na oświatę.

Na początku lat 80-tych nastąpił w Wielkiej Brytanii wzrost zainteresowania wymianą informacji z dziedziny oświaty. Wiązało się to z utworzeniem sieci EURYDICE²⁾, w której Wielka Brytania aktywnie uczestniczy poprzez swoje ośrodki narodowe: EPIC Europe (Education Policy Information Center) zlokalizowany przy Narodowej Fundacji Badań Oświatowych i ośrodek szkocki przy Szkockiej Fundacji Badań Oświatowych.

Niezależnie od działań o charakterze międzynarodowym przystąpiono do prac, mających na celu usprawnienie wymiany informacji dla potrzeb lokalnych władz oświatowych, którym podlega cała państwowo oświata na poziomie podstawowym i średnim. W wyniku wspólnych przedsięwzięć Ministerstwa Oświaty i Nauki, Narodowej Fundacji Badań Oświatowych oraz Towarzystwa Pracowników Oświatowych opracowano w 1981 r. eksperymentalny projekt, dotyczący upowszechniania i wymiany informacji w zakresie zarządzania oświatą — EMIE (Education Management Information Exchange³⁾).

Projekt EMIE, początkowo o charakterze eksperymentalnym, zapoczątkował regularną działalność informacyjną dla władz oświatowych i ich pracowników. Stworzona w wyniku działania projektu baza danych EMIE zawiera informacje na temat polityki i praktyki w oświacie.

Obok działań informacyjnych podejmowanych przez wymienione instytucje na terenie Wielkiej Brytanii istnieją jeszcze inne organizacje i sieci, które, choć nie związane bezpośrednio z oświatą i wychowaniem, tworzą i udostępniają bazy danych z tej dziedziny.

Z danych opublikowanych w 1986 r.⁴⁾ wynika, że w tym czasie na terenie Wielkiej Brytanii działało około 80, różnej wielkości baz danych. Mają one zasięg narodowy lub lokalny. Zawierają dane dotyczące programów nauczania, kształcenia ustawicznego, zarządzania i administrowania oświatą, nowych technologii oświatowych, a także prowadzonych prac badawczych i zagadnień związanych z oświatą specjalną.

3.3.4. SYSTEMY INFORMACJI O STRUKTURZE ODPOWIADAJĄCEJ MODELOWI 4

3.3.4.1. PÓŁNOCNOAMERYKAŃSKI SYSTEM INFORMACJI

Początki działalności informacyjnej w dziedzinie oświaty na terenie Stanów Zjednoczonych wiążą się z utworzeniem w 1867 r.⁵⁾ Departamentu Oświaty, który od 1969 r. do 1979 r. funkcjonował pod nazwą Amerykańskiego Biura Oświaty (US Office of Education). W 1979 r. Amerykańskie Biuro Oświaty przekształcone zostało w amerykańskie Ministerstwo Oświaty (US Department of Education), które swoim charakterem nie przypomina analogicznych instytucji europejskich. Jego podstawowym zadaniem jest

¹⁾ E.B. Zybert: *Brytyjskie bazy danych z dziedziny oświaty*. ZIN 1988 nr 1 (52) s. 112.

²⁾ E.B. Zybert: *EURYDICE — sieć informacji w zakresie polityki oświatowej*. ZIN 1987 nr 2 (51) s. 93—101.

³⁾ D. Streatfield: *Moving towards the information user: some research and its implications*. Social Science Information Studies 1983 nr 3 s. 223—240.

⁴⁾ *Databases for Education. An education digest*. NFER 1987 s. 4.

⁵⁾ E.R. Johannigmeier: *Foundation on Contemporary American Education*. Scottsdale 1987 s. 10.

kierowanie ustawodawstwem, prowadzenie szerokiej działalności informacyjnej na temat badań w oświacie, koncepcji programów szkolnych i rozwiązywania problemów oświatowych.

Za oświatową działalność badawczą oraz finansowanie propozycji i uniwersytetów badawczych odpowiedzialny jest Narodowy Instytut Oświaty (National Institute of Education), który istnieje od 1972 r.¹⁾

Na kształt i sytuację amerykańskiego systemu oświatowego duży wpływ mają 3 sektory: federalny; stanowy i lokalny oraz organizacji społecznych i grup zainteresowań, które rozwijają własną działalność informacyjną na temat oświaty, odpowiadającą ich zainteresowaniom i zakresowi prowadzonych prac²⁾.

Sektor federalny, reprezentowany przez Ministerstwo Oświaty dotyczy głównie finansowania i ustawodawstwa. Działalność informacyjna realizowana jest za pośrednictwem federalnych organów Ministerstwa i licznych wydawnictw.

Jest to informacja na temat ustawodawstwa oświatowego, finansowania szkolnictwa i programów badawczych. Odbiorcami tych usług informacyjnych są głównie politycy oświatowi, decydenci, władze szkolne różnych szczebli, nauczyciele i różne organizacje edukacyjne.

Sektor władz stanowych i lokalnych jest w głównej mierze odpowiedzialny za kształt i poziom oświaty. Sprawuje on kontrolę nad polityką edukacyjną w poszczególnych okręgach szkolnych (ok. 16000), prowadzi działalność normalizacyjną, opracowuje podręczniki szkolne, dokonuje rozdziału funduszy, prowadzi działalność ustawodawczą i przeprowadza oceny kwalifikacji nauczycieli.

W skład tego sektora wchodzi stanowe Ministerstwo Oświaty i stanowe Rady Oświaty, które są ciałami wykonawczymi w odniesieniu do realizacji polityki oświatowej.

Zakres prowadzonej działalności informacyjnej obejmuje: przekazywanie wiadomości na temat oświatowej polityki stanowej, o funduszach stanowych i federalnych, ustawodawstwie, o kwalifikacjach nauczycieli oraz o programach i organizacji szkolnictwa.

Informacja ta przeznaczona jest przede wszystkim dla polityków stanowych, decydentów, organizatorów szkolnictwa, nauczycieli, rodziców i dla różnych organizacji zainteresowanych sprawami oświaty.

Istotną rolę w tym sektorze odgrywa samo szkolnictwo, które z jednej strony jest odbiorcą informacyjnych usług instytucji stanowych, z drugiej zaś samo przygotowuje i upowszechnia informacje na temat organizacji poszczególnych placówek i realizowanych programów kształcenia. Jednocześnie instytucje szkolne (wraz z bibliotekami) stanowiące najniższe ogniwo w systemie informacji edukacyjnej, realizują działalność informacyjną przeznaczoną nie tylko dla nauczycieli, rodziców i wszystkich grup zainteresowanych oświatą, ale także na potrzeby uczniów. Zapewniają im dotarcie do informacji uzupełniających i poszerzających programy nauczania oraz rozwijające ich zainteresowania pozaszkolne.

Sektor 3 tworzą społeczne organizacje i grupy zainteresowań związane z oświatą. W połowie lat 80-tych zarejestrowanych było około 580 różnych organizacji dotyczących oświaty³⁾. Zakres ich działania jest bardzo szeroki. Zajmują się one programami nauczania, dydaktyką poszczególnych przedmiotów, administrowaniem i zarządzaniem szkołami, a także czytelnictwem i bibliotekarstwem.

Działalność informacyjna prowadzona przez te organizacje dotyczy przedmiotu zainteresowań poszczególnych grup, świadczonej przez nie pomocy finansowej i prowadzonych badań. Usługi te przeznaczone są dla wszystkich zainteresowanych poszczególnymi zagadnieniami m.in. administratorów, nauczycieli, polityków oświatowych, rodziców i bibliotekarzy.

Z inicjatywy ówczesnego Amerykańskiego Biura Oświaty opracowano w 1964 r. projekt systemu informacyjnego — Centrum Informacyjne Badań Oświatowych ERIC (Educational Research Information Center), który początkowo pełnił rolę systemu

¹⁾ J. Spring: *American education. An introduction to Social, and Political Aspects*. New York 1978 s. 35

²⁾ R. Hessong T. Weeks: *Introduction to Education*. New York 1989 s. 27—61.

³⁾ *World directory of social science institutions*. Wyd. 4. Paris 1985 s. 732—843.

informacyjnego w zakresie badań oświatowych. Później¹⁾ w 1967 r. dokonano rozszerzenia zakresu zainteresowań, co znalazło wyraz w zmianie nazwy na Centrum Informacyjne Źródeł Oświatowych (Educational Resources Information Center).

Mimo że system ten powstał z inicjatywy i przy współudziale federalnego Biura Oświaty nie stanowi integralnej części systemu ministerialnego.

ERIC jest głównym na terenie Stanów Zjednoczonych źródłem informacji o dokumentach niepublikowanych i trudno dostępnych a dotyczących wszystkich zagadnień oświaty i wychowania. Dzięki działalności ERICA użytkownicy stosunkowo łatwo docierają do takich cennych a niepublikowanych dokumentów jak programy badań, założenia podejmowanych prób badawczych i ich wyniki, raporty komisji rządowych czy pozarządowych itp. ERIC informuje o tych dokumentach i udostępnia je.

Zainteresowania ERICA nie ograniczają się jednak wyłącznie do dokumentów niepublikowanych. Dotyczą także czasopism, rzadziej wydawnictw zwartych. ERIC gwarantuje dostęp do światowej literatury w języku angielskim, zawierającej informacje z zakresu oświaty i wychowania, podaje najnowsze wiadomości z tej dziedziny. W związku z tym ERIC w sposób wszechstronny i systematyczny podaje informacje²⁾:

- o badania prowadzonych w Stanach Zjednoczonych i najważniejszych osiągnięciach pedagogiki poza Stanami opisane w języku angielskim,
- podaje streszczenia prac z zakresu pedagogiki,
- umożliwia reprodukcję materiałów zamówionych przez użytkowników,
- podaje informację o czasopismach pedagogicznych i ich zawartości.

Działalność ERICA koncentruje się wokół takich zagadnień jak historia pedagogiki, oświata i wychowanie dzieci i młodzieży, władze pedagogiczne, dzieci uzdolnione i trudne, szkolnictwo stopnia podstawowego, średniego i wyższego, informacja oświatowa, kształcenie zawodowe nauczycieli itp.

Swoją działalnością ERIC nie zastępuje instytucji specjalistycznych. Celem jego działania jest niesienie pomocy tym instytucjom.

W związku z tym, że system szkolnictwa amerykańskiego jest systemem zdecentralizowanym struktura organizacyjna ERICA też ma charakter zdecentralizowany — co miało służyć ściślejszemu powiązaniu sieci domów kliringowych z lokalnymi władzami oświatowymi.

W strukturze organizacyjnej ERICA można wyróżnić 6 powiązanych ze sobą komórek³⁾:

- 1) Narodowy Instytut Oświaty;
- 2) sieci specjalistycznych domów kliringowych znajdujących się przy różnych uniwersytetach i instytucjach;
- 3) ERIC Facility — komórka do spraw ułatwień informacyjnych i przetwarzania danych;
- 4) ERIC Document Reproduction Service — służba dokumentacji i reprodukcji, której zadaniem jest reprodukcja wszystkich typów dokumentów;
- 5) US Government Printing Office; Biuro Wydawnicze Rządu USA, które wydaje Resources in Education RIE⁴⁾ — podstawowe wydawnictwo ERICA;
- 6) Wydawnictwa Oryx Press⁵⁾, publikującego Current Index to Journals in Education — CIJE — drugiego ważnego czasopisma ERICA.

Główny ciężar działalności systemu spoczywa na sieci wyspecjalizowanych domów kliringowych, z których każdy gromadzi materiały zgodnie z własnym profilem zainteresowań, opracowuje je, przechowuje i udostępnia. Ośrodki te rzadko działają jako instytucje samodzielne. W większości przypadków usytuowane są przy instytucjach badawczych, wyższych uczelniach i organizacjach. Poza gromadzeniem materiałów dla potrzeb

¹⁾ D.J. Trester: *ERIC — the first fifteen years 1964—1979*, s. 74.

²⁾ J. Drazan: *The unknown ERIC. A selection of document for the general library*, Scarecrow 1981 s. 7.

³⁾ E.B. Zybert: *Amerykański System Informacji w Dziedzinie Oświaty i Wychowania ERIC*, ZIN 1990 nr 1 (56) s. 187—200.

⁴⁾ Poprzednio Research in Education.

⁵⁾ Poprzednio Crowell, Collier, Mc Millan Corporation.

m.in. RIE i CIJE wiele z nich wydaje własne bibliografie, syntetyczne opracowania stanu badań, a czasem powstają tam oryginalne prace naukowe.

W 1970 roku było 19 domów kliringowych, natomiast od 1976 roku działa ich 16. Są to następujące ośrodki¹⁾:

- ERIC Reading and Communication Skills, zlokalizowany przy Narodowej Radzie Nauczycieli Języka Angielskiego w Urbanie (Illinois). Obejmuje swoim zakresem sprawy związane z umiejętnością czytania i komunikowania się. Zbiera i opracowuje materiały dotyczące czytelnictwa i czytania, języka angielskiego, dziennikarstwa, pokazu i interpretacji teatralnej, radiowej, filmowej i telewizyjnej.
- ERIC Clearinghouse for Social Science Education, działający w Boulder (Colorado). Ścisłe współpracuje z Towarzystwem Nauczania Nauk Społecznych. Zajmuje się problematyką badań społecznych i nauczania nauk społecznych.
- ERIC Clearinghouse on Information Resources — działa przy Uniwersytecie Stanforda w Kalifornii. Gromadzi materiały dotyczące źródeł informacji, bibliotek, nauki o informacji naukowej, środków i technik nauczania.
- ERIC Clearinghouse on Language and Linguistics zlokalizowany przy Centrum Lingwistyki Stosowanej w Arlington (Wirginia). Gromadzi i upowszechnia informacje o nauczaniu języków obcych, psycholingwistyce, nauczaniu w środowiskach dwujęzycznych, nauczaniu języka angielskiego jako języka obcego oraz nauczaniu języków mało znanych.
- ERIC Clearinghouse on Tests, Measurement and Evaluation. Działa przy Służbie Testów w Nauczaniu w Princeton (Nowy York). Przedmiotem zainteresowań tego ośrodka są dokumenty dotyczące testów i innych środków pomiaru i oceny procesów i technik nauczania.
- ERIC Information Analysis Centre on Science, Mathematics and Environmental Education, które działa przy Uniwersytecie stanu Ohio w Columbus. Gromadzi i przetwarza informacje na temat kształcenia w zakresie nauk matematycznych, przyrodniczych i technicznych.
- ERIC Clearinghouse on Junior College zlokalizowany przy Bibliotece Uniwersytetu Kalifornijskiego w Los Angeles. Interesuje się wszelkimi aspektami szkolnictwa na poziomie średnim.
- ERIC Clearinghouse on Career Education. Działa przy Uniwersytecie Pn. Illinois w De Kalb. Obejmuje zagadnienia dotyczące edukacji zawodowej dorosłych i kształcenia ustawicznego.
- ERIC Clearinghouse on Counseling and Personal Services — działa przy Uniwersytecie Stanu Michigan w Ann Arbor. Gromadzi piśmiennictwo na temat poradnictwa w nauczaniu na wszystkich poziomach oraz poradnictwo rodzinne.
- ERIC Clearinghouse on Early Childhood Education, działa w Urbanie przy Uniwersytecie Stanu Illinois. Interesuje się zagadnieniami nauczania we wczesnym dzieciństwie, rozwojem dziecka oraz teorią i praktyką nauczania początkowego.
- ERIC Clearinghouse on Educational Management. Działa przy Bibliotece Stanu Oregon. Gromadzi informacje na temat administrowania oświatą, jej planowania i finansowania.
- ERIC Clearinghouse on Handicapped and Gifted. Mieści się przy Radzie ds. Dzieci Wyjątkowych w Reston (Wirginia). Obejmuje wszystkie zagadnienia nauczania specjalnego, dzieci opóźnione umysłowo, upośledzone fizycznie, a także dzieci wybitnie uzdolnione.
- ERIC Clearinghouse on Higher Education działa przy Uniwersytecie im. J. Waszyngtona w Waszyngtonie (DC). Obejmuje swym zakresem wszystkie zagadnienia związane ze szkolnictwem na poziomie wyższym.
- ERIC Clearinghouse on Teacher Education działa jako samodzielna instytucja w Waszyngtonie (DC). Gromadzi piśmiennictwo na temat kształcenia nauczycieli, zawodu nauczycielskiego i ich sytuacji społeczno-ekonomicznej.

¹⁾ E.B. Zybort: *Amerykański system...* op. cit. s. 190.

- ERIC Clearinghouse on Rural Education and Small Schools. Działa przy Uniwersytecie Stanu Nowy Meksyk. Gromadzi informacje dotyczące nauczania w małych szkołach, głównie wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem mniejszości narodowych.
- ERIC Clearinghouse on Urban Education zlokalizowany jest przy Wydziale Nauczycielskim Uniwersytetu Columbia (Nowy York). Interesuje się zagadnieniami nauczania dzieci wielkomiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci upośledzonych ekonomicznie i socjalnie.

Informacja o zasobach domów kliringowych ERICa publikowana jest w dwóch formach:

- na taśmach magnetycznych i CD ROM-ach do wyszukiwania komputerowego,
- oraz w postaci tradycyjnych wydawnictw: „Resources in Education” i „Current Index to Journals in Education”.

Na podstawie RIE i CIJE utworzona została baza danych ERIC, która udostępniana jest jako baza nr 1 w serwisie DIALOG¹⁾.

Wydawnictwa ERICa:

- Resources in Education,
1966 — miesięcznik.
(Zawiera abstrakty dokumentów trudno dostępnych i o ograniczonej dystrybucji znajdujących się w posiadaniu ERICa).
- Current Index to Journals in Education.
1969 — miesięcznik.
(Zawiera abstrakty artykułów z ponad 750 czasopism pedagogicznych).
- Class Reading — bibliografia tematyczna, ukazująca się w 8 seriach.

¹⁾ H. Popowska: *Zachodnie bazy danych w Polsce*. Aktual. Probl. Inf. i Dok. 1987 nr 1 s. 20—21.

INDEKS NAZW INSTYTUCJI, ORGANIZACJI, WYDAWNICTW
WYSTĘPUJĄCYCH W TEKŚCIE

A

- Abstracts* 32
Acquisition List and List of Periodicals 21
Adnotowana Bibliografia Literatury Krajowej i Obcej 47
Adult Education zob. *International Directories of Education*
African research monographs 29
Akademia Nauk (NRD) 50, 42
Akademia Nauk Pedagogicznych (NRD) 33, 42, 50, 51
Akademia Nauk Pedagogicznych (ZSRR) 52,
Amerykańskie Biuro Oświaty 57, 58,
Annual BIBE Index 21
(The) Arab States Regional Centre for Educational Planning and Administration 26
ARION 36
(The) Asian Institute for Educational Planning and Administration 26
(The) Asian Institute for Educators 26
(The) Asian Regional Institute for School Building Research 26
Austriacka Bibliografia dla Systemu Wychowania 44
Austriacki Instytut ds. Młodzieży 44
Automatish Dokumentatie en Informatiesysteem voor Onderwijsliteratur 55
Azerbejdżański Instytut Pedagogiki SSR 53

B

- Bibliografia Analityczna* 49
BIBE 21
Bibliografia Pedagogiczna 53
Bibliografia Pedagogiczna
 seria A źródła krajowe 51
 seria B źródła zagraniczne 51
Bibliographie pedagogique annuelle du Bureau International d' Education 22
Bibliography, Documentation, Terminology 29
Bibliography educational and vocational guidance for girls and women 21
Bibliography: reports from International conference on Education 21
Biblioteka Brytyjska zob. British Library
Biblioteka Centralna 47
Biblioteka Centralna Nauczania Początkowego 47
BIE 6, 9, 18, 19, 20, 21, 26, 27, 28, 29, 33, 42, 56
Bieżąca Bibliografia Pedagogiczna 49
Biuletyn Bułgarskiej Literatury Pedagogicznej (seria A) 46
Biuletyn delegacji zagranicznych pracowników resortu oświaty CRS i SRS 47
Biuletyn Informacyjny 46

Biuletyn Informacyjny dla Pracowników Szkół Wyższych 46
Biuletyn Informacyjny „Oświata i Wychowanie” 46
Biuletyn Informacyjny. Pedagogika i Oświata w krajach socjalistycznych
— *informacja tematyczna* 33
— *przegląd informacji* 33
Biuletyn nowych książek 46
Biuletyn Obcej Literatury Pedagogicznej (seria B) 46
Biuro Informacji i Dokumentacji Oświatowej 42
Biuro Informacji i Studiów 47
Biuro Informacyjne 43
Biuro Koordynacyjne 42, 44; Biuro Wydawnicze Rządu USA 59
BLAISE 39
British Library 39
British Library Automated Information Service zob. BLAISE
British Library Lending Division 39
Bulletin du Bureau International d'Education 21
Bulletin Signalétique 48
Bulletin Signalétique. Seria 520-Sciences de L'Education 49
Bureau International d'Education zob. Międzynarodowe Biuro Oświaty

C

CEAS 21
CEDEFOP 35, 38
CEDEFOP Flash 38
CEDEFOP News 38
Cen Commissariat a l'Energie atomique 39
Centraal Instituut voor Toetsontwikkeling zob. CITO
Centralna Biblioteka Pedagogiczna 51
Centralna Biblioteka Pedagogiczna Ministerstwa Oświaty 42
Centralne Biuro Informacji i Dokumentacji 42
Centralny Instytut Doskonalenia Nauczycieli 45
Centralny Instytut Kształcenia 50
Centralny Instytut Kształcenia Zawodowego 50
Centralny Instytut Nauk Pedagogicznych 49
Centralny Instytut Organizacji Pionierskiej 50
Centralny Katalog obcej literatury pedagogicznej w bibliotekach węgierskich 52
Centralny Urząd Statystyki (przy Radzie Ministrów LRB) 45
Centre d'information et de communication 34
Centre European pour le Development de la Formation Professionnelle zob. CEDEFOP
Centre for Educational Research and Innovation zob. Centrum ds. Badań Oświatowych i Innowacji
Centre National de Documentation zob. Narodowe Centrum Dokumentacji Pedagogicznej
Centre National de la Recherche Scientifique zob. Narodowe Centrum Badań Naukowych
Centres Regionaux et Departementaux de Documentation Pedagogique zob. Regionalne Centra Dokumentacji Pedagogicznej
Centro de Documentacion e Informacion Pedagogicas zob. Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej
Centro Regional de Construcciones Escolares para America Latina y el Caribe zob. (The) Regional School Building Centre for Latin America and the Caribbean
Centro Regional de la UNESCO en el Hemisferio Occidental 26
Centrum Badań Pedagogicznych Wyższych Uczelni 52
Centrum Dokumentacji i Badań Oświatowych 31
Centrum Dokumentacji i Badań Oświatowych Sekretariatu Generalnego Rady Europy 30
Centrum Dokumentacji i Informacji BIE 20

Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej (Bułgaria) 45, 46
 Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej (Kuba) 49, 50,
 Centrum Dokumentacji Szkolnictwa Prywatnego 48
 Centrum Dokumentacji w Naukach Humanistycznych 48
 Centrum Doskonalenia Metod Nauczania 48
 Centrum Doskonalenia Nauczycieli 14
 Centrum Doskonalenia Nauczycieli (przy Uniwersytecie Sofijskim im. K. Ochridskiego) 45
 Centrum ds. Badań Oświatowych i Innowacji 40
 Centrum ds. Rozwoju Kształcenia 49
 Centrum Informacji i Dokumentacji Pedagogicznej 50, 51
 Centrum Informacji Specjalistycznej 46
 Centrum Informacji Szkolnictwa Podstawowego 54
 Centrum Informacyjne Badań Oświatowych zob. ERIC
 Centrum Informacyjne Źródeł Oświatowych zob. ERIC
 Centrum Lingwistyki Stosowanej 60
 Centrum Obliczeniowe (Austria) 44
 Centrum Obliczeniowe (Bułgaria) 45
 Centrum Pomocy Naukowych 50
 Centrum wykształcenia techniki obliczeniowej w zakresie kształcenia przy Instytucie Pedagogicznym 51
CIJE 59, 61
 CITO 54, 55
Class Reading 61
 CNRS 48
 COMETT 36, 38
 Community Action Programme in the field of Vocational Training and Technological Change zob. EUROTECNET
 Community Programme in Education and Training for Technology zob. COMETT
 Community Action Programme to Promote Foreign Language Competence in the European Community zob. LINGUA
Cooperative Education Abstracting Service zob. CEAS
 Council for Cultural Cooperation zob. Rada Współpracy Kulturalnej
 Council for Educational Technology zob. Rada ds. Technologii Oświatowej
 Council of Europe zob. Rada Europy
 Council of European Communities zob. Rada Krajów Wspólnoty Europejskiej
Current Bibliographical Sources in education 21
Current Index to Journals in Education zob. CIJE

D

DECS/Doc 32
 Departament Dokumentacji, Bibliotek i Archiwów 24
 Departament Dokumentacji i Informacji Ministerstwa Oświaty 43
 Departament Informacji i Dokumentacji Ministerstwa Oświaty i Nauki 55
 Departament Informacji Powszechnej 23
 Departament Szkolnictwa Średniego i Wyższego 23
 Departament Oświaty 57
 Department of Documentation, Libraries and Archives zob. Departament Dokumentacji Bibliotek i Archiwów
 Department of Mass Communications zob. Departament Informacji Powszechnej
(The) development of higher education 29
 Development Sciences Information System zob. DEVSIS
 DEVSIS 40
 DIALOG 61
Dictionary of Education 13
 Direction generale XIII-B-telecommunications, industrie de information et innovation 34

Directorate of Education, Culture and Sport. Documentation Section. zob. DECS/Doc Directory of adult documentation and information services 21
Directory of educational documentation and information services 21
Directory of educational research institutions 21
Division of Libraries, Documentation and Archives zob. Wydział Bibliotek, Dokumentacji i Archiwów
Documents pour la classe 40
Dokumentacja Oświaty Dorosłych 44
Dokumentationen i Informationen Centar po Obrazovaniето zob. Centrum Dokumentacji i Informacji Pedagogicznej
Drzewiecki M: Biblioteki szkolne i pedagogiczne w Polsce. Rola w procesie dydaktycznym i miejsce w krajowej sieci biblioteczno-informacyjnej 9
Dział Metodyki i Badań Informacyjnych 46
Dział Studiów i Analiz 46
Dziedzinowe Centrum Informacji Naukowej „Szkoła i Pedagogika” 52, 53
Dziedzinowe Centrum Informacji Naukowo-Pedagogicznej zob. Dziedzinowe Centrum Informacji „Szkoła i Pedagogika”

E

EDICO 9, 27, 33
EDIKO zob. EDICO
Education and Culture Information Bulletin 32
Education and rural development 29
Education Committee zob. Komitet Oświaty
Education Committee in European Communities zob. Komitet Oświaty Wspólnot Europejskich
Education in Europe
— *Higher Education and Research* 31
— *General and Technical Education* 32
— *Out of School Education* 32
— *General* 32
Education on the move 29
Education Management Information Exchange zob. EMIE
Education nationale 49
Education Policy Information Center zob. EPIC
Education Policy Information Network zob. EURYDICE
Educational buildings and equipment 29
Educational Documentation and Information Colloquium zob. EDICO
Educational Documentation and Information: The IBE Bulletin 21
Educational innovation and information 21, 22
Educational methods and techniques 29
Educational Periodicals zob. *International Directories of Education*
Educational Research Information Center zob. ERIC
Educational Resources Information Center zob. ERIC
Educational sciences 29
Educational studies and documents (old series) 29
Educational studies and documents (new series) 29
Ekspres informacja „Z calego świata” 52
EMIE 57
Encyklopedia Wychowania 9
Encyklopedia Wychowawcza 10
EPIC Europe 57
ERASMUS 36, 38
ERIC 27, 43, 58, 59, 60, 61
ERIC Clearinghouse for Social Science Education 60
ERIC Clearinghouse on Career Education 60

ERIC Clearinghouse on Counseling and Personal Service 60
ERIC Clearinghouse on Early Childhood Education 60
ERIC Clearinghouse on Educational Management 60
ERIC Clearinghouse on Handicapped and Gifted 60
ERIC Clearinghouse on Higher Education 60
ERIC Clearinghouse on Information Resources 60
ERIC Clearinghouse on Junior College 60
ERIC Clearinghouse on Language and Linguistics 60
ERIC Clearinghouse on Rural Education and Small Schools 61
ERIC Clearinghouse on Teacher Education 60
ERIC Clearinghouse on Tests, Measurement and Evaluation 61
ERIC Clearinghouse on Urban Education 61
ERIC Document Reproduction Service 59
ERIC Facility 59
ERIC Information Analysis Centre on Science, Mathematics and Environmental Education 60
ERIC Reading and Communication Skills 60
EUDISED 30, 31, 32, 35, 39, 56
EUDISED Multilingual Thesaurus for Information processing in the field of Education 32
EUDISED R and D Bulletin 31, 32
EUDISED Research and Development Bulletin zob. *EUDISED R and D Bulletin*
EURONET-DIANE 39
European Centre for the Development of Vocational Training zob. CEDEFOP
European Documentation and Information System for Education zob. EUDISED
European Economic Community zob. EWG
European Network-Direct Information Access Network for Europe zob. EURONET-DIANE
(A) European Network of Training Schemes for Women zob. IRIS
European Scheme for the Mobility of University Students zob. ERASMUS
European Space Agency zob. Europejska Agencja Kosmiczna
Europejska Agencja Kosmiczna 31
Europejska Sieć Informacyjna zob. EURONET-DIANE
Europejska Wspólnota Gospodarcza zob. EWG
Europejski Fundusz Społeczny 34
Europejski System Dokumentacji w dziedzinie Oświat zob. EUDISED
Europejskie Centrum ds. Rozwoju Kształcenia Zawodowego zob. CEDEFOP
EUROTECNET 37
EURYDICE 31, 34, 35, 36, 57
EURYDICE European Unit 35
EWG 34, 35, 36, 37, 38, 39

F

Fachinformationszentrum Energie, Physik, Mathematik 39
Faure E.: Uczyć się aby być 9
Federacja Szwajcarska ds. Nauczania Dorosłych 55
Financing educational systems: country case studies 29
Financing educational systems: specific case studies 29
FRANCIS 48
FRANCIS — H 48
FRANCIS — S 48
French Retrieval Automated Network for Current Information in Social Sciences zob. FRANCIS
Fryburska Grupa Robocza w zakresie Badań nad Programami 56
Fundacja Limmat 56
Fundamentals of education planning 29

G

General zob. Education in Europe

General and Technical Education zob. Education in Europe

Generalny Dyrektoriat Komisji ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Oświaty 35

Glossary of educational technology terms 21

Główny Zarząd Pomocy Audiowizualnych 40

Guide International de la documentation pedagogique 1956—60 28

H

Higher Education and Research zob. Education in Europe

I

Ibedata series 21

IBEDOC Data Base 22

IBEDIC Information 21

IERS 20

IERS Awareness List (Bulletin Signaletique) 21, 22

IFLA 28

INED 20

Informacja ekspresowa 47

Informacja dla kadr kierowniczych

— *seria nt. rozwoju i badań 51*

— *seria nt. teoretycznych i metodologicznych zagadnień pedagogiki 51*

Innovation 22

Institute Pedagogique National zob. Narodowy Instytut Pedagogiczny

Institut de l'UNESCO pour l'Education zob. Instytut UNESCO ds. Oświaty

Institut International de Planification de l'Education zob. Międzynarodowy Instytut Planowania Oświaty

Instituto Latino-Americano de Cinematografia Educativa zob. (The) Latin America Educational Film Institute

Instituut voor Leerplanontwikkeling zob. SLO

(het) Instituut voor Onderzoek van het Onderwijs zob. SVO

Instytut Badań Edukacyjnych 31

Instytut Badań Oświatowych zob. SVO

Instytut Badań Podstawowych w zakresie Oświaty Dorosłych 44

Instytut Badań Semantycznych 56

Instytut Badań w zakresie nauczania matematyki 48

Instytut ds. Nauki o Wychowaniu (Uniwersytet w Innsbrucku) 44

Instytut Higieny Umysłowej Dziecka 56

Instytut im. Alty Sarina Kazachstańskiej SRR 53

Instytut im. Gegabaszwili Gruzjińskiej SRR 53

Instytut Informacji Szkolnej (Bratysława) 46, 47

Instytut Informacji Szkolnej (Praga) 46, 47

Instytut Kształcenia Nauczycieli 14

Instytut Nauk Pedagogicznych (Uniwersytet w Grazu) 44

Instytut Nauk Pedagogicznych (w Salzburgu) 44

Instytut Nauk Pedagogicznych (Uniwersytet w Wiedniu) 44

Instytut Nauk Pedagogicznych im. J.J. Rousseau 18

Instytut Nauk Współczesnych (Szkoła Politechniczna w Zurichu) 56

Instytut Oświaty zob. Instytut UNESCO ds. Oświaty

Instytut Pedagogiczny dla Tyrolu 44

Instytut Pedagogiczny (w Grazu) 44

Instytut Pedagogiczny (w Salzburgu) 44

Instytut Pedagogiczny dla rejonu Górnej Austrii 44

Instytut Pedagogiczny Estońskiej SRR 53

Instytut Pedagogiczny miasta Wiednia 44
 Instytut Pedagogiczny Turkmeńskiej SRR 53
 Instytut Pedagogiki Armeńskiej SRR 53
 Instytut Pedagogiki Białoruskiej SRR 53
 Instytut Pedagogiki Litewskiej SRR 53
 Instytut Pedagogiki Łotewskiej SRR 53
 Instytut Pedagogiki Mołdawskiej SRR 53
 Instytut Pedagogiki Ukraińskiej SRR 53
 Instytut Podwyższania Kwalifikacji 49
 Instytut Podwyższania Kwalifikacji Nauczycieli i Wychowawców 50
 Instytut Psychologii Ukraińskiej SRR 53
 Instytut Rozwoju Programów zob. SLO
 Instytut Rozwoju Testów zob. CITO
 Instytut Szkolny RSFRR 53
 Instytut Szkół Narodowych RSFRR 53
 Instytut UNESCO ds. Oświaty 9, 22, 25, 30
 Instytut Współpracy Intelektualnej 18, 23
 Instytut Zarządzania i Organizacji Kształcenia Nauczycieli 50
 International Advisory Committee on Bibliography, Documentation and Terminology
 zob. Międzynarodowy Komitet Doradczy ds Bibliografii, Dokumentacji i Terminologii
International Bulletin of Bibliography on Education zob. *BIBE*
International Dictionary of Education 13
International Directories of Education
 — *Adult Education* 28
 — *Educational Periodicals* 28
 — *Educational Publishers* 28
 — *Special Education* 28
 — *Teachers' Associations* 28
International directory of higher education research institutions 21
International Educational Reporting Service zob. *IERS*
International Educational Review 22
 International Federation of Library Associations zob. IFLA
International guide to education systems 21
 International Institute for Adult Literacy Methods 22
International studies of education 29
 IRIS 38

K

Katalog publikacji na temat nauczania dzieci z wadami słuchu i mowy 51
 Kirgijski Instytut Pedagogiki 53
 Komitet Oświaty (OECD) 40
 Komitet Oświaty Wspólnot Europejskich 34, 35
 Komitet Polityki Naukowej i Terminologicznej (OECD) 40
 Komisja Wspólnoty 38
 Komisja Współpracy Intelektualnej 18
 Konferencja Dyrektorów Oświaty Publicznej 55
Książka 51
Książka i Wychowanie 52

L

(The) Latin America Educational Film Institut 26
Lexikon der Pädagogik 9
Lifelong Education/ Education Permanente zob. *IERS Awareness List*

Liga Narodów 18, 23
LINGUA 36, 38
Literacy (Alphabetisation) zob. IERS Awareness List
Literatura Pedagogiczna i Oświatowa 53

M

Międzyministerialna Misja w Zakresie Informacji Naukowo-Technicznej 48
Międzynarodowa Konferencja Oświatowa 14, 27
Międzynarodowa Rada Nauk Społecznych 23
Międzynarodowa Służba Informująca w dziedzinie Oświaty zob. IERS
Międzynarodowe Biuro ds. Oświaty zob. BIE
Międzynarodowe Biuro Oświaty zob. BIE
Międzynarodowe Biuro Wychowania zob. BIE
Międzynarodowe Centrum Informacji 32
Międzynarodowy Instytut Planowania Oświaty 23, 25, 30
Międzynarodowy Komitet Dokumentacji w zakresie Nauk Społecznych 23
Międzynarodowy Komitet Doradczy ds. Bibliografii, Dokumentacji i Technologii 23
Międzynarodowy Komitet Wykonawczy 40
Międzynarodowy System Informacji Nauk Społecznych zob. MSINS
Międzynarodowy System Informacji Naukowo-Technicznej zob. MSINT
Międzynarodowy System Informacji w zakresie Rozwoju Społecznego i Gospodarczego zob. DEVSIS

Międzywydziałowe Centrum Obliczeniowe Uniwersytetu Wiedeńskiego 44
Międzynarodowy Komitet Koordynacji w zakresie Informacji Naukowej i Technicznej 57
Ministerstwo Nauki i Badań (Austria) 42, 44
Ministerstwo Oświaty (Argentyna) 43
Ministerstwo Oświaty (Bułgaria) 45
Ministerstwo Oświaty (Kuba) 49
Ministerstwo Oświaty (Hiszpania) 43
Ministerstwo Oświaty (NRD) 50
Ministerstwo Oświaty (Stany Zjednoczone Ameryki Płn.) 57
Ministerstwo Oświaty i Kultury (Czechy i Słowacja) 27, 46, 47
Ministerstwo Oświaty i Kultury (Węgry) 51
Ministerstwo Oświaty i Nauki (Holandia) 43, 54, 55
Ministerstwo Oświaty, Nauki i Kultury (Japonia) 43
Ministerstwo Oświaty i Sztuki (Austria) 42, 44
Ministerstwo Oświaty i Wychowania (Polska) 14
Ministerstwo Oświaty Narodowej (Francja) 48
Młodzież dla Europy 37
Monographs on Education 28
MSINS 32
MSINT 32
Muzeum Pół Kensingtonu 41
Muzeum Pedagogiczne 52
Muzeum Pedagogiczne (Francja) 47
Muzeum Pedagogiczne (Rosja) 41
Muzeum Pedagogiczne, Biuro i Muzeum Wychowania Publicznego 47
Muzeum Szkolne 41

N

Narodowa Fundacja ds. Badań Oświatowych 57
Narodowa Rada Nauczycieli Języka Angielskiego 60
Narodowe Biuro Informacji Naukowej i Technicznej zob. Międzyministerialna Misja w zakresie Informacji Naukowo-Technicznej

Narodowe Centrum Badań Naukowych zob. CNRS
 Narodowe Centrum Dokumentacji Pedagogicznej 48
 Narodowe Centrum Informacji 43
 Narodowe Muzeum Szkolne (Belgia) 41
 Narodowe Stowarzyszenie Oświaty 9
 Narodowy Instytut Badań Naukowych 43
 Narodowy Instytut Dokumentacji Pedagogicznej zob. Narodowy Instytut Pedagogiczny
 Narodowy Instytut Edukacji zob. Narodowy Instytut Oświaty
 Narodowy Instytut Nauk Pedagogicznych 43
 Narodowy Instytut Oświaty 9, 58
 Narodowy Instytut Pedagogiczny 47, 48
 Narodowy Ośrodek Informacji i Dokumentacji Pedagogicznej zob. Narodowy Instytut Pedagogiczny
 National Education Association zob. Narodowe Stowarzyszenie Oświaty
 National Foundation for Educational Research zob. Narodowa Fundacja ds. Badań Oświatowych
 National Informational System zob. NATIS
 National Institute of Education zob. Narodowy Instytut Oświaty
 NATIS 24, 25
 Naukowe Centrum ds. Wychowania 45
 Naukowy Instytut Pedagogiczny zob. Instytut UNESCO ds. Oświaty
News Letter/Faits Nouveaux 32
Nowe książki w bibliotece 47
Nowości. Bibliografia zawartości czasopism z zakresu pedagogiki i nauk współdziałających 51

O

Obca Literatura Pedagogiczna 52
 Oddział Budownictwa Szkolnego ANP NRD 50
 Oddział Centralnej Służby Bibliotecznej 24
 Oddział Informacji Naukowo-Pedagogicznej Instytutu Naukowo-Badawczego Pedagogiki Ogólnej Akademii Nauk Pedagogicznych zob. Dziedziczne Centrum Informacji Naukowej „Szkola i Pedagogika”
 Oddział Rozwoju Służb Dokumentacyjnych, Bibliotecznych i Archiwalnych 24
 Oddział Studiów i Międzynarodowej Współpracy 24
 Oddział Teorii i Metodyki Kształcenia Nauczycieli 50
 OECD 39, 40
 Officina Regional de Education en America Latina en el Caribe zob. (The) Regional Office for Education in Latin America and the Caribbean
Okoń W.: Słownik pedagogiczny 9, 10, 11, 12, 13
 ONZ 22
 Organizacja Narodów Zjednoczonych zob. ONZ
 Organizacja Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury zob. UNESCO
 Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju zob. OECD
 Organization for Economic Cooperation and Development zob. OECD
 Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum zob. Państwowa Biblioteka Pedagogiczna i Muzeum
 Oryx Press 59
 Ośrodek Badań Pedagogicznych 43
 Ośrodek Młodzieży Europejskiej 30
 Ośrodki Regionalne Uniwersyteckiego Biura Statystycznego 48
Oświata Międzynarodowa — seria poświęcona pedagogice porównawczej 52
Oświata w innych krajach 50
Out of School Education zob. *Education in Europe*

P

Pädagogische Mitteilungen 44

Paner J.L.: Problemy informacji naukowej, technicznej i ekonomicznej w pracy pedagogicznej 9

Państwowa Biblioteka Pedagogiczna im. J.A. Komeńskiego 47

Państwowa Biblioteka Pedagogiczna i Muzeum 33, 42, 51, 52

Państwowa Naukowa Biblioteka Pedagogiczna im. K. Uszyńskiego 53

Państwowe Centrum ds. Technicznych Pomocy Naukowych 52

Państwowy Instytut Pedagogiczny 51

Państwowy Komitet ds. Nauki i Techniki 49

Państwowy Ośrodek Informacji i Dokumentacji 42

PASCAL 48

Pedagogiczny Biuletyn Bibliograficzny. Bibliografia adnotowana z czasopism pedagogicznych

A — informacja o literaturze słowackiej i publikacjach (z terenu republiki słowackiej) 47

B — informacja o literaturze obcej 47

Pedagogika. Praca zbiorowa pod red. M. Godlewskiego, S. Krawcewicza, T. Wujka 11, 12

Pedagogika i Oświata Narodowa 54

PETRA 37

PHARE 38

Planning the location of schools: case studies 29

Pododdział Dokumentacji Ministerstwa Nauki i Badań (Austria) 42, 44

Pododdział Dokumentacji i Bibliotek Ministerstwa Oświaty i Sztuki 42, 44

Podręczna Encyklopedia Pedagogiczna (pod red. F. Kierskiego) 10, 11

Poland/Hungary Aid for Restructuring of Economies zob. PHARE

Programme d'Echange de Jeunes Travailleurs zob. PETRA

Prospects in Education 29

Przedsiębiorstwo „Techniczne Środki Nauczania” 45

Przegląd Dokumentacyjny — Pedagogika 51

R

Rada ds. Dzieci Wyjątkowych 60

Rada ds. Technologii Oświatowej 57

Rada Europy 29, 30, 31, 32

Rada Krajów Wspólnoty Europejskiej 34

Rada Oświaty (stanowa) 58

Rada Szkolna 57

Rada Współpracy Kulturalnej 30, 32

Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej zob. RWPG

Raport o stanie i kierunkach rozwoju edukacji narodowej w PRL 12

(The) Regional Centre for Functional Literacy in Rural Areas for Latin America 26

(The) Regional Educational Building Institute for Africa 26

(The) Regional Office for Education in Africa 26

(The) Regional Office for Education in Latin America and Caribbean 26

(The) Regional School Building Centre for Latin America and the Caribbean 26

Regionalna Konferencja Ministrów Oświaty Azji 26

Regionalne Centra Dokumentacji Pedagogicznej 48

RESEDOC 53

Reseau Informatise Suisse de Documentation Educationnelle zob. RESEDOC

Resources in Education zob. RIE

RIE 59, 60, 61

Rocznik Oświaty Narodowej 49

Romański Instytut Badań i Dokumentacji 56

RWPG 32, 33

Rozszerzony ADION 55
Rządowe Centrum Komputerowe 55

S

Sbornik iz obščeuropejskoga Kollokviuma EDIKO-9
School Board zob. Rada Szkolna
School Library Media Manifesto 28
Scottish Foundation for Educational Research zob. Szkocka Fundacja ds. badań Oświatowych
Seksja Badań Pedagogicznych (Akademia Nauk) 52
Seksja Pedagogii Lecznicznej (Uniwersytet Humboldta) 51
Series international reports on Education 29
Sieć informacji w zakresie polityki oświatowej zob. EURYDICE
Sieć Międzynarodowego Biura Oświaty zob. INED
SIGLE 39
SINTO 14
SLO 54, 55
Słowacka Biblioteka Pedagogiczna zob. Słowacka Biblioteka Pedagogiczna i Instytut Informacji Szkolnej
Słowacka Biblioteka Pedagogiczna i Instytut Informacji szkolnej 47
Służba Badań Pedagogicznych kantonu Genewa 56
Służba Pedagogiczna Departamentu Nauczania kantonu Zurich 56
Służba Testów w Nauczaniu 60
Special Education zob. International Directory of Education
Stała Grupa Robocza ds. Informacji Naukowo-Technicznej 32
Stała Komisja ds. Koordynacji Badań Naukowo-Technicznych RWPG 32
Stała Konferencja Ministrów Oświaty RFN 43
Statistical study of wastage at school 21
Structure and terminology of agricultural education 29
Studies on evaluation of qualification at the higher education level 29
SVO 54, 55
Szkocka Fundacja ds. Badań Oświatowych 57
Szwajcarska Konferencja Naczelników Departamentów Służb Państwowych 43
Szwajcarskie Centrum Dokumentacji 56
Szwajcarskie Centrum Dokumentacji w dziedzinie Oświaty i Nauczania 55
Szwajcarskie Centrum Pedagogiki Lecznicznej 56
System Informacji Naukowo-Technicznej i Organizacyjnej zob. SINTO
System kształcenia w państwach socjalistycznych 47
Systemy and Policy: the function of information in improving education systems 21
Światowa Sieć Informacji w zakresie Oświaty i Wychowania zob. INED

T

Tadżycki Instytut Nauk Pedagogicznych 53
Teachers' Associations zob. International Directory of Education
(The) teaching of basic sciences 29
TEMPUS 38
Terminology of adult education 21
Terminology of special education 21
Terminology of technical and vocational education 21
Thomas J.: *Edukacyjne problemy współczesnego świata 9*
Towarzystwo Nauczania Nauk Społecznych 60
Trans-European Programme for University Studies zob. TEMPUS
Trends and Issues in theoretical and vocational training 29

U

Üttelskoe Delo 45

UNESCO 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 33

UNESCO-BIE Education Thesaurus 21, 29

UNESCO Bulletin for Libraries 29

UNESCO General Information Program zob. UNESCO PGI

UNESCO Institute for Education zob. Instytut UNESCO ds. Oświaty

UNESCO Institute für Pädagogik zob. Instytut UNESCO ds. Oświaty

UNESCO PGI 25, 27

UNESCO Regional Office for Education in Asia 26

UNESCO source books on curricula and methods 29

UNESCO Institute for Education case studies 92

UNESCO Institute for Education monographs 92

UNISIST 16, 24, 25

UNISIST II zob. UNESCO PGI

United Nations Educational Service and Cultural Organization zob. UNESCO

UNITED Nations International Scientific Information System zob. UNISIST

Urząd Studiów i Badań Tessin 56

U.S. Department of Education zob. Ministerstwo Oświaty (Stany Zjednoczone Ameryki Płn.).

U.S. Government Printing Office zob. Biuro Wydawnicze Rządu USA

U.S. Office of Education zob. Amerykańskie Biuro Oświaty

Uzbecki Instytut Pedagogiki im. Kary Nijazowa 53

V

Vocational Training 38

Verbreed ADION zob. Rozszerzony ADION

W

Węgierska Literatura Pedagogiczna 52

Withers F.N.: Normy dla instytucji i służb bibliotecznych. Przegląd międzynarodowy 28

World Information Network in Education zob. Światowa Sieć Informacji w zakresie Oświaty i Wychowania

Wybór Nowości 51

Wydawnictwo „Narodna Prosveta” 45

Wydział Bibliotek, Dokumentacji i Archiwów 23, 24

Wydział Dokumentacji (UNESCO) 23

Wydział Informacji i Materiałów Pedagogicznych (UNESCO) 23

Wydział Psychologii i Nauk Oświatowych (Uniwersytet w Genewie) 56

Wymiana Młodych 37

Z

Zautomatyzowana Sieć Informacyjna Biblioteki Brytyjskiej zob. BLAISE

Zautomatyzowany System Informacji Naukowo-Pedagogicznej 54

Zentralstelle für Pädagogische Information und Dokumentation zob. Centrum Informacji i Dokumentacji Pedagogicznej

Y

Youth Evchange zob. Wymiana Młodych

BIBLIOGRAFIA

1. Aktualne zagadnienia UNESCO. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO, 1974 nr 4 s. 9
2. A r a n s k i j V.S.: Soderżanie formy i metody naučno-pedagogičeskoj informacii na sovremennom etapie. W: Informacjonnoe obespečenie pedagogičeskoj nauki skolnej praktiki v socialističeskich stranach. Moskva ANSSSR 1987 s. 5—18
3. A r a n s k i j V.S.: Sovremennaja služba naučno-pedagogičeskoj informacii v SSSR W: Obmen pedagogičeskoj informacii. Sbornik iz obsceevropejskogo kollokviuma EDIKO-2, Bratislava 1977 s. 125—144
4. B a ł a ż M.: Dejatelnost i informacjonnye izdania Gosudarstvennoj Biblioteki i Muzeja. W: Sbornik iz obsceevropejskogo Kollokviuma EDIKO-4, Bratislava 1984 s. 93—100
5. Bildungsforschung in Österreich 1985—86, EUDISED, Wien 1988.
6. B ł a n k e M.F.: Set pedagogičeskoj informacii ve Francii. W: Sbornik iz obsceevropejskogo kollokviuma EDIKO-4, Bratislava 1984 s. 125—128.
7. B o r k o w s k a A. W i n c h A.: Naukowa informacja pedagogiczna w ZSRR — zarys działania systemu. Nowa Szkoła 1989 nr 7/8 s. 274—278
8. B o r k o w s k a A. W i n c h A.: System pedagogicznej informacji naukowej elementem współczesnego systemu oświatowego. Nowa Szkoła 1984 nr 4 s. 120—131.
9. B r a u n E.: Dejatelnost GDR v oblasti obmena pedagogičeskoj informacii. W: Sbornik iz obsceevropejskogo kollokviuma EDIKO-4, Bratislava 1984 s. 101—104
10. C a m p b e l l H.C.: Developing Public Library Systems and Services. Paris 1983
11. Catalogue des Documents et Publications. 1987—1988. UNESCO 1989
12. C h o r o s z u s z y n a J.: Dwudziestolecie UNESCO. Projekt zmian w strukturze organizacyjnej, programie działalności w zakresie dokumentacji i informacji. Aktual. Probl. Inf. Dok. 1966 nr 6 s. 2—9
13. Databases for Education, An education digest. NFFR, London 1987 4 s.
14. Council of Cultural Cooperation. 55th session. Item 6.1, of the Agenda: EUDISED i memorandum to CDCC prepared by Armin Gretler, 12.I.1989 s. 1—10 [document CDCC (88)42]
15. Council for Cultural Cooperation. EUDISED i achievement, current stagnation and the need to overcome it, Paper prepared by Armin Gretler to the Council for Cultural Cooperation, Directorate of Education, Culture and Sport, Documentation Section 1987 nr 18 s. 3—12
16. Council for Cultural Cooperation, EUDISED i methods of connecting to the EUDISED database from the UK, Directorate of Education, Culture and Sport, Documentation Section 1987 nr 19 s. 1—7
17. D e f a v e n a y E.: Departament de la Documentation des Bibliothèques et Archives de l'UNESCO: Objectifs et perspectives. Bull. UNESCO Biblioth., 1967 t. 21 nr 3 s. 145—151
18. D e m b o w s k a M.: System biblioteczno-informacyjny resortu oświaty i wychowania. Aktual. Probl. Inf. Dok. 1983 nr 1 s. 14—17
19. Designing information systems in the field of education, EDICO — Prague 1974, Prague 1975
20. D o b o s i e w i c z S.: Działalność Międzynarodowego Biura Oświaty w Genewie. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1969 nr 3 s. 16—19
21. D r a z a n J.: The unknown ERIC. A selection of document for the general library. Scaracrow 1981
22. D r z e w i e c k i M.: Biblioteki szkolne i pedagogiczne. Rola w procesie dydaktycznym i miejsce w krajowej sieci biblioteczno-informacyjnej. Warszawa 1990.
23. Działalność IIPE. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1973 nr 1 s. 37—39
24. Działalność Instytutu Pedagogicznego UNESCO, Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1974 nr 4 s. 34—35

25. Działalność Międzynarodowego Biura Oświaty w Genewie. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1975 nr 2 s. 35
26. Działalność UNESCO na rzecz książki. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1974 nr 4 s. 12
27. Dziugiel J., Gorzkoś E.: Eksploatacja zautomatyzowanych wielodzielnicowych baz danych w Ośrodku Informacji Naukowej PAN. Zagadnienia Inf. Nauk. 1990 nr 1(56) s. 212—223
28. Falk L., Braun E.: System of Educational Science Information in the German Democratic Republic W; Designing information systems in the field of education. EDICO — Prague 1974. Prague 1975 s. 71—86
29. Faure E.: Uczyć się aby być. Warszawa 1975
30. Gentinetta P.: Suisse. Development intervenus depuis Novembre 1986. Council of Europe. EUDISED data network group meeting 4—5 XI 1987. Directorate of Education Culture and Sport. Documentation Section 1987 nr 25 s. 6—7.
31. Grabowska M.: Zautomatyzowane bazy danych PASCAL i FRANCIS. Zagadnienia Inf. Nauk. 1986 nr 1 (48) s. 119—130
32. Guide to the activities of international organizations. I. The United Nations System. UNESCO. Paris 1984
33. Hessong R., Weeks T.: Introduction to Education. New York 1989
34. IBE Documentation Centre. Catalogue 1980—84. UNESCO — BIE. Geneva 1985
35. Ilczko B.: Działalność UNESCO w dziedzinie oświaty. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1971 nr 9 s. 14—17
36. Iijon A.: Pour onc communaute des bibliotheques Europaennes. Biul. Bibl. France 1988 t. 3 nr 3 1—2 s. 32—38
37. Information und Dokumentation auf dem Gebiet der Pädagogischen Wissenschaften und des Bildungswesens. Berlin 1986
38. International information networks and their role on the transfer of educational experience. Prepared by UNESCO-BIE Secretariat. UNESCO Bull. for Libraries 1978 (32) nr 4 s. 237—251
39. Janiszkie wicz S.: Światowy system informacji. Aktual. Probl. Inf. Dok. 1970 nr 4 s. 2—6
40. Jan kova M.: Sistema i formy naučno-pedagogičeskoj informacii v Narodnoj Respublike Bolgarii. W: Sbornik iz obščevropejskogo kollokviuma EDIKO-4. Bratislava 1984 s. 173—176
41. Johannigmeier E.R.: Foundation on Contemporary American Education. Scottsdale 1987
42. Judge P.G.: Intergovernmental plans and achievements: OECD and other international bodies. ASlib Proc. 1970 nr 8 s. 368—376
43. Kitińska E.B.: EUDISED — Europejski System Dokumentacji i Informacji w dziedzinie oświaty. Zagadnienia Inf. Nauk. 1977 nr 2/31 s. 112—120
44. Klepacki Z.M.: Organizacje międzynarodowe rozwiniętych państw kapitalistycznych. Warszawa 1978
45. Konspekt dotyczący studium nad wykonalnością światowego systemu informacji naukowej przez ONZ ds. Oświaty Nauki i Kultury oraz Międzynarodową Radę Unii Naukowych. Warszawa 1971 (Maszynopis powielany BN).
46. Kossuth E.: Informacja naukowa techniczna i ekonomiczna. Organizacja, metody i technika pracy. Warszawa 1971
47. Krajewska K.: Systemy informacji pedagogicznej w Czechosłowacji. Badania Oświat. 1976 nr 3/9 s. 13—42
48. Król A.: System informacji pedagogicznej w ZSRR. Badania Oświat. 1976 nr 1 s. 132—141
49. Kunicki J.: Zagadnienia informacji w programie UNESCO. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1971 nr 9 s. 33—35
50. A look at UNESCO's Institutions in Education. UNESCO. Occasional paper of the Canadian Commission for UNESCO. Ottawa 1977
51. Ługowski B.: Funkcjonalna spójność składników systemów informacyjnych w nauce. Zagadnienia Inf. Nauk. 1986 nr 1 (48) s. 3—27
52. Meitens J.: Systems for the selection and control of the software and hardware by Educational Authorities. A report under contract with UNESCO. Paris 1977
53. Muszkowski J.: Międzynarodowa współpraca intelektualna wczoraj i dziś. Życie nauki 1947 nr 13/14 s. 2—25
54. New information technologies. A challenge for education. Centre for educational research and innovation. Paris 1986

55. Obmen pedagogičeskoj informacije EDIKO-2. Bratislava 1977
56. Okoń W.: Słownik pedagogiczny. Warszawa 1987
57. Organy naučno-techničeskoj informaciji stran-členov Centra. Spravočnik. Moskva 1971 Meždunarodnoje Centrum Naučno i Techničeskoj Informaciji.
58. P a n e r J.L.: Problemy informaciji naukowej technicznej i ekonomicznej w pracy pedagogicznej. Warszawa 1975
59. Pedagogika. Praca zbiorowa pod red. M. Godlewskiego S. Krawcewicz T. Wujka. Warszawa 1978
60. P o p o w s k a H.: Zachodnie bazy danych w Polsce. Aktual. Probl. Inf. Dok. 1987 nr 1 s. 11—22
61. (The) problem of information at the national and international levels which is posed by the improvement of education systems. Prepared by the UNESCO-BIE secretariat. UNESCO Bull. for Libraries 1978 (32) nr 4 s. 216—236
62. Programy edukacyjne Wspólnoty Europejskiej. Zakład Informacji Naukowej Instytutu Badań Edukacyjnych. Warszawa 1990 Instytut Badań Edukacyjnych
63. Publications catalogue. UNESCO Paris 1985
64. R a d l i Ń s k a H.: Z dziejów pracy społecznej. Warszawa 1966
65. Raport o stanie i kierunkach rozwoju edukacji narodowej w PRL. Warszawa 1989
66. R o h e H.: Polożenie w informaciji po sistemie obrazowania v Federativnej Respublike Germanii. W: Obmen pedagogičeskoj informacije. Sbornik iz obščeeuropejskogo kollokviuma EDIKO-2. Bratislava 1977 s. 219—224
67. R o g o w s k i Z.: System informacyjny w oświacie. Nowa Szkoła 1986 nr 9. s. 506—513
68. Sbornik iz obščeeuropejskogo kollokviuma EDIKO-4. Bratislava 1984
69. S i l v e s t r i G.: Sovremennoe sostojanie bibliografii i dokumentacji v sistemie obrazowania v Avstrii. W: Obmen pedagogičeskoj informacije. Sbornik iz obščeeuropejskogo kollokviuma EDIKO-2. Bratislava 1977 s. 203—208.
70. S i l v e s t r i G.: Sovremennoe sostojanie informacjonnoj i dokumentalnoj dejatelnosti v Avstrijskom prosveščeni. W. Sbornik iz obščeeuropejskogo kollokviuma EDIKO-4. Bratislava 1984 s. 159—164
71. Sistemy naučno-pedagogičeskoj informaciji niekatorych socialisticeskich stran. Bratislava 1981
72. S p r i n g J.: American Education. An introduction to Social and Political Aspects. New York 1978
73. S t r e a t f i e l d D.: Moving towards the information user: some research and its implications. Social Science Information Studies 1983 nr 3 s. 223—240
74. S z c z e ę c h W.: Międzynarodowe programy sieci i systemy informacji naukowej. Przewodnik. Warszawa 1975
75. S w i ą t e k M.: O niektórych organizacjach i instytucjach zajmujących się badaniami nad oświatą. Studia Pedagogiczne 1970 t. s. 137—185
76. T a j a l l i E.: Avstria: Developments since the 1986 meeting of the EUDISED data network group. council of Europe. EUDISED data network group meeting 4—5 XI 1987. Directorate of Education Culture and Sport. Documentation Section 1987 nr 25 s. 2
77. T h e i s s W.: Helena Radlińska. Warszawa 1984
78. T h o m a s J.: Edukacyjne problemy współczesnego świata. Warszawa 1980
79. T r e s t e r D.J.: ERIC — The first fifteen years 1964—1979. Columbus 1981
80. Usprawnianie systemu informacyjnego w zarządzaniu oświatą. Praca zbiorowa pod red. T. Kowalskiego i J. Tudreja. Materiały na konferencję. Warszawa 1986
81. V e r k o e y e n C.R.: Holenderski narodowy system informacji dla edukacji. Zagadnienia Inf. Nauk. 1988 nr 2(53) s. 1—26
82. W i e c z o r e k B.: Informacyjny Biuletyn „Pedagogika i narodnoje obrazowanie v socialisticeskich stranach” Bad. Oświat. 1978 nr 4 s. 100—101
83. W i e c z o r e k B.: Pierwsze Międzynarodowe Seminarium na temat: „Organizacja systemów informacji dla potrzeb wychowania i nauczania”. Przegląd Bibliot. 1976 z. 1s. 59—61
84. W i e c z o r e k B.: III narada kierowników centralnych placówek informacji pedagogicznej krajów socjalistycznych. Bad. Oświat. 1978 nr 4 s. 126—128
85. W i e c z o r e k B.: Współpraca międzynarodowa w zakresie informacji pedagogicznej. Bad. Oświat. 1976 nr 1 s. 114—118
86. World Directory of Social Science Institutions. Wyd. 4. Paris 1985
87. W y s o c k i A.: Światowy system informacji naukowej. Biul. Pol. Kom. ds. UNESCO 1971 nr 6 s. 10—14

88. Wysocki A.: Sieci informacyjne i biblioteczne w świetle obrad 43 konferencji IELA. Aktual. Probl. Inf. Dok. 1983 nr 1 s. 9—13
89. Z y b e r t E.B.: Amerykański System Informacji z Dziedziny Oświaty i Wychowania. Zagadnienia Inf. Nauk. 1990 nr 1(56) s. 187—200
90. Z y b e r t E.B.: Brytyjskie bazy danych z dziedziny oświaty. Zagadnienia Inf. Nauk. 1988 nr 1(52) s. 111—117
91. Z y b e r t E.B.: Europejski System Dokumentacji i Informacji w Dziedzinie Oświaty — Osiągnięcia i perspektywy. Zagadnienia Inf. Nauk. 1988 nr 2(53) s. 153—163
92. Z y b e r t E.B.: EURYDICE — sieć informacji w zakresie polityki oświatowej. Zagadnienia Inf. Nauk. 1987 nr 2(51) s. 93—103
93. Zygier H.: *Metodyka projektowania systemów informacyjnych* Warszawa 1977

NOTATKI

NOTATKI

NOTATKI

14080

